

**Premiul GDS
pe 1997:
ÎPS Nicolae
Corneanu**

**Masă rotundă
pe tema:
toleranță
și intransigență**

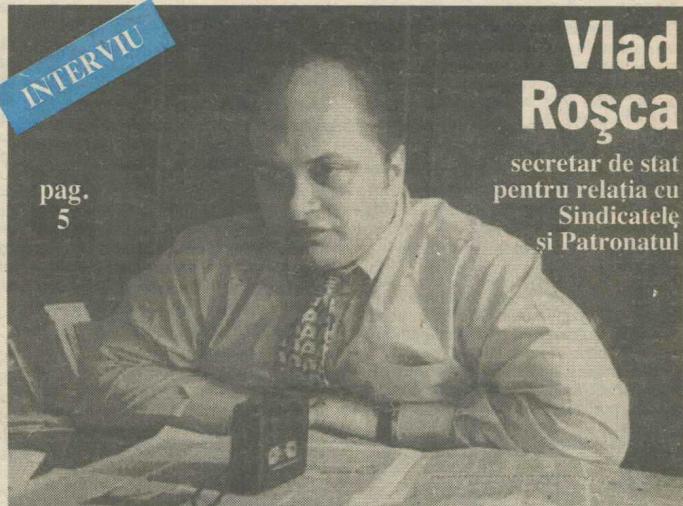
ANUL IX

**Administrațiile
locale din
foste țări
comuniste**

SUPLIMENT GRATUIT

INTERVIU

pag.
5

**Vlad
Roșca**

secretar de stat
pentru relația cu
Sindicatelor
și Patronatul

pag.
9

Sănătatea femeilor în România

Acum aproape o jumătate de an, Gabriel Andreescu a adresat o scrisoare deschisă lui Costin Georgescu, actualul director al Serviciului Român de Informații („22”, nr. 40, 1997). La acea dată, Costin Georgescu era deja în funcție, ca succesor al lui Virgil Măgureanu, tot de aproape o jumătate de an. Gabriel Andreescu dezvoltă următorul argument. Deși societatea civilă s-ar fi așteptat ca schimbarea directorului SRI să conduce la o îmbunătățire semnificativă a stilului acestui instituții, acest lucru, din păcate, nu s-a putut observa. Două lucruri se pot reprosa SRI, spunea Gabriel Andreescu. Primul, că nu a făcut nimic pentru a lămurii scandalurile în care SRI a fost implicat în timpul regimului Iliescu. Al doilea, continuitatea de metode cu vechiul SRI. În special, Gabriel Andreescu denunță faptul că SRI continuă să urmărească și să supravegheze, inclusiv telefonic, anumiți activiști ai societății civile. Or, argumenta el, continuarea acestor stări de fapt, la atât timp de la cîştigarea alegerilor de către niște partide care au condamnat fără echivoc, la vremea respectivă, aceste practici abuzive, este de natură să ne pună pe gînduri. Scrisoarea lui Gabriel Andreescu a rămas fără răspuns. E greu de apreciat dacă și fără ecou. În orice caz, la nivelul vieții publice, noul director al SRI nu a găsit de cuviință să reacționeze.

Acum trei săptămâni, Dan Pavel a publicat și el o scrisoare deschisă, adresată de astă dată lui Mircea Gheordănescu, director adjunct al SRI. Conținutul scrisorii era următorul. Invitat să susțină o conferință la Institutul Național de Informații (de care răspunde, din partea SRI, chiar directorul său adjunct, Mircea Gheordănescu), Dan Pavel a putut constata, nu fără uimire, că sensul general al instrucțiiei primite de studenții acestei instituții este pronunțat nationalist și antioccidental. Am aflat, din această scrisoare,

că studenții care se pregătesc să devină viitorii noștri ofițeri de informații sunt pregătiți de cadre didactice simpatizante ale Partidului România Mare și prietene de idei cu Gheorghe Funar, Ion Iliescu și Virgil Măgureanu. În timp ce politica noastră externă are ca obiectiv explicit integrarea euro-atlantică a României, viitoarele cadre SRI sunt formate în spirit anti-occidental, anti-american și anti-capitalist. Firește, ideologia de

H.-R. PATAPIEVICI

Preluarea pasivului

fundal a tuturor acestor opțiuni nu putea fi alta decât naționalismul, autohtonismul și izolaționismul. Poate că ascultătorii noștri își mai amintesc de acel text publicat acum cîteva luni de ziarul *National*, sub titlul, senzațional anunțat pe prima pagină, „Tîntă – Transilvania”, emanat, se spunea, de la unul din serviciile noastre secrete. În acel text, strident și prin anti-maghiarismul său, leitmotivul era avertismentul împotriva euroregiunilor, văzute ca atentate la integritatea noastră teritorială. Or, cum integrarea euroregională reprezintă politica oficială a guvernului României, dacă acel text provine dintr-adevăr de la serviciile noastre secrete, rezultă atunci că serviciile secrete fac o altă politică decît cea a guvernului. Altfel spus, ele au o agenda diferită de cea exprimată prin luările oficiale de poziție ale Ro-

mâniei, ca stat. Care să fie conținutul acestei agende? Cred că aspectele negative semnalate în scrisorile lui Gabriel Andreescu și Dan Pavel aruncă o anumită lumină asupra acesteia.

În primul rînd, tacerea actualului SRI în ce privește abuzurile fostului SRI. Oare distrugerea Berevoiești a unor documente de arhivă, ascultările ilegale de telefoane, cazul Terasiei Andă, cazul căpitanului Soare, cazul microfoanelor implantate în pereții unui sediu de partid politic, implicarea SRI în mineria, oare toate acestea nu meritau o clarificare publică? Datorită acestui trecut întunecat, pe umerii SRI apăsă un pasiv deloc neglijabil. Faptul că noua conducere nu înțelege să se disocieze public de acest pasiv, punând la dispoziția societății civile informațiile necesare clarificării acestor abuzuri, naște bănuiala că între SRI-ul condus de Virgil Măgureanu și SRI-ul condus de Costin Georgescu nu există, de fapt, nici o deosebire de obiective și de mijloace. Din păcate, atmosfera anti-occidentală și naționalistă remarcată de Dan Pavel la institutul care furnizează cadre serviciilor noastre secrete sugerează că, între actual și fostul SRI, continuitatea pare a fi și de natură ideologică.

Cred că lipsa de reacție a Serviciului Român de Informații față de semnalările publice făcute de doi reprezentanți de marcă ai vieții noastre publice și intelectuale nu poate fi trecută cu vedere. Această lipsă de reacție trebuie să trezească, din partea noastră, a societății civile, o reacție pe măsură. Ceea ce este în joc aici nu este reputația unui funcționar de stat (întimplătorul director al SRI): este povara de trecut întunecat a României. Lucrul împotriva căruia trebuie să protesteze este nepăsarea vicioasă cu care SRI-ul de azi înțelege să se identifice, prin solidarizare, cu pasivul Securităților care l-au precedat.

Reamintim cititorilor noștri
că această pagină le aparține, ca și
responsabilitatea pentru scrisorile lor.

Stimată Doamnă
Gabriela Adameșteanu,

Am frunzărit mai degrabă revista „22” în mai multe rânduri, mai precis atunci cînd cercetăm presa din țară la biblioteca Centrului Cultural Românesc de la Paris și, cu mai mult răgăz, ori să căteori mă aflu în țară. Am fost desorii surprins de modernitatea și calitatea revistei dumneavoastră, înțind seama mai ales de nivelul celorlalte medii de informare românești, cum și de menținerea surprinzătoare care s-au instalat în mijlocul oamenilor, care prelungesc, poate fără să vrea, noaptea neagră a sovietizării țării.

Mai întîi este vorba de calitatea reală a condeelor care scriu revista, mult deasupra mediei a ceea ce citește de obicei. Dacă fac comparația cu alte medii occidentale, nu cred că sănătății mai prejos. Evident, diversitatea autorilor în publicațiile occidentale este mai mare decât în cazul dumneavoastră, dar pe de altă parte se pare că intelectualitatea românească preferă său scriștilor, chiar dacă sunt destul de interesantă. Nu a fost, care, dintotdeauna, la Paris și la Viena, dar și la Budapesta și în Bucureștiul de altă dată înrădăcinată tradiția cafelelor ca ring al în-crucișării cuvintelor și ideilor? Oricum ar fi, cuvintul „calitate” vi se potrivește. Mă refer la stila, la informație, la înțelept, la argumentație și mai ales la poziția democratică de tip occidental. Căci aproape toti cei care scriu la „22”, dintre care pe unii îi cunoșc personal și îi stimează, se situează de regulă pe poziții modern-democratice, europene, cultivate, cu o tonalitate potolică – deși acădă –, fermă, dar fără insulte.

Diversitatea autorilor vă permite totuși să reflectați perspective ale fenomenelor sociale, politice, culturale, economice din România și din lume, uneori mai bine decât în presa occidentală, care – este drept – trece în ultimul timp printre o criză de identitate și credibilitate.

Spiritu Alianței Civice, pe care orice român care a votat cu picioarele de la Dunăre la Carpați îl admiră, este, din fericire, mereu prezent în paginile lui „22”. Și tocmai pentru că democrația nu este – cum cred eu – dictatura majorității asupra minorității, cu expresia respectului minorității acordat de majoritate, se găsesc în revistă și puncte de vedere pe care nu oricine, inclusiv subsemnatul, le poate împărtăși. Mărturisesc însă că astfel de lucru de poziție sunt rare, chiar dacă unele ţințesc absurdul.

Mi se pare că, dacă aș rezuma rolul lui „22” în societatea românească de astăzi, îi putem spune că revista creează în primul rînd repere, necondiționate de apartenența la un partid anume. Într-o societate încă dezorientată de schimbări pe care mentalitatele nu le-au urmat decât încet și incomplet, într-o societate măcinată prea mult de mizerie și grija zilei de azi și de mâine, unde orice referire la un viitor îpare basm sau – în cel mai bun caz – optimism de viitor II, dacă nu o mitologie, reperul pentru ziua de poimine este extrem de util. Bineînțele, poimine se pregătește azi! Căci reperele servesc și pentru a înțelege prezentul și trecutul, ele ajută la dezlegarea sărădei faptului curent și la transformarea lui în lozință în interpretare, în acțiune consecventă, motivată.

Chiar și unele puncte de vedere inaceptabile, pe care le publicați, mai ales la rubrica corespondenței cititorilor, sunt binevenite pentru a ne reaminti permanent că lupta dintre noi este ca un blestem al neînțelegerii și echivoctui, aşa cum a fost el semănăt în conștiința anilor și anii de zile, cu perversă perseverență. Năsterea filtrului propriu în conștiința fiecărui individ este un proces dificil, uneori implicând autonegări, pe care nu oricine este dispus să le facă.

Pe de altă parte, împărtășesc îndeplinirea lui „22” de sferă puterii actuale; pe care a susținut-o în procesul electoral și în opțiunile anunțate ori practice, în sensul că nou regim instalat la București trebuie ferit de otrava perierii și incitat prin critici obiective, oricât de virulente ar putea părea să le facă.

acestea. Apreciez mult spiritul critic constructiv al lui „22”, în raport cu încetinea reformei economice, sociale și morale.

Eu sper în munca dumneavoastră, după cum sper în soarta nașterii noastre, pentru că martirul ei o justifică. Dar nu cred în accelerarea timpului. Noi, ca persoane, nu vom mai exista atunci cînd societatea românească va fi evoluat pînă la o societate normală, în sens occidental. Căci întocmai ca în cazul lui Moise, țara mult promisă va fi oferită numai urmașilor. Cred însă că dacă „22”-năr nu există, această revistă ar fi trebuit a fi inventată, fie și numai în versurile unui poet angajat. Succes mult!

Cu deosebită stîmă,

Prof. dr. D.F. Lazaru
Paris, 31 ianuarie 1998

Demistificare

Patru-cinci dintre cele mai prestigioase „condeze” jurnalistice românești își focalizează eforturile, în ultimul număr al tot atât de prestigioase reviste „22”, în legătură cu criza politică actuală și, bineînțele, se străduiesc, cu excepția unui refractar la aliniere, să se situeze pe o poziție cît mai „obiectivă” și cît mai „nepartizată”, pentru că, nu-i aşa, nu doar în 1990-1991 nu era deloc „sic” întră în partidele istorice, ci cu atât mai mult acum, în 1998. Deși „tără” diferență a argumentelor logice ar trebui să incline balanța într-o parte sau în alta, cei de mai sus au reușit, cu excepția celuia care ne-am referit, să repartizeze în egală măsură responsabilitatea, după principiul ridicol potrivit căruia „adevărul se află înțotdeauna, la mijloc”. Or, nu trebuie să excedezi în gîndire pentru că și, niciodată și în nici o împrejurare, părțile aflate într-o dispută nu pot fi, matematic, în aceeași măsură, îndreptățite. De aceea, orice părere prin care părțile în conflict sunt puse la același stil al infamiei dă cîștig de cauză celui de reacredință.

Procedeul de a-i critica pe toți și a da dreptate tuturor nu este surprinzător. Împrejurările favorabile esențiale, care au făcut posibilă crearea, consolidarea și funcționarea, cu recunoaștere internațională în Europa secolului XX a unui stat criminal, bazat pe politica declarată a exterminării unei părți din populație în urma unei trieri a potentialilor „dușmani ai clasei muncitoare”, au fost acelora ai „împarățătilor” și „echidistantelor” cu care s-a împărățit vinovăția între burgherie și comuniști. Decenii de-a rîndul „Inteligentia” mondială, îndeobște franceză, s-a situat „deasupra intereselor de partid” și s-a cotindu-se în slujba dreptății, așa cum apără ea prin manipularea informațiilor, a pus pe picior de egalitate victimele și călări.

Tara noastră nu a făcut excepție de la această regulă temp de mai multe decenii, prelungindu-i credibilitatea pînă în zilele noastre. Văzută la suprafață și cu superficialitatea intrată în obișnuință, criza actuală, determinată de niște orgolii individuale, poate fi depășită în de-plin consens, cu sacrificii minore, mai ales dacă este vorba de schimbarea unui om, fie el și prim-ministrul, urmînd ca lumea în care ne reprezentă să se obișnuiască cu altul. Designul să sint numeroase împrejurările în care domnul Victor Ciortea ar putea înceta să mai fie prim-ministrul, inclusiv din motive de sănătate, fără a exista pericolul ca România să rămînă neguvernată.

O succesiune de exerciții logice, la care vom apela, demonstrează însă că, în discuție nu este vorba de persoana sa și nici măcar aceea a funcției de prim-ministrul, ci de evoluția unor acțiuni ale Partidului Democrat către un scop major, deliberat. Nu este vorba că PNȚCD „nu-l vrea ca prim-ministrul de către Victor Ciortea” (am citat pe domnul N.C. Munteanu), ci de faptul că acest partid și, în fapt, CDR, socotește corespunzătoare prestația acestuia, ceea ce înseamnă că, în cazul în care va renunța la el, va apela la un prim-ministru care să-si exercite atribuțiunile în același fel.

Aceeași logică poate fi folosită și din punctul de vedere al PD, care nu ar avea nimic de cîștigat dacă un alt prim-ministru, numit tot de către CDR, ar promova o guvernare identică cu cea a predecesorului său. Actualul prim-ministru nici măcar nu i se reproșează niște abateri personale de ordin moral sau al incorcitudinii, singura vină invocată fiind aceea de a ține sedințele „prea lungi” și de a nu fi promovat, și la guvern, traful pe vătrai și vacanțele interminabile, ca la parlament. Este evident de aceea, pentru orice om cu posibilități minime de discernămînt, că CDR se află în opozitie cu scopurile guvernării CDR și nu cu executantul acestor scopuri, care este guvernul. De ce, în această situație, PD evită să se răfuiască cu CDR este de acum un lucru arhicunoscut în practica diversioră inspirată din tactica și strategia militară.

Orice mic comandant militar, începînd cu cercunul din fruntea grupei de pușcași, știe după primele zile de ieșire la cîmpul de instrucție că un atac impotriva adversarului nu se dă „berbecete”. Că este de domeniul înțelegerii elementare ca un dispozitiv inamic să fie atacat pe direcția cea mai vulnerabilă, de regulă la intervalele de la limitele elementelor componente de dispozitiv. Nimici nu-i propune să-i distrugă pe inamic din primele acțiuni. El trebuie mai întîi surprins, derutat, manevrat, învăluat și înfrînt, chiar dacă o parte din forțele sale încercuie sint intacte. Ele vor fi distruse ulterior.

Un atac al PD, pentru distrugerea CDR, scop pentru care s-a plasat, prin-tr-un truc, în înțelegere cu partenerii săi de acum săse ani, în interiorul opozitiei de atunci, pentru a o avea sub control, în cazul previzibil, al venirii la putere, ar fi un atac ineficient. Guvernul este elementul de dispozitiv cel mai vulnerabil al acualei puteri și el este perceptu ca fiind, în cazul oricărui eșecuri, în responsabilitatea CDR.

Ritmul reformei, pretext neconcretizat în nici un fel, este folosit de fapt pentru blocarea îndeplinirii acesteia prin opozitie PD la legiferările care ar fi grăbit reforma și credibilitatea pe plan extern a României. Proiectele privind acțiunile de dezentralizare și de garantare a proprietății private au fost, cu precădere, respinse de către PD. În același timp, liderul PD pot mima cu vehemență opțiunea lor pentru „integrare vest-europeană”, știind foarte bine că, prin blocarea reformei și a stabilității interne, pericolul, penitru ei, că România să „evadeze” din zona de dominație CSIE este exclus.

Deteriorarea imaginii proprii, concomitent cu distrugerea alianței și a credibilității CDR, nu-i preocupă pe liderul PD, ei urmînd să-si reia locurile alături de cei de care s-au afiat după acapararea puterii, la 22 decembrie 1989.

Col. (r) Părvulescu Marin
lași, 25 ianuarie 1998

Stimată Doamnă
Gabriela Adameșteanu,

Cu privire la statutul femeilor din România, aş dori să fac următoarele remarcă:

Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și politice, la art. 23, precizează:

„1. Familia este elementul natural și fundamental al societății și are dreptul de a ocroti din partea societății și a statului.

2. Dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie este recunoscut bătrânilor și femeii, începînd de la vîrstă legală.

3. Nici o căsătorie nu va putea fi încheiată fără consimțămîntul liber și deplin al viitorilor soți.

4. Statele părți la prezentul Pact vor lăsă măsurile potrivite pentru a asigura egalitatea în drepturi și răspunderi a soților în privința căsătoriei, în timpul căsătoriei și atunci cînd ea se desface. În cazul desfacerii se vor lăsa măsuri pentru a se asigura copiilor ocrotirea necesară“.

Constituția României la art. 44 „Familia“ precizează:

„1. Familia se întemeiază pe căsătorie liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor.

2. Condițiile de încheiere, de desfacere și de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege. Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă.

3. Copiii din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie“.

Citind cu atenție cele două texte, constatăm că în România există, pe lîngă prejudecăți, o discriminare prin lege:

– în ceea ce privește conceptul de familie naturală (pentru femeile avînd copii în afara căsătoriei);

– în ceea ce privește copiii din afara căsătoriei care sunt egali doar în fața legii.

Legiuitorul român nu a tinut cont nici de prevederile articolului 24 din același Pact, și nici măcar de prevederile articolului 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului care spune:

„Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. Ele sunt înzestrate cu răjuine și conștiință și trebuie să se comportă unele față de altele în spirit de frăție“.

Vă rog să-ri arătați doamnei Monica Macovei observațiile mele, în speranță și convingerea că vor fi bine utilizate. Este evident că în România sunt necesare multe acțiuni de civilizare și progres în toate domeniile!

Vă mulțumesc mult pentru tot ceea ce faceți. Cu stîmă,

Elena Dorneanu
Cluj, 12 februarie 1998

PRETURI LA ABONAMENTE INTERNE

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenți, pensionari, foști detinuți politici și veterani de război:

- Numai 12.000 lei pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere 38%);
- Numai 9.500 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție (reducere 51%).

Acest program este subvenționat de Asociația Est-Liberă.

PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRIMITE SINT GRATUITE.

Pentru celelalte categorii de cititor abonamentele sunt, de asemenea, cu reducere:

- 15.000 lei pe 3 luni (reducere 23%), cu expediere la domiciliu;
- 12.000 lei pe 3 luni (reducere 38%), cu ridicare de la redacție.

MĂRIRILE DE PRET NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJÀ ACHITATE

Cei interesați sunt rugați să achite la sediul redacției (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat postal suma corespunzătoare, pe adresa:

**Revista "22",
cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, București.**

Adeverințele (talon de pensie, adeverință scolare etc.) valabile un an se expediază pe adresa:

**Revista "22",
Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.**

SERBAN ORESCU

Sedinta de noapte de la Cotroceni din 23.02.1998

Dacă s-a ajuns ca președintele Constantinescu să chemă la sine în miez de noapte parlamentari din Convenția Democrată pentru a-i convinge să sprijine un proiect de buget impus de Fondul Monetar Internațional, fiindcă altminteri relația cu FMI este periclitată – aceasta trebuie să dea de gândit. Înainte de toate se pune întrebarea de ce este deficitul bugetar previzionat pentru 1998 atât de ridicat încât să fie nevoie de o masivă majorare de taxe și impozite? Răspunsul este simplu: pentru că nici actualul regim nu a avut curajul să pună capăt subvențiilor pentru întreținerea industriei moștenite de la comuniști. Cind a venit Convenția Democrată la putere, în noiembrie 1996, de atâtea bucurie s-a uitat că economia se află pe un vulcan. În loc să se meargă pieptis asă-nind sau inchind, după caz, întreprinderile consumatoare de resurse, cei din fruntea țării au uitat repede că fuseseră aleși pentru a face dovadă de rigoare și s-au pus – vorba românului – pe trai: ca și cum viitorul României ar fi depins nu de productivitatea lo-

cutorilor ei, ci de felul cum se arătau liderii ei străinătății.

S-a putut curind afă că meritele șefilor de misiuni diplomatice erau măsurate după numărul invitațiilor adresate de alții șefi de stat de celui român. Nu fusese oare aceasta strategia lui Ceaușescu? Acum aflăm însă că de iluzorii au fost speranțele de acest gen. Ceea ce contează și în relații internaționale este mai ales starea economică! Succesele prezidențiale nu vor impiedica Ungaria, Cehia și Polonia să aplice cetățenilor români, odată aceste țări aderate la Uniunea Europeană, condițiile de viză aplicate românilor în perioada de țările occidentale.

Toate partidele intrate în coaliția guvernamentală în noiembrie 1996 au fost la unison în a pierde timpul de-a reformele; excepție nu face nici președinția statului. Cu zece zile în urmă, vizitind combinatul SIDEX de la Galați, președintele Constantinescu se declară de pildă satisfăcut cu reducerea numărului de salariați ai acestei uzine – care de mult trebuia adusă la maximum 10.000 de salariați – la

26.000 de salariați pînă în anul 2000. 26.000 de salariați în anul 2000 pentru o producție de 4,5 milioane de tone de otel este enorm!

Cu aceasta, am ajuns însă la motivul principal pentru care și actualul regim îl este frică de restructurarea drastică a industriei; ea este aplaudată de specialiștii de la FMI, dar este impopulară la populație, la sindicate. Or, cind va fi ales un nou parlament și un nou președinte, în anul 2000, nu specialiștii de la FMI vor merge la urne, ci alegătorii. Să intunci specialiștii noștri (nu cei de la FMI ci, să zicem, cei din preajma guvernatorilor actuali) să-gindă la o soluție de compromis după regulile de linistire a sgarilor: testați capacitatea de indura-

zisă structurală. A-i suprapune alte priorități (cum se plingea recent și în cunoștință de cauză Ilie Șerbănescu, noul ministru al Reformei) înseamnă un compromis în detrimentul țării. Sedinta de noapte de la Cotroceni din 23.02.1998 este o lecție în acest sens.

Citeva concluzii se impun:

1. Pentru actuala societate românească, reușita reforme economice constituie un test istoric; ar constitui de-a dreptul o rușine națională să nu reușim acolo unde pînă și statele din GUS sint pe punct să reușească.

2. Prestigiul președintelui Constantinescu este angajat în reușita reforme; sănsele sale de a fi reales în 2000 depind de reformă și nu de alte succese.

3. Întîrzierea reformei, pe fondul unor accelerări coincizind cu prezența delegatului FMI la București, a creat impresia că și reforma economică avansează doar sub presiune din afară. Opinia publică nu înțelege cauzele acestei întîrzieri și le atribu egosimul politicienilor; ea condamnă „cajalmalele” și bluffurile prin care se încearcă inducerea în eroare a străinătății, în special, dar și a cetățenilor țării, asupra desfașurării reformei.

4. Virful de lance al guvernului și al reformelor a fost constituit pînă acum de cele două partide istorice (PNȚCD și PNL). Acest virf ar fi bun, numai că e tocic. Sunt conducătorii celor două partide conștienți că eșecul reformei poate însemna dispariția lor din arena politică?

re a suferinței: 1) la segmentul al căruia nivel scade de pe urma neaplicării reformelor și 2) la segmentul noilor someri creați de aplicarea reformelor.

În felul acesta, speră unii, poate că vor putea lichida (chiar dacă cu întîrzieri pagubitoare) industria ceaușistă fără a-și periclista sănsele de realegere în anul 2000.

E cauză să spunem răspică că singurul obiectiv economic demn de luat în considerare în prezent este reforma

Restructurarea regiilor

Una dintre nemulțumirile negociatorului-șef al FMI, Poul Thomsen, a fost, la recentele discuții cu Guvernul, întîrzierea aplicării Memorandumului în problema regiilor autonome, care se fac vinovate de 2/3 din pierderile sectorului de stat.

Incercările de pînă acum de restructurare a lor au eşuat, însă, în bună măsură. Cu toate acestea, în 1997 s-au obținut și o serie de succesuri în reforma structurală, mai des în cea a marilor regiilor din minerit, printre cele mai ineficiente și având un deosebit potențial de tensiuni sociale. Peste 75.000 de mineri au fost disponibilizați anul trecut fără a se înregistra tulburări semnificative și, mai ales, fără să scădă producția. În plus, subvențiile din domeniul au fost reduse la jumătate.

Un motiv principal al întîrzierilor amintite mai sus, alături de sovârșirea Guvernului, este criza politică. Îndelungile discuții legate de remaniere au fost cadrul în care a iost „aruncată”, în toamna anului trecut, în Parlament *Legea nr. 207/1997* pentru aprobarea Ordonanței privind reorganizarea regiilor autonome în societăți comerciale. Dorită ca un act decisiv în accelerarea restructurării, această lege a ajuns principalul obstacol în calea reformei. Preocupări de remaniere, cei de la putere – în special inițiatorul legii, ex-ministrul Reforme, Ulm Spineanu – au lăsat să treacă un articol introdus de PSDR, prin care se cere aprobarea prin lege specială a restructurării fiecărei regii „de interes național”. Pe lângă, în acest fel, procesul de transformare a regiilor a fost blocat, iar, dacă luăm în calcul prevedibilele lupte politice în jurul marilor regi, ne îndoim că va demora restructurarea pentru mai mult de două – trei regi intr-un an. Iar aprobarea legii constituie doar incepul restructurării...

În afară de faptul că a blocat timp de sase luni reforma, criza politică a mai dus la un eveniment regretabil. Parlamentarii PD au găsit de cuviință ca tocmai încercarea Guvernului de a modifica în procedură de urgență *Legea 207* să fie ocazia de a le arăta partenerilor din coaliție că nu se poate fără să sustinăre lor. Consecință? Modificarea va fi discutată în procedura oboșnuită, amînindu-se, din acest motiv, și restructurarea regiilor.

De fapt, nici Guvernul nu s-a grăbit foarte tare. Memorandumul cu FMI prevăzuse ca programele de restructurare ale principalelor regii să fie adoptate pînă la 31 mai 1997. La recenta întîlnire cu Poul Thomsen, Executivul nu a putut prezenta proiectele pentru o serie de regi deoarece acestea nu fusese să adoptate. Multe se află încă în faza de discuții cu sindicate și procedura aprobată lor în Guvern va mai lua ceva timp. Așa că,

prognoza din recentul *Program guvernamental*, care se referează la numărul de regii autonome ce vor fi restructurate, este destul de optimistă.

În mare, *Programul* amintit propune, în funcție de importanța fiecăreia, transformarea regiilor fie în societăți comerciale (de exemplu, cele din agricultură care vor fi și privatizate în 1998), fie în companii sau societăți naționale. În plus, se prevede desprinderea și privatizarea serviciilor auxiliare. Ca măsură pe termen scurt se dorește reducerea deficitelor prin înghețarea salariailor la nivelul din 1997 (în regiile, cu pierderi) și a datorilor din economie către RENEL și ROMGAZ. Ideea este ca, în cazul societăților foarte importante – deci și al regiilor –, restructurarea să premeagă privatizării. Spre exemplu, Poșta Română va fi restructurată și apoi privatizată începînd din acest an. Și tot în 1998, RomTelecom-ul, aflat într-o formă avansată de restructurare, va fi privatizat.

Dar nu toate regile pot fi privatizate atât de repede. În condițiile actuale din România, RENEL și ROMGAZ nu au cum să se conduce exclusiv de jocurile cererii și ofertei. Așadar, este puțin probabilă apariția unei concurențe reale în aceste domenii, cum, de altfel, nu se întâmplă nici în multe țări occidentale. Dar o restructurare și, mai ales, o îmbunătățire a serviciilor prestate sănsele de vitalitate. Aceste domenii pot fi deschise către investiții și management privat.

Nu trebuie uitat, în procesul restructurării regiilor, potentialul social exploziv din zonele monoindustriale, cu deosebire cele miniere. Cea mai mare parte dintre cei disponibili în 1997 au cheltuit deja toți banii proveniți din compensări. Încercările de reabilitare a zonelor miniere și de creare de noi locuri de muncă ar fi bine să dea rezultate că mai rapide, pentru că minerii trebuie să aibă o alternativă. Problema este că cu atît mai dureoasă, cu atît în aceste zone lucrează sau au lucrat aproape numai bărbații (cea mai mare parte a lor doar în mine), iar majoritatea orașelor miniere sunt exemple de subdezvoltare urbană.

Anul 1998 este decisiv pentru economia românească. FMI a observat acest lucru, iar hotărîrea organismului internațional de a impune un calendar al reformelor la recentele negocieri dovedește că nu va mai tolera tergiversarea.

Intr-o serie de domenii (spre exemplu, în regiile din minerit), planurile de restructurare există, iar înaltele ele ar putea fi adoptate în viitorul apropiat. Acum este rîndul Parlamentului să se implice în reformă. Modificarea *Legii 207* este un prim pas în acest sens.

DAN HERA

FMI a întârziat
negocierile
cu Guvernul

PS
pe scurt

Poul Thomsen, negociatorul-șef pentru România al FMI, a anunțat în 26 februarie amînarea negocierilor cu Guvernul pentru cîteva săptămâni, pînă cînd partea română își va definitiva poziția vizavi de reformele propuse pentru acest an. Principalele probleme evidențiate la discuții au fost: întîrzierea reformelor structurale, a procesului de privatizare și acoperirea deficitului bugetar pe 1998 (3,6% din PIB). Pentru păstrarea acestui quantum stipulat în *Legea Bugetului Național*, reprezentantul FMI a propus creșterea TVA (pînă la 28–30%), a prețurilor la combustibili, precum și amînarea facilităților la impozitul pe profit prevăzute pentru acest an. Partea română a arătat că aceste măsuri solicitate de FMI sunt inaceptabile, dar a propus includerea în buget a sumelor obținute din privatizări.

Ministrul de Finante, Daniel Dăianu, declarase în 26 februarie că diferența dintre aprecierile FMI și ale Guvernului în problema deficitului bugetar s-a redus la 0,6% din PIB, urmînd a fi identificate mijloacele de acoperire a diferenței rămase.

Ion Diaconescu a anunțat că votul final pentru buget va fi dat cu ocazia ședinței COCOPOL din 3 martie.

PS
PAC a fuzionat
cu PNL

pe scurt

În 28 februarie Consiliile Naționale ale PNL și PAC au aprobat fuzionarea celor două organisme. Pentru 28 martie au fost convocate Congresele PNL și PAC pentru a valida decizia luată de consiliile naționale. Nicolae Manolescu a devenit președintele Consiliului Național al PNL, a treia poziție în partid ca importanță decizională.

ACCENTE

MARIUS BÂZU

Cu rea-credință

Acuzată, în ultima vreme, că este oștilă puterii actuale, presa (sau, dacă preferăți, cealaltă parte a ei) a dat o replică promptă. „Cum, noi, care am adus CDR la putere în noiembrie '96, nu putem să criticați atunci cind greșește?“ Mi-ăs permite să fac două observații la această interogație retorică, aparent de necontestat.

1. Diferența dintre critică și calomnie (pe care o căuta și domnul Andrei Cornea în interviul cu ministrul Justiției din „22“ nr. 1998) mi se pare că este dată de rea-credință. Conform *Micului Dictionar Encyclopedic* (Ed. St. și Enc., 1978), „a fi de rea-credință se spune despre cel ce în mod deliberat, din dorința de a face rău, spune un neadevăr“. Aș adăuga la motiv: „sau pentru a obține unele foloase personale“.

2. Chiar afirmația că presa a susținut CDR și pe Emil Constantinescu în alegerile din '96 este făcută cu rea-credință. Într-un articol din „22“ nr. 18/1997, am adus cîteva argumente statistice în sprijinul ideii că presa scrisă, departe de a reflecta, la momentul respectiv, opinia exprimată prin votul din noiembrie '96, a fost mereu în urma ei, abia în aprilie 1997 înregistrându-se gradul de susținere populară de la alegeri. O analiză scintă a vietii noastre publice actuale ne arată că multe acțiuni, atât ale presei, cât și ale politicienilor (să ne-nțelgem, nu toate!), păcătuiesc prin rea-credință. Cîteva exemple recente vor fi edificatoare.

Să începem cu subiectul fierbinte, cel al grevei „Sanitas“. Ziaristiștii său că pe lingă salarii (adăvărat, extrem de mici!) cei care lucrează în sistemul sănătății beneficiază de o „taxă de solidaritate“ *avant la lettre*, plătită (beneficul) de bolnavi, spre deosebire de ceea ce se întâmplă în alte sectoare bugetare: cultură, învățămînt, cercetare. Ziaristiștii mai său și că, timp de 7 ani, guvernele domnului Iliescu nu s-au sinchis de cei din Sănătate. Iar greva actuală a fost declanșată chiar atunci

cind guvernul Ciorbea a anunțat o mărire cu 25% numai a salariilor din Sănătate, modificînd, deci, raporturile salariilor bugetarilor în favoarea celor din Sănătate. Posturile de televiziune se întrec în a prezenta interviuri pe patul de spital cu bolnavi care sănătatea sănătatea. Mai și ziaristii și că orice cedare a guvernului în fața cererilor salariale va produce alte cereri, avînd drept rezultat stoparea reformei. Tot ei, ziaristii, s-au indignat anul trecut, atunci cind premierul a cedat în fața sindicatelor. Acum il critică pentru că este ferm (numindu-l inflexibil). Oamenii de presă său toate astea, dar nu scriu despre ele. Se poate minti și prin omisiune. Cit despre domnul Marius Petcu, ce să mai spunem? Face și el cum este săfătul, după ce timp de 7 ani a stat frumuselul la cutie, mulțumit de salariile din Sănătate. Sint convins că și alți lideri sindicali (în special cei din cadrul CNSRL-Frăția) vor trece la acțiuni sindicale hotărîte. Hotărîte de alții!

Dacă privim acum lumea politică, sigur că aici nu pot fi numai oameni de bună-credință. Ar fi greu să califici astfel o poziție ca cea a PD, care pledează pentru o reformă accelerată, dar se opune, de fapt, restrukturării regiilor. Și nu o dată, ci de două ori în trei luni: mai întîi în decembrie '97, prin susținerea obligativității trecerii prin parlament a programului de restrucțurare a regiilor, apoi în februarie '98, prin respingerea procedurii de urgență pentru legea de restrucțurare a regiilor. Adică, reformă accelerată, dar... să nu se schimbe nimic! Are PD vreun interes în menținerea regiilor în forma actuală? Sau nici acest punct nu apără în programul de guvernare? În schimb, PD s-a inversuat împotriva primului-ministrului, care, vezi Doamne, ține în loc reforma din România.

De fapt, conducerea PD e convinsă că reforma nu poate depinde de un singur om, fie el și prim-ministrul. Mai ales de prim-ministrul unui guvern de coaliție, în care miniștrii au fost desemnați de partidele componente, și nu aleși ori măcar acceptați de cel care conduce guvernul. Dar conducerea PD știe că personalizarea unei probleme este bine primită de „masele largi“, obișnuite cu ceea ce „nădăea“ Ceaușescu.

Independența televiziunii publice este un temă de dezbatere care a împlinit deja 8 ani. Este cunoscut modul în care PDSR controlă „Actualitatea“. Și totuși, este posibil ca zilele trecute, în

interviu din „22“ nr. 7/1998, domnul Adrian Năstase să spună: „Noi n-o controlam... Vreau să nu fiu de acord cu cei care afirmă adesea că noi am controlat televiziunea“. Este o clară dovadă de rea-credință, pentru că doar cu cîteva rînduri mai sus domnul Năstase afirmase: „și la Jurnal (de fapt, „Actualitatea“) a fost o capcană: am acceptat stiri (cu PDSR și domnul Iliescu, desigur) care se dădeau pe primul sau al doilea loc și care, după părerea mea, pe bună dreptate, au creat reacții inverse pentru că aduceau aminte de Jurnalele de dinainte de '89“. Deci, PDSR acceptă stiri, cu alte cuvinte, aproba ordinea în care se dădeau stîrile. Iar părerea domnului Năstase este cea de acum, nu cea de dinaintea de noiembrie '96, cînd probabil că era incintat de munca celor de la DEI.

N-ăs vrea să se creadă că rea-credință caracterizează întreaga presă sau lumea politică actuală. Nu e nici pe departe aşa. Dar rea-credință poate fi grila prin care orice om (de bună-credință...) poate citi un comentariu sau o stîrse.

lucru.“ Se aud cîteva acorduri de chiră, apoi cîntecul răzbăte clar și tare. Tot culoarul răsună. Muzica nu vine dintr-o cameră. Deschid ușa și-mi dau seama că se cîntă la duș. „De ce cînti aici?“ „E acustica mai bună.“

În barul de vizavi, la două mese puse una lingă alta, pline de sticle și pachete de țigări, stau doi studenți la matematică. Cheful s-a spart demult, dar n-ău chef să plece nișări. E aşa de greu să începi săptămîna. Apar într-un tirzii și obișnuii locului, cu priviri imobile și desfigurați de băutură. Noaptea dorm pe calorifere, iar ziua ies la vinătoare. Unul s-a aşezat la masa celor doi. Cere o țigără și un „pahar de ceva“.

Pe culoar au ieșit două fete cu cînă de ceai și țigări. Probabil la ele în cameră nu se fumează. Le aud discutînd. Profesori, asistenți, doctoranzi, autori, cursuri bine sau prost înținute, subiecte de examen, colegie de cameră, magazine, cărti, casete, ziare, filme, bani în totdeauna puțini, „mi-e jenă să mai iau de acasă. Nici ei n-ău. Ar trebui să mă angajez undeva.“

Lîngă fereastră de la capătul culoarului plinge cineva. „Vezi, astă e rău – comentează una din fetele cu cînă – nu prea poți să fii singur într-un cămin.“

Mă uit la mulțimea de afișe lipite pe ușă de la intrare și la fiecare etaj. Poți cumpăra aproape orice: pînă, conserve, țigări, bere, dulciuri, hîrtie igienică, pixuri, cartele de masă, pantofi. Nu mă hotărasc la nici una din conservele afișate, aşa că merg spre cantină. Văd la o fereastră pe cineva care curăță un cartof direct pe fereastră. La ce bun să mai țin gunoiul în cameră cînd pe jos e plin de gunoaie care nu se strîng aproape niciodată? Si chiar dacă se strîng, nu observă nimic, se aruncă iar, aşa că...

Cantina e aproape goală. Un prînz format din două feluri plus desert se ridică cam la 20.000 lei. Dar în general se gătește în cameră, se cară mîncare de acasă sau se cumpăra hrana rece. Cantina complexului Regie, deschisă non-stop, e mai plină noaptea, cînd devine sală de lectură, mai ales în sesiune. Toată lumea e de părere că aici și mai liniște și multă lumină. Va ru nu se învăță în cantină. E prea cald. Sînt preferate terasele sau culoarele mai răcoroase unde stai înfașurat în cearșafuri ude ca să rezisti caniculei.

Portăreasă și femeile de serviciu s-au strîns în cabina de la poartă pentru un păharel de vodcă. Dîntr-odată se aude larmă cumplită de lătrări. Doi studenți își plimbă boxerii în spațiu verde din jurul căminului, stîrnind cîinii de prin toate cotloanele în care dormitaseră pînă atunci. Cineva batu pe putere în usa administrației. Nu e nimic. Portăreasă vine cu un sfat: „Nu vă enervați. Doamna administrator e plecată puțin, se întoarcă.“ „De două zile o caut“, vine replica nerăvoasă. Portăreasă continuă pe aceeași linie. „Cu nervii nu rezolvă nimic. Orice se poate aranja cu calm și răbdare“. Utindu-te în jur chiar îți vine să crezi că așa e. Nimici nu acuză pe nimeni decît atunci cînd e în pericol să nu obțină un loc în cămin.

La întrebarea: „de ce vrei să stai în cămin și la anul?“, răspunsurile coincid în marea majoritate. Pentru că în oraș chiria e scumpă și pentru că un cămin studențesc e altceva. Sînt lucruri pe care numai aici le poți face. Da, într-adăvărat, e altceva. Un mediu viu, unic în felul lui, care pare că-ți trimite un mesaj bine articulat, despre promiscuitate, libertate, mizerie, provizor, extravagantă, exuberantă, singurătate, spirit gregar, mesaj provocator. Care speră ecouri și te obligă la dialog.

ACCENTE

ALICE TAUDOR

Din căminele studențești, 1998

Mircea Martin, Al. Paleologu și Ileana Mălăncioiu la decernarea premiilor

brin, București; Zero, de Tudor Donea, Focșani; Boston, my love, de Dan Iancu, București; Eu și Albertina, de Ovidiu Brânză, Sibiu. Premiile de debut au fost acordate următoarelor volume: Birnă din ochi (autor încă neidentificat); Norul în rupere, de Sergiu Ștefănescu; Bucla, de Teodor Dobrin.

Pentru debut în roman au fost nominalizate titlurile: Micul Stalin,

de Ana Lădușan, Cluj; Recurs la joc secund, de Lucian Alecsa, Săveni-Botoșani. Premiul de debut pentru roman nu s-a acordat.

Pentru debut în eseu au fost nominalizate titlurile: Teoria imaginii creațoare, de Horea Căpușan, Cluj; Fenomenologia eului romantic, de Mihaela Csobor. Premiul de debut s-a acordat titlului Fenomenologia eului romantic, de Mihaela Csobor. (A.T.)

Premiile editurii Univers (1998)

La 26 februarie 1998, a avut loc la Casa Scriitorilor lansarea cărților de debut ale cîștigătorilor concursului din 1997 al editurii Univers (George Arun, Ion Manolescu, Caius Dobrescu) și anunțarea premianților la concursul de debut din 1998. Cu această ocazie au vorbit Mircea Martin, Alexandru Paleologu, Ion Buduca, Mircea Cărtărescu, Ion Manolescu și Caius Dobrescu. Juriul concursului din anul acesta, alcătuit din Ileana Mălăncioiu, Gabriela Adamescu și Mircea Martin (președinte), a nominalizat pentru debut în poezie următoarele titluri: Birna din ochi, Norul în rupere, de Sergiu Ștefănescu, Heidelberg-Germania; Bucla, de Teodor Do-

„Am reușit să instituționalizăm cadrul dialogului social“

Mișcări sociale versus lupta sindicală

Care este diferența dintre 1997 și 1998 în privința mișcărilor sindicale?

Pe parcursul anului 1997 am avut o serie de mișcări cu caracter social și am avut de a face și cu forme de luptă sindicală. Anul acesta este, însă, caracterizat de cîteva elemente speciale. În primul rînd, mișcările sindicale au avut caracter național. Mă gîndesc în primul rînd la greva din Sânătate, la semnalele pe care le primim din partea sindicatelor din învățămînt, care s-au înțelese să organizeze o grevă generală. În al treilea rînd, o situație de care nu putem face abstracție este faptul că aceste mișcări, mai radicalizate, au apărut și pe fondul unei instabilități politice. Există mai apoi suficiente de multe motive de nemulțumire legate de nivelul de trai, de efortul pe care, la acest început de an, populația trebuie să-l facă. Ciudat este însă că mișcările la care m-am referit au această nouă dimensiune: vin după acceptarea unei situații absolut anormale din partea sindicatelor, pentru o perioadă foarte lungă de timp, și apar pe fondul faptului că totuși acest guvern a decis să ia niște măsuri de îndreptare a situației. Mă refer la greva din Sânătate. Paradoxal, anii de zile nu s-a reparat nimic în ce privește salariile în Sânătate și abia în momentul în care un guvern și-a propus problema să îndrepte lucrurile ne confruntăm cu o mișcare de o asemenea amploare.

Bănujii, dincolo de ceea ce se vede, o relație „ascunsă“ ce motivează aceste mișcări?

Există suficiente semnale care pot conduce la o asemenea concluzie. De exemplu, solicitările reprezentanților structurii sindicale din care Federația Sanitas face parte, adresate partidelor de opozitie pentru introducerea unei moțiuni de cenzură împotriva Guvernului Ciorbea. Există o serie de declarații ale celorlalți lideri, vizavi de necesitatea – spun dinșii – schimbării primului-ministru, și nu pot să nu constată că acestea declarări vin într-o perioadă în care aceleași persoane organizează și forme de luptă sindicală.

Noi suntem conștienți că foarte mulți dintre membrii Sanitas au fost, și sperăm să mai rămînă susținători ai noștri – prin „noi“ înțeleg principalele parti ale actualăi coalitie. N-ăs vrea cumva să se creadă că cineva își închipuje că toți acești oameni care sunt membri ai Federației, oameni deosebiți, foarte bine pregătiți și care trăiesc într-adăvăr în condiții proaste, toți aceștia ar face parte din năștiu ce Kabbalah. Nu. Este vorba despre acțiunile unor persoane.

Ați avut mai demult o discuție cu domnul Todoran, liderul CNSLR-Frâția, pe un post de televiziune. I-ați reproșat atunci că dinși au semnat înainte de alegeri un pact cu PSDR, drept pentru care CNSLR ar avea atitudinea pe care o are. Nu are voie un sindicat să semneze un acord cu un partid sau altul?

Acel acord nu este, după opinia mea, un lucru rău. E normal ca cei care se află la un moment dat la guvernare să solicite partenerilor de dialog social încheiarea unui acord social care să însemne o serie de măsuri care urmează să fi luate și urmăre de părțile semnătare. Ceea ce guvernul, într-un asemenea acord, își ia ca angajament reprezentă de obicei rezolvarea unor dintre problemele pe care sindicalele le ridică, sub formă unor acți normative sau a altor măsuri. Ceea ce sindicalele promit, sub semnatûră, în schimbul acestor măsuri, este bineînteleas pacă socială. Problema este legată de faptul că, în pofta faptului că în acel acord social sănătatea și securitatea să obligeați pe care guvernul Văcăroiu și le lăsă în schimbul păcăi sociale și nu și le-a asumat, îată că guvernul Ciorbea, care a rezolvat bună parte din acele solicitări, nu i-a oferit posibilitatea să încheie un acord social similar cu aceeași centrală sindicală.

Consiliul Economic și Social

Și guvernul Ciorbea, și CDR, înainte de alegeri și după, au avut susținere din partea unor sindicate. S-a simțit actualul guvern obligat față de aceste sindicate să facă anumite lucruri, drept răspuns la susținerea pe care a avut-o?

Politica pe care guvernul (la nivelul acestui departament) a făcut-o în relațile cu partenerii de dialog social a fost politica unor relații principiale. Am reușit, într-un fel, să instituționalizăm cadrul dialogului social, iar această activitate va fi încununată de succes în momentul în care va funcționa Consiliul Economic și Social. Că acest Consiliu Economic și Social, care cuprinde comisii tripartite la nivelul ministerelor, al județelor, nu funcționează cum ne-am dorit este un adevăr. Dar, la fel de adevărăt și că, sub acest aspect, al dialogului social,

există și un exercițiu care trebuie parcurs. Beneficiarii acestui cadrul instituțional nu pot fi diferențiați. În negocierile pe liste de revendicări, guvernul nu a reprezentat pe nimeni de la acest proces de discuții sau negocieri. În cadrul Departamentului avem doi experti care țin legătura cu ministeriale, care trebuie să dea o rezolvare problemelor, de comun acord agreeate, în aşa fel încât să fie cît mai puține cazuri în care cele agreeate în protocol nu sunt îndeplineite. S-au întîmplat și asemenea cazuri, însă, în opinia noastră, ele au avut caracter obiectiv.

Îmi amintesc de un miting al BNS, anul trecut, în octombrie. El a venit la dumneavoastră cu o listă de revendicări, însă nu s-au purtat nici un fel de discuții. Ce s-a mai întîplat, după?

Liderii sindicali au condiționat purtarea acestor negocieri de prezența presei în timpul discuțiilor. Guvernul a fost absolut de acord, dar a considerat că într-un proces de negocieri este bine să participe acele părți care au un interes pe problema în discuție, pentru că altfel există riscul denaturării discuțiilor. Cind primul-ministrul și ministrii care fuseseră solocați au coborât la sala de întîlnire, domnii care s-au prezentat din partea sindicatului nu mai erau acolo.

VLAD ROȘCA,
secretar de stat
pentru relația cu
Sindicatele
și Patronatul

Departamentul nostru are contacte permanente cu centralele sindicale. Am mai avut întîlniri și cu liderii CNSLR, de exemplu. Pe cînd ne-a stat în putință, am încercat să rezolvăm problemele lor. Rezolvarea lor nu înseamnă, însă, rezolvarea problemelor unor lideri de structuri, ci rezolvarea problemelor celor care compun structurile respective.

Rezolvarea acestor probleme nu înseamnă pînă la urmă foarte mulți bani?

Nu. Atât oamenii, cit și liderii lor, în cele mai multe din cazurile în care am fost puși în situația de a negocia, au avut o deosebită de mare înțelegere. Atunci cînd nu intervin chestiuni subiective, orgoliu personal sau alte asemenea probleme, se găsesc și soluții inteligente.

Sint sindicalele ostile restrucăturilor?

Există această inerție, care are probabil ca fundația frica de nou. Însă, chiar și în asemenea situații, în măsura în care am purtat discuții, oamenii au sfîrșit prin a înțelege. Voi da un exemplu: nu este important, într-o anumită situație, să crești salariile cu un anumit procent. Este important să găsești o modalitate prin care oamenii să cîștige mai mult. Acea modalitate nu trebuie obligatoriu să fie deschiderea unui unui seif și scoaterea unui fizic de bani care să fie apoi dată celor care au solicitat. Poate există altă metodă, cum ar fi reorganizarea activității, eliminarea unor structuri care nu și au locul, toate acestea conducînd chiar la creșterea veniturilor celor care rămîn în sistem.

Restructurarea în Valea Jiului

Comentatorii au afirmat că restructurarea Văii Jiului a fost un succes. Acum însă există semnale că acolo vor fi din nou mișcări sindicale...

A apărut Agenția de implementare a programelor de restructurare economică în regiunile miniere, care are un șef de agenție, un sediu, iar în curînd va începe să gestioneze niște fonduri și va realiza ceea ce constituie obiectul de activitate al agenției, adică implementarea programelor de dezvoltare. Această agenție probează faptul că procesul început atunci a fost un succes. El nu este încheiat. Nu mai departe de acum cîteva zile, vorbeam cu specialiști din zona care ne spuneau că s-a ajuns, în condițiile în care se lucrează cu jumătate din oameni, la o producție care reprezintă cam 90% din ceea ce se producea înainte

cu un număr dublu de angajați. Cei care au rămas sunt conștienți de importanța faptului că sînt acolo, nu regretă faptul că nu au încercat să beneficieze de acelă plătită compensație pentru a ieși din sistem.

Succesul dumneavoastră derivă tocmai din faptul că au existat oameni care au acceptat plătile compensațorii...

E drept că măsura a generat o nouă problemă, dar care a glisat din planul problemelor sindicale pe planul celor pur sociale. Există un număr mare de persoane disponibilizate care foarte curind vor reașa lipsa unor locuri de muncă și probabil își vor manifesta nemulțumirea. Pentru ei există acea Agentie de dezvoltare care, la nivelul liderilor de structuri sindicale, va încerca să găsească soluții în regiune.

Sindicatele și restructurarea regiilor

De ce ați considerat important ca sindicale să fie consultate în momentul restrucăturării regiilor?

Cred că există două posibilități de a rezolva o problemă spinosă. Prima este aceea a măsurii autorității, luată de o persoană sau un grup restrînși de persoane, care, în măsura în care nu îneleasă sau îneleasă și nu e acceptată, să fie impusă cu forță. Cea de a doua cale este cea a parteneriatului. E drept că uneori consumi ceva mai mult timp încercînd să explici, dar, după aceea, avantajul este că lucează funcționarea cu mult mai ușor.

Fondul prăbușirii nivelului de trai, vă veți confrunta cu mult mai multe mișcări sindicale decît în anul precedent. Care este „strategia“ guvernului în momentul în care vi se vor cere bani? Veți spune întotdeauna „nu“, ca în cazul grevei Sanitas?

Ca și în anul trecut, și anul acesta ne-am fundamentat activitatea pe întîlniri directe, pe dialog, pe trimiterie și primirea de informații dinspre guvern spre sindicate, dinspre sindicate spre guvern. În ce privește acțiunile punctuale – pentru că greva generală din Sanitas a avut la bază o listă de 5 revendicări, dintre care una era cea salarială –, chestiunea este clară, în sensul că, acolo unde se poate purta dialog pentru a se găsi soluții, acest lucru se va întîmpla. Acolo unde, însă, solicitarea partenerilor va fi una inflexibilă sub aspectul soluției (ca, de exemplu, pentru că vă refer la problemele din domeniul Sănătății), privind creșterea salarială cu un anumit procent peste 25%, fără a se lăsa în calcul posibilitatea de a rediscuta la proiectul de buget sau de a căuta resurse, atunci, bineînteleas că se poate ajunge la o situație de blocaj. Politica guvernului nu a fost aceea de a încălca anumite principii, ci, în măsura în care acele principii nu erau atacate, de a găsi cele mai bune soluții la îndemîna.

Criza din Sânătate nu este pînă în momentul de față rezolvată. Ați „pasat“ Parlamentului problema acestei greve pentru a fi transată acolo. Ce veți face dacă Parlamentul va decide o creștere salarială peste procentul de 30%?

Guvernul transmite aproape tot timpul proiecte de legi sau ordonanțe care, ulterior, intră în dezbaterea Parlamentului, instantă care are, prin Constituție, dreptul de a lua o decizie. Nu putem spune că executivul „pasează“ problemele Parlamentului. În Parlament, este bine de reamintit, noi avem colegi. Aceștia, în cînd mai mare parte a situațiilor, se consultă, la nivelul comisiilor de specialitate. În măsura în care se explică cum stau lucrurile nu poate exista decit o soluție care să reflecte o poziție comună. Voi mai spune ceva: nu se pune și nu s-a pus problema că guvernul ar avea niște rezerve (din nefericire, d-l Marius Petcu nu ne crede) pe care nu vrea să le dea unei categorii sociale care este, în mod evident, nedreptățită. Din păcate, aceste rezerve nu există.

Și sindicalele din învățămînt au anunțat că vor ieși în stradă. Ați început discuții cu ei, pentru a preîntîmpina o grevă în învățămînt?

Departamentul nostru nu a inițiat pînă în acest moment aceste discuții, deoarece nu a existat o solicitare din partea structurii sindicale adresată direct guvernului. Dar stiu eu precizie că au avut loc mai multe discuții între sindicalele din învățămînt și domnul ministru Marga. Există, după știința mea, o serie de probleme din lista de revendicări care pot face obiectul unor negocieri, pentru că există și intenția de a fi luate în discuție spre a fi rezolvate. În ce măsură ele vor putea sta la baza unui acord între părți, rămîne de văzut.

25 februarie 1998

Interviu realizat de Iulian Anghel

La 2 februarie 1998, ministrii PD, Victor Babiu, Traian Băsescu, Bogdan Niculescu-Duvăz, Bogdan Teodoriu, Sorin Frunzăverde, au adresat premierului o scrisoare în care își motivau retragerea din guvern.

La 26 februarie 1998 primul-ministru Victor Ciorbea a răspuns celor cinci.

Publicăm în paginile de față această corespondență.

De ce ne dăm demisia?

Domnule prim-ministru,

După cum știi, ministrii Partidului Democrat au demisionat din Guvern în seara zilei de 27.02.1998, în prezența președintelui României și a dumneavoastră, precum și a liderilor principalelor partide componente ale coaliției majoritare. Comunicatul semnat de toți liderii partidelor ce alcătuiesc coaliția și dat publicității de președintele României constată retragerea ministrilor Partidului Democrat din guvernul pe care îl conduceți. Din acest motiv, ni se pare de neînțeles afirmația publică pe care ați făcut-o că nu ați primit în scris demisiile ministrilor PD. Motivele pentru care nu mai putem accepta rămînerea într-un guvern condus de dumneavoastră sunt:

1. Remanierea din noiembrie 1997:

a. S-a realizat după discuții cel mai adesea sterile, care au durat săse săptămâni, perioadă în care nu ați fost în măsură să contribuji la restructurarea Guvernului. Partidul Democrat a solicitat o restrucțuirea de fond, pe care ați acceptat-o în principiu, dar n-ați realizat-o în fapt.

b. Constatând ineficiența în realizarea reformei și îndeosebi a privatizării (...) PD a oferit ca soluție un document pentru crearea unui mecanism eficient în acest domeniu (...). Ați acceptat această soluție propusă de noi, dar nu ați realizat-o din considerente pe care nu le-ați explicitat în prezent.

c. După săse săptămâni de discuții, remanierea pe principalele portofolii care vizează reforma s-a realizat în afara cadrului de negocieri al coaliției, într-o singură noapte.

2. Ceea ce noi nu putem accepta, domnule prim-ministru, sunt nerealizările numeroase și grave în drumul reformei în anul 1997. Bilanțul a fost dezamăgitor, iar acțiunile ineficiente și ezitante în raport cu propriul nostru program de guvernare și cu propile noastre angajamente interne și internaționale. În acest sens, vă reamintim ceea ce știi și dumneavoastră foarte bine, că, pentru a evita un refuz al FMI de a ne acorda a treia sănsă de imprumut, initial programată pentru ianuarie 1998, vi s-a recomandat, la sfîrșitul lunii decembrie după remaniere, să nu o solicitați.

3. Guvernul a abuzat de ordonanțe de urgență, abuz care pună în pericol funcționarea democrației prin scoaterea Guvernului de sub control parlamentar, rupindu-l de judecătorie și angajîndu-l pe o traiectorie politică cu tendință nedemocratică. După remaniere ne-am pronunțat categoric contră acestei practici neconstituționale pe care persistă să o utilizăti.

4. Ne-am opus continuu practicii de a accepta neplata impozitelor și taxelor întreprinderilor cu capital majoritar de stat către buget, practică ce reprezintă adeverată cauză a insuficienței bugetului și a sporirii poverilor fiscale asupra salariailor și sectorului privat. Era absolut necesar să dispunem evaluarea societăților cu capital majoritar de stat pentru a ști ce aveam de făcut: reorientarea și redimensionarea activităților, privatizarea sau vinzarea de active.

5. Aparatul guvernului, aflat în directa dumneavoastră subordonare, a funcționat defectuos și înainte și după remaniere, creîndu-se grave disfuncționalități în organizarea ședințelor de guvern, în corecta informare a membrilor Cabinetului, în modul de distribuție a proiectelor de legi și de ordonanțelor către cele două Camere ale Parlamentului, inclusiv grave erori în transmisarea către Monitorul Oficial a unor ordonanțe de urgență sau hotărâri. Deși toate acestea v-au fost semnalate în mai multe rînduri și vă sunt cunoscute, nu ați luat nici o măsură de îmbunătățire a funcționării Guvernului, nici înainte și nici după remaniere. Funcționarea defectuoasă a aparatului tehnic al Guvernului – în primul rînd Secretariatul General al Guvernului – a rămas și după remaniere din noiembrie la fel de ineficientă, chiar dacă guvernul în ansamblul său a discutat și

aprobat un nou mecanism de funcționare (...).

6. Bilanțul anului 1997, prezentat de dumneavoastră populației la 4 decembrie, a avut un caracter triumfalistic, iar dumneavoastră ați ocolit asumarea răspunderii pentru propriile erori. Apreciam că acest lucru se impunea cu atât mai mult cu cât anul trecut guvernul și-a angajat răspunderea pe un program cu obiective precise la data de 2 iunie și astfel bilanțul trebuia raportat la acest program, precum și la angajamentele internaționale pe programele ASAL și FESAL (...).

7. Ați promovat, inclusiv după remaniere, un tratament egal ministrilor PD în raport cu cei ai PN'TCD, ca urmare a dorinței dumneavoastră de a vă consolida poziția în interiorul partidului. Din acest motiv, ați angajat și continuat să angajați Guvernul în dezbaterea unor teme politice și soluționarea unor inițiative legislative fără legătură cu reforma.

8. Nici înainte și nici după remaniere nu ați angajat Guvernul în elaborarea unor politici sectoriale și departamentale coerente, fapt pentru care actualul de legiferare al Guvernului a fost și a rămas și după remaniere contradictoriu, prevederi foarte importante ale unor acte normative fiind anulate prin altele emise la foarte scurt timp.

9. Înainte și după remaniere, continuati să amăgiți populația cu argumentul macrostabilizării bazată pe măsurile strict monetariste întreprinse de BNR, fără a acționa în direcția reformei economice reale (...).

10. La remaniere ați ratat începerea reformei administrației centrale chiar cu aparatul Guvernului, iar reforma administrației locale nu ați găsit resurse s-o abordați serios nici măcar după remaniere. Aceasta probează incapacitatea dumneavoastră de a înțelege că fără reforma administrației centrale și locale, a Ministerului de Internă, a sistemului finanțelor publice locale și, în general, fără o puternică reformare a instituțiilor statului, nu se poate face reformă accelerată în România.

Domnule prim-ministru, modul în care s-a desfășurat remanierea a fost în fapt momentul în care dumneavoastră ați dat o probă concludentă a incapacității dumneavoastră de a conduce un guvern.

În același timp, ținem să vă aducem la cunoștință că afirmația pe care ați făcut-o în Parlament cu ocazia sesiunii extraordinare dedicată angajării răspunderii Guvernului pentru Legea privatizării, prin care amenințați jura că înlocuirea dumneavoastră va conduce la formarea unui guvern „fie neocomunist, fie al unor interese economici mafioți” este de natură a vă descalifica din calitatea de om public.

Nu în ultimul rînd, domnule prim-ministru, dorm să vă precizăm faptul că proba supremă a incapacității dumneavoastră da și fi un bun prim-ministru odată chiar prin craponarea de această funcție, în condițiile în care știi foarte bine că acest lucru creează premisele unui guvern minoritar și riscă existența unei coaliții. Chiar credeti că un om – fie el și Victor Ciorbea – este mai prețios pentru judecătorie decât o coaliție democratică?

Din aceste motive, vă rugăm să luai act că demisia noastră este irevocabilă, fapt pentru care vă rugăm să declanșați imediat procedura constituțională de revocare din funcția de ministru a ministrilor Partidului Democrat – Victor Babiu, Traian Băsescu, Bogdan Niculescu Duvăz, Bogdan Bujor Teodoriu, Sorin Frunzăverde. Vă facem această solicitare în condițiile în care ne asumăm solidar cu dumneavoastră și cu întregul Guvern responsabilitatea pentru actele de guvernare, inclusiv cele pe care le-am criticat și le criticăm, dar nu înțelegem să ne asumăm în continuare responsabilitatea într-un Guvern condus de dumneavoastră.

Dorim să precizăm, în încheiere, că aprecierile conținute în acest document vă se adreseză și nu privesc pe foștii noștri colegi din Guvern. Menționăm că acest document vă este transmis cu acordul președintelui Partidului Democrat, domnul Petre Roman.

Cu sinceritate și bună-credință,

VICTOR BABIU, TRAIAN BĂSESCU,
BOGDAN NICULESCU DUVĂZ,
SORIN FRUNZĂVERDE,
BOGDAN BUJOR TEODORIU

București, 1 februarie 1998

Prim-ministrul și foștii

Foștilor mei colegi

Domnilor: Victor Babiu, Traian Băsescu, Bogdan Niculescu-Duvăz, Bogdan Teodoriu, Sorin Frunzăverde

Domnilor foști colegi,

Ne aflăm la mare distanță de momentul în care dumneavoastră ați inițiat un joc, ați stabilit regulile, ați jucat singuri și ați pierdut mult mai mult decât v-ați propus să cîștiți.

De aceea, între operațiunile de salvare a imaginii individuale și de grup trebuie să intre și aceea clasici numită: „alii sint, întotdeauna, de vină”. Pentru a impune această idee, ați consumat o cantitate de energie și imagine surprinzătoare prin comparație cu cea investită în acțiuni de guvernare, înființînd chiar și Grupul de monitorizare a Guvernului, calificat de unii dintre dumneavoastră ca un Guvern de alternativă.

Cred cu tărie că pentru a deveni aşa ceva, însă, ați avea nevoie de mai multă acuratețe, de mai multă precizie, de mai multă onestitate. În primul rînd pentru că plecînd din Guvern, ați făcut posibilă o echipă guvernamentală să o calitează fără precedent, ați demonstrat, fără voie, că se poate lucra în mult mai multă linște, într-o atmosferă respirabilă, fără acces de irascibilitate (...).

Mi-ai adresat scrisoarea „Cu sinceritate și bună-credință”. Înădoișător, dar cel puțin inexact (...).

Nu cred că „sinceritatea și buna-credință” pot califica afirmația dumneavoastră potrivit căreia „vă asumați solda” cu mine „și cu întregul Guvern responsabilitatea pentru actele de guvernare, inclusiv cele criticate”, măcar și pentru că este urmată imediat de precizarea că aprecierile conținute în acest document mi se adreseză mie în exclusivitate, nu și celorlalți colegi din Guvern.

Pe altă parte, cit de „sincer și și de bună-credință” poate domnul ministru Frunzăverde să-si manifeste această obîndă împotriva mea după o lungă conlucrare de 53 de zile calendaristice, minus sărbătorile de iarnă, minus opt weekend-uri pe care eu le-am petrecut oricum la „serviciu”, iar în calendar guvernamental, după numai 12 săedințe de Guvern? Cit de discriminat a fost domnia sa prin aprobația celor opt proiecte de acte normative finalizate pe care le-a propus Guvernul?

Și, pentru că am ajuns la acest punct, aș vrea să vă întreb cu toată seriozitatea cînd și cum am „promovat” un tratament egal ministrilor PD în raport cu cei ai PN'TCD?

Poate în săedință de Guvern cînd domnul Băsescu și-a văzut aprobată 3 proiecte de acte normative și a obținut 16.245.019 de dolari SUA, pe care i-am refuzat MLPAT-ului, minister condus de un ministru PN'TCD, sedîntă în care și-a anunțat bine cunoscuta demisie? Poate în repetate rînduri în care am aprobat în Guvern actele normative sau bugetele necesare punerii în aplicare a măsurilor prealabile anunțate de domnul Băsescu, după un plan de imagine bine pus la punct? Sau pentru că, vreme de mai bine de un an, am trecut sub făcere toate atacurile nelioiale ale unora dintre dumneavoastră și a trebuit să depun multe diligențe pentru a-mi liniști colegii înfrângători de campania de imagine dusă pe spinarea Guvernului și a restului coaliției? (...)

Și, pînă la urmă, cum definiti dumneavoastră „reforma”, domnilor foști colegi, prin comparație cu Programul de guvernare? Ca reformă „totală”, care duce la dispariția obiectului însuși, pe modelul „reformei” flotei naționale, inițiate în 1990-1991 și desăvîrșite recent? Ca reformă de tip „mai prost, mai scump”, cum este aceea din SNCFR? Sau ca reformă perfectă de tipul „ce nu se face nu se critică”, cum a fost la Ministerul Mediului?

Vorbînd de „caracterul triumfalistic” al bilanțului prezentat populării la 4 decembrie 1997 și de neasumarea răspunderii pentru propriile erori, raportat la programul cu obiective precise pentru care ne-am angajat răspunderea la 2 iunie.

O mică precizare: la 4 decembrie m-am adresat Parlamentului și nu populației, iar angajarea răspunderii în fața Parlamentului a avut loc la data de 3, nu de 2 iunie. Acestea date, domnul Duvăz, în calitatea sa de ministru pentru relația cu Parlamentul, ar fi trebuit să le aibă în agenda personală, dar probabil că nu au mai avut loc alături de programul încărcat de vicepreședinte al Asociației Vinătorilor (...).

Am făcut public bilanțul unui an de guvernare (la o căru redactare ați participat, de altfel), la 2, la 4 și la 5 decembrie (...) și de fiecare dată mi-am recunoscut și asumat tot ce era de recunoscut și asumat. De altfel, materialul de sinteză dat publicității cu acea ocazie – la care de asemenea ați contribuit – era explicit structurat

săi miniștri din PD

în reușite, reușite parțiale și insuccese.

Mai mult, am dat dispozitii să se redacteze *Cartea Albă a unui an de guvernare*, în care să spunem tot ce era de spus despre reușitele și nereușitele noastre timp de un an. Știi foarte bine că materialul rezultat, însumind peste 100 de pagini, asumat de fiecare ministru în parte sub forma „bunului de tipar”, a fost gata de tipar pentru 4 decembrie 1997.

Ați cerut amânaarea tipăririi pentru a se mai citi o dată într-un material. Dumneavoastră, domnilor miniștri, ați criticat lipsa unei structuri standard de redacțare, dar nu ați acuzat nici o clipă nici vreun „caracter triumfalist”, și nici vreuo tentativă de eludare a adevărului despre munca de un an a Guvernului. Domnul ministru Teodoru a fost însărcinat în ședință de Guvern să conducă echipa de colegi care să redacteze bilanțul unui an de guvernare, iar termenul limită stabilit a fost cel de 19 decembrie. Domnul ministru Teodoru nu s-a achitat de această sarcină, *Cartea Albă* nu s-a tipărit până acum, dându-vă prilejul să atacați aşa-zisa lipsă de bilanț a Guvernului. Pentru a încheia cu acest subiect, îți să vă precizez că în aceste zile se finalizează ultimele corecturi ale *Cărții Albe*, care va fi dată publicitatea.

Dacă se pune problema abuzului de ordonanțe de urgență, atunci să ne-o asumăm împreună. Din numărul de ordonanțe de urgență, o bună parte sunt inițiate de miniștri PD, deși regimul de urgență din ministeriale conduse de acești nu se poate compara cu cea din ministeriale economice.

Afirmării că după remaniere v-ați pronunțat categoric împotriva acestei practici neconstituionale și vă exprimați nemulțumirea că „persistăm în a o utiliza”. Care este factorul de influență al momentului remaniere asupra calității de constituționalitate a unui act al Guvernului? În plus, în trei luni de la remaniere nu am aprobat decât trei ordonanțe de urgență, ceea ce cu greu ar putea fi catalogat drept „persistență” (...) Cît despre neconstituționalitatea ordonanțelor de urgență, Constituția spune, la articolul 114, că nu este așa. Relativ la scăderea Guvernului de sub control parlamentar, alineatul 4 al aceluiași articol din Legea fundamentală precizează explicit că: „*Acestea intră în vigoare numai după depunerea lor spre aprobare la Parlament*“.

Dacă ședințele de Guvern au cunoscut aspecte ce ar putea fi înscrise la capitolul „dezorganizare”, acestea au fost determinate de nerespectarea normelor metodologice privind procedurile incluzierii pe ordinea de zi a proiectelor, iar printre campionii acestor încălcări se numără miniștrii PD. Vorbesc în special despre: transmiterea proiectelor fără avize, introducerea proiectelor direct în ședințele de Guvern, modificarea textelor proiectelor cu ocazia obținerii contrasemnatărilor – cu exemplul cel mai strălucit în ordonanță privind așa numita „Taxă Băsescu”.

Nu modul de transmitere a proiectelor de legi și a ordonanțelor către Parlament a ridicat probleme, ci modul de urmărire a acestora la Senat și la Camera Deputaților. Pentru că domnul Duvăz a uitat că această sarcină îi revenea direct și reamintesc că din prețiosul său tirip ar fi putut să alope ceva și prezente în Parlament, informării Secretariatului General și a prim-ministrului.

Cit privește erorile de transmitere la Monitorul Oficial, acestea nu s-au datorat neapărat Direcției de analiză și avizare juridică a Guvernului, ci modificărilor succesive operate de domnii miniștrii asupra proiectelor.

Desigur că aparatul acestei direcții a înregistrat deficiențe, dar dacă un om din afară poate de interpretări acidește acestora, dumneavoastră ar fi trebuit să vă gîndiți mai mult înainte de a ridica piatră. Dumneavoastră știi foarte bine că, la acest comportament, lucrările cu oamenii puțini și proști plătiți, într-un ritm de lucru infernal, de 14–16 ore pe zi, fără dotările tehnice minime.

De altfel, despre situațiele facute oricarei tentative de îmbunătățire a situației ați putea pune cîteva întrebări domnului Ștefan Părvan, colegul dumneavoastră, care, în posta sa calitățe de secretar general adjunct al Guvernului, responsabil cu activitatea administrativă, a făcut tot posibilul ca problemele economice ale Guvernului, spinoase din cauza bugetului de austeritate, să devină insuportabile pentru sectoarele necontrolate de colegii săi de partid. Aceleași cîteva întrebări despre deficiențe le-ați putea dresa înalților funcționari care fac parte din zestrea de cadre vecini și noi ale propriului dumneavoastră partid.

Am încercat, vreodată, să fac ordine în ședințele de Guvern, să pun capăt interminabilelor dispute, adesea injuriioase, să fac respectată procedura destășurării ședințelor? Știi foarte bine că da și știi foarte bine că m-am izbit de fiecare dată de sensibilitatea specifică și de orgoliu obligatoriu unui ministru PD.

Nu se poate să fi uitat ieșirile teatrale și spectaculoasele trîntiri de uși folosite pe post de „argumente” și ca dovezi de experiență în guvernare. Nu puteți să fi

uitat deja retragerile strategice în cabinetul colegului dumneavoastră, domnul Duvăz, devenit birou de grup ministerial, amenințările cu refragerea din guvern... și așa mai departe. Dacă le-ați uitat, la sediul Guvernului vă stau la dispoziție stenogramele de ședință.

Cît despre măsurile luate pentru reorganizarea aparatului de lucru al administrației publice centrale, acestea sint cuprinse în acte normative aplicate deja cu succes.

Considerării că proba concludentă a incapacității mele de a conduce un Guvern ar fi modul în care s-a făcut remanierea, după ce abia cu trei pagini înainte făceați o analiză critică – evident, tot la adresa mea – a remanierii.

Îmi reproșați discuțiile care au durat șase săptămâni, ca și cum aș fi negociați singur, nu împreună cu

dumneavoastră. Îmi reproșați că nu am fost de acord cu o fantezie boalață pompos „mechanism eficient” pentru reformă și privatizare, deși știi că de fapt Consiliul Coalitiei a respins această formulă, considerind că nu este momentul să vă „perfectionați” metodele de privatizare care au făcut anii de-a rîndul deliciul presei și coșmarul organelor de anchetă (...).

După care vă indignați că remanierea s-a făcut „în afara cadrului de negociere al coalitiei, într-o singură noapte”. După ce mă făcusem vinovat de lentoarea de săse săptămâni, după ce consiliul coalitiei stabilise ce portofoliu revin unor partide, deveneam vinovat și de o prea mare viteză de reacție în selectarea colaboratorilor mei. De altfel, mă flăță: mi-a luat mai mult de o noapte să convin personalități de asemenea calibru să renunțe la pozițiile lor de prestigiu și autoritate în viață publică, să-i prezint liderilor partidelor, care, la rîndul lor, au acceptat să acorde sprijin politic unor specialiști.

Așa că îmi este neclar în ce moment al remanierii am dat „proba incapacității”. Cu atît mai mult cu cît, atunci cînd domnul ministru Severin s-a remaniat singur la îndemnul președintelui PD, v-ați grăbit să folosiți „metoda Ciorebea de remaniere”, oferindu-ne cu promptitudine candidatura unei personalități pentru postul vacanță.

Afirmării că sunteți incapabili să fiu prim-ministru „pentru că mă crampone de funcție”, ca și cum, nou veniți în politică, nu ați să că această funcție nu „mi-am luat-o”, deci nu pot „să-mi-o dau” după bunul plac. Ca și cum nu ați să că demisia mea ar fi altă demisia întregului Cabinet, la nici o lună de la o remaniere de fond.

Ca și cum nu ați să „dinăuntrul” coalitiei, că această funcție nu mi-am dorit-o, dar am acceptat-o ca datorie și că oricum demisia mea a stat permanent la dispoziția CDR, a coalitiei și a președintelui. Mai mult, știi și că mi-am oferit demisia cu două zile înainte de celebra ședință a Consiliului de coordonare al partidului dumneavoastră, dar ea mi-a fost respinsă cu vehemență în cînd o dată, chiar și de către domnul Roman, președintele partidului dumneavoastră, care a arătat că nu această este nici adeverăta problemă a colției, nici soluția acesteia (...).

Și, pe urmă, de vreme ce mă considerați un om slab, lipsit de voință, chiar „neputincios”, „marcat” de

personalitatea dumneavoastră, cum și de ce ați dorit să scăpați de mine, care ar fi trebuit, potrivit caracterizării dumneavoastră, să fiu cel mai comod prim-ministru în mîna unor caractere atît de puternice? Mai mult, a trebuit să vă mobilizați toate forțele întregului partid pentru a putea lupta împotriva mea zî și noapte, timp de luni de zile, calomniindu-vă toți aliații și uzind, cel mai adesea, de metode jalnice și jocnice, profitînd de buna mea credință și de tăcerea mea, care a fost dictată de speranța că această coaliție mai poate fi salvată.

Rămîn profund convins că, dimpotrivă, nu am fost pentru dumneavoastră ceea ce s-ar putea numi un comod șef al Executivului. Am avut naivitatea de a crede cu încăpăținare că onestitatea, corectitudinea, încrederea și buna-credință sunt realități nenegotiabile, deasupra algoritmului și exclude de la excepții.

Am crezut că un prim-ministru trebuie să-și ţină ochii deschiși, buzunarele cusute și să creadă din tot sufletul că singurul lui grup de interes este grupul celor 23 de milioane de români (...).

Nu săn, într-adevăr, un bun prim-ministru, conform concepției dumneavoastră, deoarece nu sunt suficient de smecher pentru a participa la împărtășirea cașcavalului și nici atît de naiv încît să fiu folosit drept marionetă sau paravan (...).

Îmi reproșați lipsa de reformă, deși în momentele cînd s-au luat măsurile dure de reformă ale anului 1997, primii care au protestat, au incitat la manifestații de stradă au fost reprezentanții dumneavoastră din teritoriu și nu numai. Un exemplu recent: după ce în Guvern a lansat sloganul „nici un ban în plus pentru personalul medical, că se descurcă”, domnul Băcescu s-a „descoperit”, apoi, mai mult decît solidar cu greva „Sanitas“. Ca să nu mai vorbim despre alte acțiuni sindicale cu care vă pregătiți să vă solidarizați.

Cît despre atitudinea dumneavoastră în privința bugetului, precum și a atacurilor pe teme economice, acestea vor face obiectul unor discuții separate, de data astă, publice.

Am îndurat însă toate situațile dumneavoastră, toate ironiile și atacurile pentru că mandatul meu nu era să mă angajez într-o luptă ridicolă cu tema „cine este cel mai tare”, ci să ţin Guvernul în stare de funcționare, capabil să guverneze și să îndeplinească Programul aprobat de Parlament. Ceea ce am făcut, alături de colegii noștri de Cabinet, adesea fără dumneavoastră și uneori chiar împotriva voinei dumneavoastră.

Considerării că prin o afirmație m-am descalificat din calitatea de om public. Tin să vă atrag atenția că, prin atitudinea de vedetism politic adoptată vreme de un an, prin blocajul pe care, în ultimele două luni, l-ați produs în mecanismul Guvernului, și nu numai, ca și prin tonul pe care l-ați imprimat discursului politic românesc, dumneavoastră sănțeți cei ce ați decăzut din mai multă calitate, transmisînd această impresie descalificantă asupra întregii clase politice românești.

Afirmări că Guvernul a șusat lamentabil pe drumul reformei și în același timp sufocați mijloacele de informare în masă de preaplinul reformei pe care fiecare dintre dumneavoastră ați realizat-o în ministeriale pe care le-ați condus. Împiedicînd Executivul să-și desfășoare normal activitatea mai bine de cinci luni, prin încercarea de returnare a demersului acestuia spre remaniere, prin premeditarea scandalului politic pe plan intern și internațional, ați reușit, prin erodarea încrederei de care se bucură nu numai Guvernul, ci și întreaga clasă politică românească în ochii românilor și ai comunității internaționale, să afectați în mod grav negocierile cu organismele financiare internaționale. Prin aceasta, ați blocat cu adevarat reforma, ați agravat situația țării și condiția cetățeanului român, fapte pentru care va trebui să răspundeti, solidar cu ceilalți lideri ai partidului dumneavoastră, în fața opiniei publice.

Și în primul rînd, un minimum de decentă vă cere dumneavoastră, celor cinci foști miniștri, să nu mai prelindeni portofoliile ministeriale.

Dacă luni de zile de conviețuire guvernamentală una ați gîndit și altă ați spus, criza a pus în evidență ce gîndeai de fapt în realitate. Întrebarea ce se pune este, doar, care este motivul acestei sincerități variabile: caracterul personal, comanda de partid sau interesul să mai ascunse și mai greu de bănuit?

Oricare ar fi răspunsul, este bine să stim ce gîndiți măcar azi, pentru că mîine, cînd veți susține, cu consecvență care vă caracterizează, altceva, să putem avea un termen de comparatie. Pentru că dacă nu ați putut oferi țării sinceritatea devoționii, îi datorați măcar în principiu curajul sincerității.

**Prim-ministru
VICTOR CIORBEA**
București, 26 februarie 1998
(Titlurile aparțin redacției)

ANDREI CORNEA

Descartes, Garaudy și Popescu

Sub titlu grandilovent *Condamnarea lui Descartes* domnul Cristian Tudor Popescu se războiește în Adevarul din 2 martie cu justiția franceză, care l-a condamnat la plată unei considerabile amenzi pe Roger Garaudy, pentru faptul de a fi relativizat Holocaustul. Ideea domnului Popescu este că această condamnare oribilă s-a „produs în fața l-a dat lumii pe René Descartes”; or, acesta utilizase îndoială drept principiu metodici esențial. De partea sa, R. Garaudy ar fi contestat valoarea Holocaustului evreilor din timpul răboiului mondial în numele același drept filosofic – crede publicistul român – la îndoială. „Garaudy nu insultă, nu calomiază, nu disprețuiește, își îngăduie doar să se îndoiască.” Prin urmare, pedepsind la Garaudy îndoială, patria lui Descartes s-a descalificat.

UDMR și Legea Învățământului

Din momentul intrării sale în coalitia guvernamentală și pînă astăzi Uniunea Democrată Maghiară din România și-a îndeplinit toate angajamentele față de partenerii săi. Ne pare rău că nu același lucru se poate spune despre aceeași din urmă. Recent, din partea acestora a fost formulată o nouă solicitare: conducerea Partidului Democrat și cerut ca votarea în Parlament a modificării Legii invățământului, în conformitate cu înțelegerea din coalitie, să fie precedată de apelul UDMR către alegătorii săi de a învăța limba română.

Această solicitare este jignitoare și lipsită de temei. Învățarea limbii de stat este un drept al fiecărui cetățean român. Sîntem nemulțumiți cu unele prevederi ale Legii invățământului care îi impiedică pe copiii noștri să și execute acest drept în mod liber. Găsim de asemenea foarte alarmant că în scările cu limbi de predare maghiară predarea limbii române se face fără spiritul metodic necesar, în lipsa unor programe și manuale adecvate, fără să se asigure pregătirea personalului didactic corespunzător. Respingem orice intervenție politică menită să substituie exercitării libere a acestui drept reglementării administrative sau somații adresate comunității noastre.

Considerăm că însușirea limbii române la un nivel cît mai înalt de către cetățenii români de naționalitate maghiară este un interes primordial al fiecărui și în privința aceasta există un consens depin în cadrul comunității noastre. Însușirea limbii române se justifică nu doar prin considerante de ordin existențial și prin cerința unei egalițăți reale de șanse cu orice alt cetățean român. În vizinătatea noastră apartenență la minoritatea etnică nu este o calamitate, deoarece acest statut comportă și darul de a avea acces, pe lîngă cultura noastră proprie, și la o altă cultură, cea română. Este o sansă în plus pentru noi față de toți acei români care nu se interesează de cultura noastră, deși ar putea s-o facă. Orice maghiar din România care nu valorifică această sansă se asemână, vînd nevrind, cu majoritatea care ignoră tezaurul nostru cultural.

Stă în puterea noastră să demonstrăm atât nouă înșine, cît și majoritarilor români și întregii lumi că stîm să prețuim și să valorificăm acest dar istoric. Să refuzăm orice constrîngere a unei dictaturi majoritare, dar să arătăm că păstrarea identității noastre naționale este perfect compatibilă cu o deschidere față de valorile spirituale ale majorității.

Europa secolului XXI va fi continental unor națiuni care, păstrându-și propria identitate culturală, vor afirma o tot mai largă deschidere față de identitatea culturală a altor națiuni. Decizia de a trece sau nu, de a trece mai grabnic sau mai la urmă granița acestui continent spiritual aparține fiecărui. Avem datoria să fim europeni înainte de toate în jurul nostru imediat.

15 februarie 1998

Semnează

Ágoston Hugó, președinte al Uniunii Ziariștilor Maghiari din România; Balázsz Sándor, profesor universitar consultant; Cs. Gyimesi Éva, profesor universitar; Cseke Péter, conferențiar universitar; Dancsuly András, profesor universitar Dávid Gyula, istoric literar, președinte al Asociației Culturale Maghiare din Transilvania; Domokos Géza, președinte al Fundației Kriterion; Fodor Sándor, scriitor; Gálfalvi Zsolt, președinte al PEN Clubului Scriitorilor Maghiari din România; Horváth Andor, conferențiar universitar, președinte al Societății Bolyai; Jakobovits Miklós, pictor, președinte al Breslei Barabás Miklós; Jung János, conferențiar universitar; Kántor Lajos, redactor șef al revistei Korunk; Kékedy László, profesor universitar consultant; László Ferenc, muzicolog, profesor universitar; Lohinszky Loránd, actor, profesor universitar; Mózes Árpád, superintendent-episcop al Bisericii Evangelice Luterane; S.P. Péntek János, profesor universitar; Puszta Kálmán, inginer, profesor universitar; Starmüller Géza, arhitect, artist plastic; Szilágyi István, scriitor, redactor șef al revistei Hekikon; Szilágyi N. Sándor, lector universitar; Szilágyi Pál, profesor universitar, prorector al Universității „Babeș-Bolyai”; Tompa Gábor, regizor, director al Teatrului Maghiar de Stat din Cluj; Touk Sándor, istoric.

Din fericire pentru Franță lui Descartes, domnul Popescu nu știe multă filosofie și nici nu prea are chef să distingă un raționament corect de un sofism. (Asta indiferent de ce crede domnia sa în privința lui Garaudy, a Holocaustului, a antisemitismului etc.)

Îndoială pe care o practică Descartes (transcrisă defectuos, de altminteri, de domnul Popescu) are două caracteristici fundamentale, care o fac să nu aibă nici cea mai mică legătură cu aceea practicată de Garaudy: este totală și este metodică.

1) Descartes nu se îndoiescă *numai de unele lucruri, însă de alttele – nu, ci de toate, pînă la limită*: el pună la îndoială evidența simțuirilor, axiomele matematice, existența lumii și mai ales pe ceea ce a lui Dumnezeu; dacă ar fi trăit în zilele noastre, el ar fi pus la îndoială, firește, și Holocaustul, dar laolaltă cu el și pe Mahomed, pe Cristos, poporul francez, valoarea genială a lui Eminescu și românilor – *absolut totul, cu excepția proprii sale îndoiei*. Dimpotrivă, Garaudy, ca și, presupun, onorabilul publicist român, neagă, se îndoiescă *cu discriminare*: francezul crede în profetul Mahomed (la a căruia credință s-a convertit, după ce s-a dezis de comunism), românul are și el Dumnezeul lui (sper) etc. Indiferent ce ascund, îndoialile ambilor privitoare la Holocaust nu au nimic de-a face cu îndoială totală, absolută a lui Descartes și nu se pot pune,

în consecință, decât fraudulent sub cauțunea acesteia.

2) Descartes se îndoiescă de toate (cu excepția propriei sale îndoiei), nu fiindcă ar fi un agnostic, un sceptic, un relativist, ci, dimpotrivă, fiindcă vrea să reîntemeieze pe o bază sigură atât lumea, cît și pe Dumnezeu. Îndoială sa e *simulată, falsă* – e doar un joc metodologic. Din nou, dacă ar fi trăit azi, Descartes ar fi contestat un moment Holocaustul, dar numai pentru a-l restabili pe o bază încă mai sigură un moment mai tîrziu. Dimpotrivă, îndoiala lui Garaudy este reală: el contestă Holocaustul sau îi relativizează sensul deoarece chiar vrea să-l conteste sau să-l relativizeze. Mă îndoiesc, însă, că justiția franceză – aşa bîcînicșă cum e – l-ar mai fi condamnat pe Garaudy, dacă acesta s-ar fi îndoit de valoarea sau de dimensiunile Holocaustului, numai cu scopul de a le restabili cu mai multă certitudine la finele cărții.

Pe scurt, îi sugerez domnului Popescu ca, atunci cînd vrea să apere antisemitismul, revisionismul, sau orice altceva are plăcere (toată libertatea în România), să o facă măcar cu armamentul din propria-i dotare. Nici Descartes, nici Heidegger, nici alii filosofi nu sunt niște pușcoace înșirate pe un rastel abandonat, de unde se poate servi oricine vrea să-și exterminate repede, sigur și inodor adversarul desemnat!

Greva Sanitas s-a încheiat

Greva generală declanșată pe 13 februarie a fost continuată de manifestări stradale demarate în 17 februarie. Au participat la ele și sindicaliști din CNSLR-Frăția. Sindicaliștii au pichetat alternativ Guvernul, Senatul, Camera Deputaților și, în cazul filialelor locale, prefecturile. La mitingul din Piața Revoluției din București (20 februarie), au participat cca 10.000 de sindicaliști din mai multe județe.

Pe lîngă încercările de a crea o presiune asupra Guvernului, liderii sindicali au purtat discuții cu reprezentanții Ministerului Sănătății, ai Ministerului Muncii și Protecției Sociale și ai Ministerului Finanțelor. Ordonația 34 care prevede majorarea cu 25% a salariilor a rămas însă nemodificată. Sindicaliștii au obținut totuși suplementarea cu 5% a salariilor medicilor rezidenți și a debutanților din personalul medical. În urma întîlnirii dintre liderii partidelor din coaliție și a sedinței de guvern din 21 februarie au fost acceptate o serie de alte facilități (asigurarea mesei pentru medicii rezidenți aflați în zi de gardă, plata unui procent din cărțile de specialitate, asigurarea căzării rezidenților în limitele posibilităților, acordarea de consultații medicale și medicamente gratuite). În plus, greviștii au fost asigurați că vor primi salariul obișnuit pentru perioada grevei.

Comisia de Muncă și Protecție Socială din Camera Deputaților intrunite pe 18 februarie a votat pentru nemoșificarea Ordonației 34, motiv pentru care președintele Comisiei, deputatul PUNR Valentin Iliescu, și-a depus demisia. Căutind noi surse de finanțare pentru Sănătate, ministrul Ion Bruckner a avansat soluția introducerii unor taxe suplimentare pe „comportamente care prejudiciază sănătatea”, incluzînd aici alcoolul, tutunul și jocurile de noroc. Ministrul Sănătății, Ion Bruckner, a mai lansat propunerea, susținută și de cei din Ministerul Finanțelor, de cauțificare a actului medical în vederea realizării unor plăți diferențiate și a unei distribuiri echitable (în raport cu cantitatea, dificultatea și calitatea activității) a veniturilor. Cei din SANITAS au contestat această ultimă propunere, deoarece sindicaliștii au cerut o majorare uniformă a veniturilor.

În privința modificării Ordonației 34, ministrul de Finanțe, Daniel Dăianu, a avertizat asupra „tăvălugului solicitărilor” care ar urma, declarînd: „Nu suntem în situația de a da, pentru că aceasta înseamnă să luăm din altă parte”. Nevoind să renunțe, sindicaliștii au avut întîlniri cu toate grupurile parlamentare din Camera Deputaților.

În ședințele plenului Camerei Deputaților din 23 și 26 februarie, PDSR a solicitat o majorare salarială cu 50% (PDSR a depus chiar o moțiune simplă pe tema Sănătății, care a fost respinsă), PUNR a plecat pentru 36%, iar PD pentru 30% (uniform). La sfîrșitul celei de a doua intruniri în plen, din 26 februarie, momentul decisiv final a fost amînat pentru 2 martie. La intrunirea din 26 februarie a Camerei Deputaților, a luat cuvîntul și Virgil Lazea, secretar de stat în Ministerul Finanțelor, care a atenționat că o majorare a salariilor peste 25% ar însemna doar un ambalaj de moment, deoarece, odată cu creșterea inflației (care ar urma) și cu scăderea puterii de cumpărare, majorarea și-ar pierde acoperirea.

După declanșarea grevei generale, după solidarizări și campania de presă, greva s-a făcut simțită tot mai puțin în spitale, doar prin afișe, banderole, respingeră unor căzuri ușoare, dar fără fermitatea de la început. Un sprijin moral pentru greviștii a venit din partea Colegiului Medicilor. Persoane cu autoritate în mediul sanitar recunosc, în discuții particolare, că revendicările greviștilor au fost justificate, dar greva a avut o instrumentare politică (SANITAS face parte din CNSLR-Frăția, iar acesta este apropiat de PDSR, cu care, în cursul fosei guvernări, a avut un pact semnat).

În seara de 26 februarie, liderul SANITAS, Marius Petcu, a anunțat închiderea grevei, iar în 27 februarie Sindicatul TESA din domeniul sanitar, după întîlnirea liderilor cu ministrul Sănătății, Ion Bruckner, a declarat suspendarea grevei generale programate pentru 1 martie a.c. Ministerul Sănătății s-a angajat să nu reducă personal TESA în 1998 și să încearcă obținerea, în acest an, a unui procent de 5% din PIB pentru Sănătate.

SANDU IORDACHE

1998

3 - 9 martie

Supliment gratuit

Nr.
62

22
plus

Un raport despre administrațiile locale din fostele țări comuniste

C E U

Aflată mult mai puțin în ultima vreme în prim-planul atenției presei și opiniei publice, administrația publică locală din România se vădează în mod neașteptat a fi una dintre puținele certitudini democratice oferite de ultimii 8 ani. Rezonabil de eficiente – în ciuda circumstanțelor vitrege, sau scandalos de ineficiente –, în ciuda potențialului local evident, administrațiile locale din diferite localități și județe stîrnesc aprecieri sau critici, dar conștiințe insușirea (de fapt, în oarecare măsură – recuperarea) unui mecanism democratic de conducere a treburilor publice.

Administrația locală din România nu este mai omogenă, mai eficace, mai profesionistă sau mai lipsită de corupție decât cea centrală. Dar nu suferă de o criză de identitate similară cu cea a parlamentului și, prin consecință, a guvernului. Principala cauză este relația mai strînsă de teritorialitate și contact nemijlocit între reprezentanți și alegători. Ameliorarea relativă a scorului de incredere acordat de cetățeni reflectă acest avantaj, și sub acest aspect Bucureștiul este mai curînd un caz atipic.

Proba decisivă o va reprezenta însă intrarea deplină în atribuții, odată cu finalizarea cadrului legal, în special privind finanțele publice, patrimoniul și statutul funcționarului public. Regimul Iliescu a tergiversat cu cinism descentralizarea administrativă, vădind încă o dată reflexe ideologice irespesibile. Dar temporizarea actuală a adoptării legilor

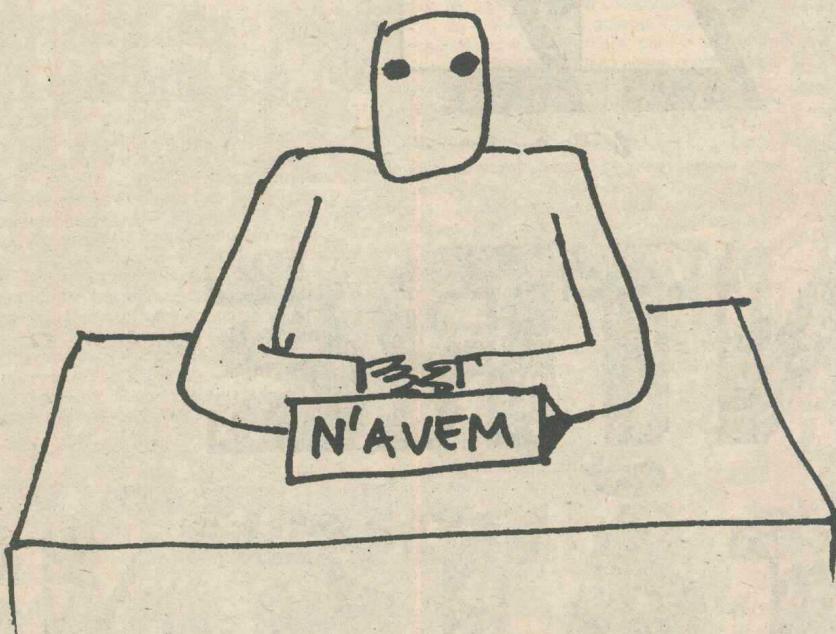
relevante, chiar de către cei care le solicitau cu note acute de urgență pe cind administrația locală reprezinta avanposturile glorioase ale opoziției parlamentare de atunci, este încă o dovadă ingrijorătoare a inclinației de a aborda instrumentalist principiile democratice, din perspectiva intereselor politicianiste, de partid și de grup.

De altfel, integrarea în Uniunea Europeană reclamă și în România abordarea frontală a unei probleme pînă acum evitată tacit sau chiar considerată o cutie a Pandorei: dezvoltarea regională. Aceasta implică asumarea unor hotărîri privind distribuirea autoritații, a colectării și utilizării resurselor între nivelurile național, regional și local (județ și localități), în condiții de transparență, responsabilitate și eficiență.

Noul raport al Universității Centrale Europene, în seria realizată de *Project Syndicate*, oferă o imagine sintetică asupra experienței tuturor țărilor foste comuniste în domeniul administrației publice locale. El poate furniza cititorilor revistei „22” o mai bună înțelegere a consecințelor pe care le au descentralizarea sau absența descentralizării administrației publice. În aceeași măsură, însă, raportul demonstrează încă o dată că performanțele oricărui sistem sunt determinate decisiv de oamenii care îl aplică; în cazul de față – de fiecare dintre noi.

LIVIU GAITĂ

PRIMAR

In timpul fostelor orînduiuri comuniste, au existat disidenți ca Vaclav Havel sau Adam Michnik ce au luptat pentru drepturile asociațiunilor locale, pentru drepturile parohiale și ale cultelor religioase, sau pentru anumite inițiativă economice locale. Toate aceste proteste au fost considerate ca fiind influențate „din afară“. Ei afirmau faptul că „societatea civilă“ spre deosebire de statul centralizat, mobilizează cetățenii și le oferă putere, iar ea este cadrul în care se dezvoltă aptitudinile politice necesare unei guvernări democratice.

Este discutabil dacă administrațiile locale autonome, asemenea grupurilor ce formează „societatea civilă“, sănătoase și într-adevăr promotorii „politiciilor de diferențiere“, această sferă de mici grupări bazată pe comunități de interes, locale, culturale sau religioase. Aprecierea actuală pe plan mondial a acestor tendințe se datorează în mare măsură eforturilor depuse în anii '80 de către acești disidenți, care s-au expus nu doar represiunilor interne, ci și constrângerilor și „solidarității“ ipocrite a partidului stat.

Se pare însă că această apreciere începe să se cam apropie de sfîrșit, cel puțin în ceea ce privește administrațiile locale. Atunci cînd primarul orașului Dupnița (din sudul Bulgariei), Pancho Panatov, a ocupat un fotoliu de parlamentar anul trecut, el nu a fost privit ca un ciștinț al

democrației incipiente, ci ca un exponent al unei politici noi și murdare – aproape ca un șef al unei bande de derbedei locali care l-au susținut să ajungă pe podiumul național. Colegiul mai vechi ai lui Panatov susțin că el a devenit faimos de cînd a incitat o bandă de golani să blocheze timp de trei zile drumul de acces spre Grecia.

Obișnuiți să vadă în actul de guvernare o problemă de interes național, succesorii fostelor partide comuniste transformă adeseori politicile de administrație locale în simple farse (deși multe partide derivate din foste partide comuniste au încercat să plaseze în posturile de responsabilitate locale adepti ai lor). De pildă, primul președinte independent al Ucrainei, Leonid Kravciuc, a înlocuit organismele regionale și județene din fosta

perioadă sovietică cu consiliu su-bordonate direct președintelui! (De altfel, și Leonid Kucima a apreciat sistemul respectiv de control și nu a făcut mai nimic pentru a schimba lucrurile).

Dar și politicieni reformatori sau anticomuniști s-au dovedit obtuzi în domeniul politicilor locale. În vizionarea lor, administrațiile locale ar avea un caracter arhaic, fără capacitatea și diser-nămîntul necesare pentru a juca un rol util în punerea bazei reformei de care societatea are nevoie. Jaroslav Melichar, membru al Partidului Civic Democratic al lui Vaclav Klaus, afirma: „nu va ieși nimic bun din asta... nici în sensul dezvoltării canalelor de comunicare între cetățeni și guvern, și nici în eficientizarea activităților guvernului. Singurul efect va fi o creștere suplimentară a birocrației și a costurilor guver-

nării. Atât și nimic mai mult“.

Oricum, cu mai mult sau mai puțin entuziasm, unele țări din regiune au început să implementeze reformele care să ducă la descentralizare. Un motiv evident pentru care aceste reforme au fost demarate este de ordin politic: autoritățile locale devin responsabile de buna desfășurare a alegerilor în comunitatea locală pe care o administreză, iar factorii locali beneficiază (în diferite măsuri) de o anumită autonomie în ceea ce privește unele decizii cu o oarecare semnificație locală. Din ce în ce mai des, politicele naționale pot fi susținute doar atunci cînd sunt cunoscute nevoile locale și incluse în programele de guvernare, sau cel puțin atunci cînd aceste programe să „ajustate“ în funcție de cerințele locale. Miniștrii sunt adeseori nevoiți să se înteleagă cu primarii sau cu guvernatorii unor regiuni, să calculeze riscurile și să stabilească compromisuri.

Înțelegind noile realități, unii reformiști autentici sunt acum capabili de a-și focaliza eforturile, deoarece organizațiile de la nivelul administrației locale îi ajută să găsească soluții în domeniile de cel mai mare interes. Alții – cum ar fi Victor Ciorbea, care a reușit, după o luptă dură cu regimul lui Iliescu, să obțină postul de primar al Bucureștiului – descoperă că nivelul politicilor locale, capabil să ofere sprijin financiar și organizațional, poate fi o trambulină spre putere, la nivel național.

În ce măsură și-a restrîns influența statul în țările în tranziție? Joacă oare administrațiile locale un rol decisiv – sau măcar semnificativ? Dacă da, acestea ajută sau împiedică reforma? Care sunt costurile scăderii puterii centrale și care sunt avantajele de a menține administrațiile locale pe linia moartă? Cît de bine este ca să existe administra-

Împărțirea responsabilităților între administrația locală și centrală

	Albania	Bulgaria	Rep. Cehă	Ungaria	Polonia	România	Slovacia	Slovenia
Poliție	□	□	▲	□	□	□	▲	□
Educație	▲	▲	□	▲	▲	▲	□	▲
Sănătate	▲	▲	□	▲	▲	▲	▲	★
Transport	▲	□	▲	▲	▲	▲	▲	▲
Drumuri	▲	□	▲	▲	▲	▲	▲	□
Pensii	□	□	□	□	□	□	□	▲
Locuințe	▲	★	▲	▲	▲	★	▲	▲
Cultură	▲	▲	□	-	▲	▲	▲	□
Șomaj	□	▲	□	▲	□	□	▲	★
Protecție socială	□	▲	□	▲	▲	▲	▲	□
Justiție	□	▲	□	▲	▲	□	□	□
□ Național ★ Subnațional ▲ Mixt Sursa: Project Syndicate Research								

ții locale puternice? Sau ele trebuie considerate în continuare ca niște creaturi primejdioase, necesar a fi ținute în leșa conștiințelor financiare?

Scopul prezentei lucrări este de a limpezi aceste chestiuni și de a oferi cîteva concluzii în privința relațiilor dintre guvernul central și administrația localei, de asemenea, în ceea ce privește impactul descentralizării în țările în tranziție. O concluzie principală care trebuie de la bun început subliniată este aceea că e cel puțin prematur să credem că forma administrativă a statului moștenită de la fostul regim s-a schimbat complet. Veștejita autoritate centrală are încă de cedat mult teren în fața nivelurilor locale de administrație. Dar, fie prin reformă, fie prin obstrucționarea voită a reformei, centralizarea excesivă a statului socialist nu a putut rămîne neafectată de dezvoltarea piețelor și de privatizarea proprietății.

Cît de mult este bine?

Problema rolului administrațiilor locale în cadrul țărilor în tranziție este strict legată de căutarea unei distribuiri eficiente a rolurilor în adoptarea deciziilor în societate. Ce fel de relații trebuie să întrețină o administrație locală, atât cu centrul, cât și cu cetățenii? Care este forma pe care o vor lua aceste relații? Cît de „democratice“ pot sau trebuie ele să fie? Cum poate fi protejat interesul național sau eficiența economică, corroborat cu drepturile individuale?

Nu sunt întrebări simple, iar ultima dintre ele implică o problemă fundamentală. Națiunile sunt compuse din indivizi pe ale căror opțiuni democratice statul încearcă să le promoveze, dar uneori să greșească. Să luăm drept exemplu oferta de bunuri și servicii guvernamentale. Sigur că cererea se cunoaște mai bine la

nivelurile locale, deci poate fi mai eficient ca factorii de decizie care sănătatea și implicații în furnizarea acestora să fie cei locali. Un exemplu (oarecum discutabil) în acest sens ar fi și faptul că în Statele Unite populația ar fi perceput o oarecare ineficiență a birocrației centrale, lucru care a dus la o recrudescență a federalismului.

Dar, pe de altă parte, entitățile locale – ca și indivizi, de altfel – pot să nu fie de acord cu anumite servicii (ex: „noi nu vrem arme; nu plătim pentru înarmare...“), sperind că aceste cheltuieli vor fi suportate de ceilalți. De asemenea, mai există politici locale ce pot avantaja anumite zone în detrimentul altora (de exemplu, prin reducerea taxelor). Totuși, egalizarea la nivel național poate fi foarte importantă în domeniul anumitor servicii (sănătate, asigurări sociale, educație), unde un sistem global se pare că este mai ușor de implementat de către guvernul central.

Administrațiile locale, ce prezintă o gamă largă de grupări sociale și care implicit reflectă interesele și sensibilitățile acestora (uneori într-o manieră involuntară), au nevoie de o structură legală pe care doar guvernul este capabil să o ofere. Dar adeșorii pot apărea tensiuni între interesele guvernamentale și politicele administrațiilor locale. Totuși, drepturile individuale și piața liberă pot fi protejate doar printr-un sistem politic capabil să asigure comunităților locale mijloace de apărare față de preșunile grupurilor de interese. Multe țări au în acest sens puncte de vedere diferențiate, și putem spune că din punct de vedere guvernamental Scandinavia este puternic descentralizată, spre deosebire de Franța, care se situează la polul opus, cel al unei relative centralizări.

Legea afirmă cu tărie dar realitatea abia șoptește

Încă de la începuturile tranziției a devenit evident că sistemul comunist supra-centralizat are nevoie de o puternică descentralizare în luarea deciziei, care prezintă echivalentul politic al eliberării forței pietei în economie. În toate economiile în tranziție, relațiile între cetățeni și stat au început să fie alterate de numeroase revendicări acute, reprezentând sute, dacă nu mii de interese locale de natură civică, comercială și socială. Majoritatea statelor au răspuns acestor fierberi prin crearea unei baze legale incipiente vizînd descentralizarea.

Anul aparitiei legilor referitoare la descentralizare

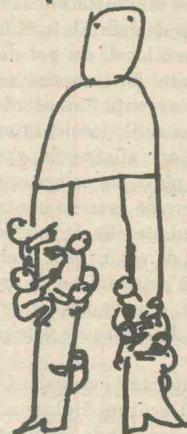
Albania	1992
Belarus	1991
Bulgaria	1991
Repubica Cehă	1997
Ungaria	1990
Kazahstan	1992
Letonia	1994
Lituania	1994
Polonia	1990
România	1991
Rusia	1992
Slovacia	1990*
Slovenia	1993
Ucraina	1992
Uzbekistan	1993

*trecute ca legislație cehoslovacă

învățămîntul preuniversitar, locuințe, sănătate, servicii sociale și construcții. Un alt aspect frecvent întîlnit este și transferarea proprietăților, cum ar fi pămîntul, fondul de locuințe, întreprinderile etc. de la centrul către autoritățile locale.

În Ungaria, *Actul de Transfer al Proprietății*, emis în 1991, trecea întregul fond de locuințe din proprietatea statului în proprietatea autorităților locale. În România, administrației locale i s-au dat drepturi asupra tuturor fostelor proprietăți ale statului aflate în zona pe care o administrează, de la parcuri pînă la regiile locale. Începînd cu 1991, Kremlinul a transferat proprietatea

ADMINISTRAȚIA CENTRALĂ și LOCALĂ

asupra locuințelor și pămîntului unor diferite guverne mai mult sau mai puțin independente. În Polonia și Albania, întreprinderile mici au fost trecute în proprietatea administrației locale, care a fost totodată însărcinată cu privatizarea lor. În concordanță cu creșterea responsabilităților la nivel local, majoritatea țărilor au redirecționat și cheltuielile spre nivelurile inferioare, ceea ce face ca acestea să crească atât la nivel local, cât și în ansamblu.

Aceste schimbări s-au reflectat și pe scena politică. Poate că exemplul cel mai impresionant (dintre multe altele) în ceea ce privește schimbările, atât în echilibru intern de forțe politice în lumea postcomunistă, cât și în modul de exercitare a autorității guvernului central, a fost reprezentat prin demonstrațiile de masă privind controlul asupra administrației publice locale care au agitat Serbia în toamna anului 1996. Deși transferarea responsabilităților către autori-

Împărțirea responsabilităților între administrația locală și centrală

	Belarus	Kazahstan	Letonia	Lituania	Rusia	Ucraina	Uzbekistan
Poliție	□	▲	▲	□	▲	▲	▲
Educație	★	□	▲	▲	▲	▲	▲
Sănătate	★	□	▲	▲	▲	▲	▲
Transport	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲
Drumuri	★	▲	▲	▲	▲	□	▲
Pensiile	▲	□	□	□	□	▲	□
Locuințe	★	★	★	–	★	★	★
Cultură	▲	▲	–	▲	▲	★	–
Somaj	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲
Protecție socială	▲	▲	–	▲	▲	▲	–
Justiție	□	□	□	□	□	□	▲
□Național ★ Subnațional ▲ Mixt							

Sursa: Project Syndicate Research

tățile locale pare uneori impre-sionantă, realitatea nu confirmă totuși așteptările. În toate țările în tranziție, din diverse motive, descentralizarea reală se lasă încă așteptată.

Regele a murit! Trăiască regele!

În unele țări „descentralizarea” este numai o strategie. Acolo unde, controlat de vechile și bine adăpostite elite, „reforma” adesea aproape că revitalizează centralizarea, cu conducători locali care acționează arbitrar și netransparent, ca în timpurile sovietice. În Uzbecistan, de exemplu, impresia creată de autoritățile locale este aceea de autocrație nesigură, punctată de alegeri simulate. „Noii” lideri locali (*khokim*) servesc, ca și în Ucraina, interesele președintelui. Puterea atribuită *khokim-ului* este atât de extinsă, încit întreprinzătorii locali nu pot dispune de contul lor în bancă sau nu pot face investiții fără acordul acestuia. Consiliile locale, numite *Khokimiyyats* (aflate sub papucul *khokim-ului*), pot obliga orice întreprindere să lucreze pentru ele, la prețul stabilit de consiliu. Modul local de votare este și el o rușine: dacă cetățenii nu se prezintă la vot, cineva din comisia electorală a *Khokimiyyats* votează în contul lor.

Unele autorități locale din Uzbecistan, Ucraina, Belarus și Kazahstan sînt atât de înapoiate, încit sistemul acelor zile ale erei sovietice cu muncă forțată și neplătită, numite *sobotnik*, a fost reinstaurat în ciuda murmurilor de nemulțumire ale cetățenilor din zonele respective. O astfel de nostalgie nu înseamnă totuși că nu s-a ieșit din timpurile sovietice. În Letonia, descentralizarea a fost dirijată, parțial, de naționala-

liști dornici să refacă întreaga structură politică presovietică a țării. Dar a fost vă și amar de autoritățile locale care au părut a fi insuficient de patriotice. În 1991, Consiliul Local din Daugavpils a fost dizolvat din ordinul Parlamentului, care a pus la indoială loialitatea unei structuri dominate de etnici ruși.

În multe țări, prăbușirea la virf a edificiului comunist a lăsat echilibrul politiciei locale relativ intact, așa că descentralizarea, apărută ca o necesitate, poate fi numită, în cel mai bun caz, cetoasă. Democrația a produs cu siguranță o întreagă varietate de conducători și de medii economice la nivelul celor 21 de republici ale Rusiei, 52 de *oblast-uri*, 6 *krais-uri* (teritorii) și 10 *okrug*-uri (districte autonome). Numai în cazuri rare, cum ar fi vechiul *baliwick* al lui Nemțov din Nijni Novgorod, sau Samara, sau Moscova și regiunile din jurul ei, sau Tiumen – bogat în petrol –, liderii locali au tradus în fapt legitimitatea democratică, prin experimentarea efectivă a pieței libere.

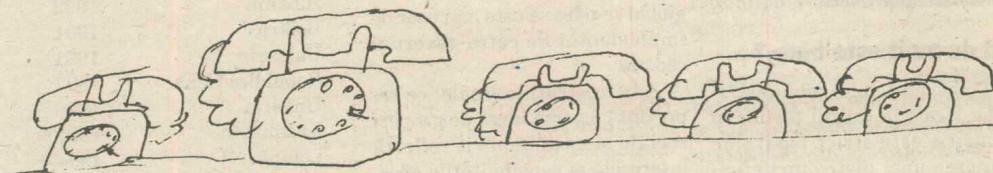
Dar, în cazul celor mai multe guverne semi-autonome din Rusia, voturile exprimate au permis vechiului stil socialist de proastă administrare să continue, acum și fără amenințarea oarecum disciplinatoare a Krem-

linului. Iată, de exemplu, cazul lui Evgheni Nazdratenko, guvernator al orașului Primorski din estul îndepărtat, a cărui incompetență este de notorietate. În 1991, Consiliul Local din Daugavpils a fost dizolvat din ordinul Parlamentului, care a pus la indoială loialitatea unei structuri dominate de etnici ruși.

atât de simple, încit numărul lor s-a dublat practic în ultimii cinci ani.

Fragmentarea extensivă a politicilor locale grevează asupra descentralizării efective. În primul rînd, apare tendința de a diminua „vocea” politică a administrației locale. Chiar și cele mai puternice voci de la nivel local devin doar șopante pe plan național. În plus, cu cât numărul autorităților locale este mai mare, cu atît relațiile bilaterale directe dintre acestea și guvernul central devin mai dificile.

Desigur, sînt anumite localități avanțate de o astfel de „fragmentare”, dar numărul lor este totuși limitat, fiind vorba, în general, de cele care au puterea de a negocia cu guvernul națio-

uri (districte autonome). Numai în cazuri rare, cum ar fi vechiul *baliwick* al lui Nemțov din Nijni Novgorod, sau Samara, sau Moscova și regiunile din jurul ei, sau Tiumen – bogat în petrol –, liderii locali au tradus în fapt legitimitatea democratică, prin experimentarea efectivă a pieței libere.

Prea mult, prea puțin

Viteză cu care țările au introdus cadrul legal minim necesar descentralizării este, evident, urmare a revendicărilor populiste și a precipitării evenimentelor. Dar graba strică treaba și face ca lucrurile să nu iasă cum ar trebui. Active sau nu în ceea ce privește descentralizarea, toate țările au căzut în aceeași capcană: prea mare divizare, prea puțină competență; prea multă responsabilitate; prea puțină autoritate; și (discutabil), implicarea prea mare a guvernului și prea puțină piață liberă.

În Ungaria, legea prevede numai două lucruri pentru ca o localitate să aibă administrație locală proprie: o școală primară și un doctor. Nu este deci de mirare că țara are peste 3.000 de administrații locale, care au în medie o populație mai mică de 3.000 de oameni, iar trei sferturi dintre ele au chiar sub 2.000 de locuitori. În România, jumătate din populație se află sub jurisdicția unor unități de administrație locală responsabile pentru mai puțin de 3.000 de locuitori. 20% din cele 255 de municipalități din Bulgaria au o populație sub 5.000 de locuitori. Iar în Slovenia condițiile de înființare a unei unități administrative locale sunt

nal de pe poziții de forță. Un exemplu în acest sens ar fi regiunile din Rusia unde există explorații minerale importante (Sakha, de pildă, de unde se extrag diamante), și care reușesc să rețină o mai mare parte din ceea ce produc decât alte zone. De asemenea, și unele orașe mai bogate (cum ar fi Ventspils, din Letonia) se zbat și reușesc să păstreze o mai mare parte din impozitele naționale plătite de către cetățenii lor.

Pe de altă parte, și proliferarea administrațiilor locale conduce la o scădere a dimensiunii lor și, implicit, a puterii lor de a oferi multitudinea de servicii la care cetățenii se așteaptă, în mod eficient și cu costuri rezonabile. Problema este îngreunată și de lipsa unor niveluri administrative intermediare, generată, după cum se pare, de reticența populației care le asociază cu fosetele niveluri de autoritate ale vecilor regimuri.

Să luăm drept exemplu Polonia, unde primul guvern reformist a considerat chiar de la început descentralizarea, atât la nivelul puterii, cât și la nivel decizional, drept o prioritate. În martie 1990, *Legea administrației locale* oferea puteri considerabile chiar și administratorilor micilor localități și comune. Încercările

ANTET

ISTORIA IDEILOR SOCIOLOGICE,
(vol. 2, *De la Parsons la contemporanii*)

• În continuarea volumului 1 (*De la origini până la Weber*) vă oferim ultima parte a celei mai cuprinzătoare sinteze a gândirii sociologice.

• O lucrare realizată pentru elevi și studenți, fără detalii inutile, la un preț accesibil.

• Pentru comenzi de peste 10 exemplare acordăm o reducere de 20%.

246 pagini 15.500 lei

Doresc să primeșc această carte, cu plata rambursată, la adresa indicată mai jos*.

Expeditor:
Numele
Oras (Localitate)
Strada nr.
Bl. Sc. Et. Ap.
Judet (sector) cod
Tel. Nr. exemplare

*Puteți comanda cărțile noastre și la E-mail: antet@fx.ro

CARTE POSTALĂ

Post răspuns

Nu timbrați

Destinatar:
Editura ANTET
O.P. 22 C.P. 285
Sector 1, București
Tel: 01-6175332

ulterioare ce prevedeaau introducerea unei autorități statale reale la nivelurile cele mai scăzute au fost blocate prin puternice dispute politice și interese partizane. Ca urmare, cind aceste administrații locale mici s-au confruntat cu probleme serioase, cum au fost inundațiile puternice din vestul Poloniei, în vara lui '97, ele și-au dovedit lipsa de forță și ineficiență. Administrațiile comunale nu au avut practici o contribuție în cadrul operațiunilor de salvare și, în plus, acțiunile de ajutorare venite de la nivelul central au fost adeseori direcionate în mod defectuos. Astfel că, în momentul de față, unii responsabili din administrațiile comunale susțin că „nu ar fi intervenit atîtea pierderi dacă ar fi fost implementată de la bun început o reformă reală a administrației” (cf. ziarului *Gazeta Wyborcza* din august '97).

În multe țări, există structuri intermediare guvernamentale care supraveghează felul în care politicile naționale sunt aplicate în teritoriu, conform legii. În Ungaria, administrațiile regionale centralizează informațiile privind diverse activități locale și le verifică constituționalitatea; în România, administrația regională, la nivelul județelor, este formată din două structuri paralele (una este în esență o ramură a guvernului, după modelul francez al prefectului, iar cealaltă este una aleasă în mod democratic, la nivel local, fără a fi subordonată ierarhic guvernului); în Polonia, structurile regionale (voievodate) sunt mai degrabă agenți pasivi ai guvernului central decât reprezentanți regionali ai autorității locale.

Desigur că structurile guvernamentale intermediare, mandatate prin lege, nu reprezintă întotdeauna o punte între autoritatea centrală și miciile administrații locale. Scandinavia reprezintă exemplul perfect al modului în care instituții ca prefecturile pot fi înlocuite de asociații voluntare de mici comunități. De fapt, în Polonia, comunele au posibilitatea de a se asocia pentru a putea oferi servicii la nivel zonal. În anumite sisteme sociale, cum ar fi cel din Scandinavia, existența canalelor formale și informale de coordonare și cooperare este considerată a fi firească. În fostele țări comuniste, acest lucru este mai puțin evident, ele fiind înlocuite de sistemul „relațiilor tovărășești”, prea puțin folosit din punct de vedere al progreselor pe calea descentralizării. În multe țări,

responsabili importanți din administrația locală amînă crearea de noi structuri, considerînd că pot implementa ei însîși noi legi privind autonomia locală.

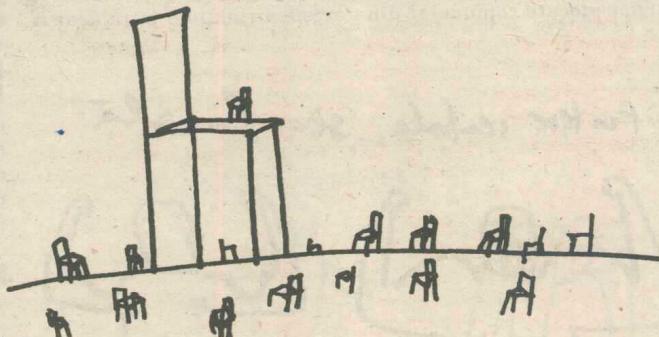
De fapt, problema care se pune nu este că săt sau nu prea multe administrații locale, ci că săt prea puțini aceia care le pot conduce cu competență. Lipsa competenței manageriale la nivelul administrației locale a determinat numeroși observatori

prezentanților vechii administrații, sau înlocuitorilor lor incapabili, să rămînă la putere. În multe țări foste comuniste, cetățenii nu se pot desprinde de ideea înrădăcinată din timpul sistemului comunist cum că trebuie să aștepte totul de la stat, și au de aceea un simț civic foarte slab dezvoltat. În acest sens, iată că deși în Polonia mișcările sociale au fost atîț de puternice, la alegerile locale din 1994, participa-

responsabilităților către administrația locală, aceasta capătă și posibilitățile financiare pentru a putea face față obligațiilor asumate. În nici una dintre țările în tranziție administrațiile locale nu se bucură de prea multă libertate fiscală și nici nu au la dispoziție resurse financiare importante (deși în multe cazuri au căpătat acces direct la unele surse).

În toate țările în tranziție, sistemul de impozitare și mărimea impozitului sunt încă hotărîte la nivel central; la fel sunt stabilite și tarifele pentru diferite servicii, cum ar fi chiriile, deși aceste servicii fac parte din responsabilitatea administrației locale. Majoritatea țărilor au stabilit cîteva impozite specifice care revin administrațiilor locale; acestea reprezintă însă mai degrabă o povară pentru cetățeni decît o sursă de subvenționare pentru administrațiile locale. Iată exemplul Rusiei, unde printre cele 21 de impozite locale stabilite prin *Legea privind principiile de bază ale impozitării* din 1991, sunt incluse impozitul pe cursele de cai, un impozit pentru detinătorii de cîini, taxe pe comercializarea computerelor uzate și pe folosirea sloganelor publicitare. În aceste condiții, nu este de mirare că venitul total din aceste taxe de abia ajunge la 0,5% din PIB.

Nici plata serviciilor pe care le furnizează către populație nu reprezintă o sursă importantă de venituri pentru administrațiile locale. Prețurile pentru aceste servicii sunt stabilite la nivel central și sunt adesea subvenționate. În 1994, numai în Croația și Albania, prețul energiei destinate consumului casnic corespunde costurilor economice necesare producerii acesteia. Și

(inclusiv Banca Mondială) să recomande precauție în transferarea reală a responsabilităților către administrația locală. Într-adevăr, în Polonia, *Legea administrației locale* pare să recunoască aceste probleme, permitînd comunelor să aleagă, între anumite limite, modalitatea de implementare a programelor naționale.

Direcția cea mai potrivită de urmat trebuie totuși să pornească de la virf. Nici o fostă țară comunistă nu a creat suficiente structuri politice sau administrative pentru a proiecta sau coordona procesul de descentralizare. Responsabilitatea pentru treburile administrației locale este împărțită de obicei între un amalgam de structuri guvernamentale concurente (Ministerul de Finanțe, Oficiul Concurenței etc.) și unele comisii parlamentare. Polonia este singura țară fostă comunistă care a creat o structură de coordonare, constituind în cadrul Consiliului de Miniștri un grup de lucru la nivel interguvernamental în vederea rezolvării acestei probleme. În Albania s-a încercat creația unei structuri similare, în timpul președintelui Sali Berisha, dar care a funcționat doar pentru scurt timp.

Aceste probleme manageriale nu vor fi rezolvate prea repede. Pe o parte, formarea competenței manageriale necesită timp, iar pe de altă, apatia populației permite în multe cazuri re-

rea electoratului la urne a fost foarte slabă (28% în zonele urbane și 38% în cele rurale).

Banii – cît mai aproape de contribuabil

Problema esențială a descentralizării este mai degrabă de natură financiară decît structurală. Deși autoritățile centrale au transferat o parte din responsabilități administrației locale, în majoritatea cazurilor autoritatea fiscală a rămas tot la nivel central. Țările în tranziție pot să aleagă nivelul de descentralizare pe care îl doresc și pe care îl consider potrivit, aşa cum de altfel procedează și țările occidentale. Dar descentralizarea este reală doar dacă, odată cu transferarea

Colectia TOTEM

Gilbert Durand
FIGURI MITICE ȘI CHIPURI ALE OPEREI

Georges Bataille
EROTISMUL

Colectia ȘTIINȚA COMPLEXITĂII

Benoît Mandelbrot
OBIECTELE FRACTALE

Comenzi: C.P. 26-38 București

chiar dacă stabilirea taxelor este lăsată la latitudinea administrației locale, se întâmplă adesea că responsabilii să fie reticenți în a le crește, din considerente politice.

Pretutindeni administrațiile locale sunt în oarecare măsură dependente de guvernele centrale. În America, de exemplu, țără care se mîndrește cu federalismul său, învățămîntul superior și asistența socială sunt asigurate atât la nivelul statelor, cît și la nivel local. În tot cazul, deși finanțate parțial de la bugetele locale, serviciile nu ar putea supraviețui în forma actuală dacă nu ar primi și fonduri de la Washington. De asemenea, Washington-ul dezvoltă tot felul de proiecte „locale“ folosind fonduri provenite din impozitele percepute la nivel național.

În economiile în tranziție, dependența financiară a administrațiilor locale de guvernul central este evasă-totală. Polonia este singura țară unde fondurile cheltuite la nivel local depășesc cu numai 25% veniturile proprii ale administrațiilor locale (diferența este asigurată de la nivel central, fie prin transfer de fonduri, fie prin redistribuire). În Albania, administrațiile locale nu au nici un fel de surse de venituri proprii; în Bulgaria și Ucraina, veniturile din surse proprii ating abia 5% din bugetele administrațiilor locale. Această situație conduce ca deciziiile cheltuielilor locale să depindă exclusiv de disponibilitățile financiare.

În plus, cît timp în Occident transferurile de la bugetul central către autoritățile locale se fac conform unui algoritm matematic sau sub formă de fonduri cu o anumită destinație precisă, în țările în tranziție acestea tind să capete forma unor sume decise arbitrar, în urma unor negocieri între reprezentanții locali și guvern, iar administrațiorii locali

au posibilitatea să le-cheltuiască așa cum cred ei de cuvință. În întreaga regiune, rareori scopul folosirii acestor bani este specificat și obligatoriu. Doar în Ungaria se practică un sistem riguros de alocare a fondurilor, acestea fiind folosite în special pentru a completa finanțarea unor proiecte legate de infrastructură. Această lipsă a specificației scopului cheltuielilor nu are ca efect doar degrevarea de responsabilității a factorilor locali, ci și creșterea risipei și dezvoltarea abuzurilor de tot felul. Sporirea fondurilor alocate comunelor din

sipale sînt ocupate doar în proporție de 20%, administrațiorii locali sînt obligați să le finanțeze și cum ar fi pline la maximum.

Rusia și Ucraina au făcut, de asemenea, pași înainte în domeniul descentralizării: bugetul alocat administrațiilor locale este destinat unor scopuri precise. Din păcate, nu este precizat în mod clar care cheltuieli cad în sarcina administrațiilor locale și care nu. În multe țări, învățămîntul primar este sub responsabilitatea autorităților locale, dar puțini știu dacă în aceste atribuții intră doar fi-

trale) întîlnit în Franța se regăsește în multe dintre fostele țări comuniste, cu anumite mici diferențe dintr-un loc în altul.

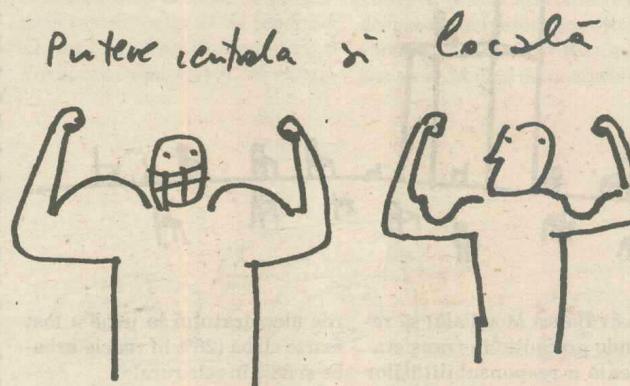
Datorită temerilor că dezvoltarea puterii locale ar putea slăbi autoritatea parlamentară, în Letonia, de exemplu, politicienii au preferat să o aibă sub control strict, motiv pentru care au refuzat ca prefectii să fie subordonati direct primului-ministrului. În Ungaria există așa-numiți „Comisari ai Republicii“, care erau atât de preocupati de a-și păstra locurile, încît atribuționile lor variau în funcție de situația politică a momentului. Într-un final, această funcție a fost aproape desființată, iar astăzi instituția respectivă este mai degrabă un birou ce se ocupă cu raportarea către Curtea de Conturi a activităților ilegale ale administratorilor locali.

Politica și piață

Lipsa forței financiare a administrațiilor locale mai are și alt efect asupra procesului de descentralizare. Majoritatea oamenilor asociază descentralizarea cu transferul puterii de la autoritățile centrale către cele locale. Dar aceasta poate îmbrăca și o altă formă, și anume, de transfer al puterii de decizie din mîinile statului în domeniul privat. În ultima vreme, tot mai multe țări occidentale au început să aplique regulile pieței în administrarea serviciilor publice, în care noțiunea de „drept“ al fiecăruia la anumite servicii începe să cedeze locul orientărilor bazate pe regulile pieței, ce scot mai bine în evidență adevărata nevoie și preferințe ale cetățenilor.

Într-adevăr, acum OECD-ul sugerează diferite „experiente“ în ceea ce privește furnizarea serviciilor publice. Printre acestea se poate vorbi de folosirea unor „cupoane“ ce pot fi ulterior schimbată pe servicii oferte de firme publice sau private ce concurează liber, de folosirea anumitor firme particulare, de organizarea de licitații sau de asocierea cu firme private în parteneriate. În toate aceste cazuri, administrațiile locale, cunoscând mai bine nevoile, sunt în mai mare măsură capabile să determine ce este într-adevăr necesar și să supravegheze desfășurarea activităților în cît mai bune condiții și cu costuri minime.

Deși fostele țări socialiste au înregistrat succese notabile în implementarea economiei de piață și în dezvoltarea sectorului privat, reformele legate de descentralizare au încurcat complet

Polonia între anii 1991 și 1993 s-a reflectat în primul rînd prin creșteri ale salariilor funcționarilor administrației locale.

Ca și cum slabiciunea financiară a administrațiilor locale nu ar fi fost de ajuns, în anumite țări guvernul fie păstrează putere de decizie ce se suprapune peste responsabilitatea locale, fie uită pur și simplu să specifice anumite domenii de autoritate și răspundere. Rezultatele sunt destul de ușor de prevăzut. În Bulgaria, de exemplu, Ministerul Sănătății a prevăzut cheltuielile în domeniul spitalicesc (medicamente și materiale) în funcție de numărul de paturi. În aceste condiții, s-a ajuns la situația că deși unele

nanțarea cheltuielilor curente sau și investițiile în domeniul școlar.

Astfel că, una peste alta, nu putem să nu dăm dreptate autorităților locale din majoritatea țărilor din regiune care afirmă că „ei se prefac că ne dau putere, iar noi ne prefacem că o administram“. Pentru a putea înțelege cît de centralizat rămîne totuși nivelul decizional chiar și în țările care au făcut cele mai mari progrese în domeniul descentralizării, este destul să privim raportul dintre cheltuielile locale față de cheltuielile totale guvernamentale și observăm că în sarcina guvernului cade furnizarea unei mari părți de bunuri și servicii, în detrimentul atribuțiilor administrațiilor locale. Ca exemplu, putem spune că, dacă în țările scandinate administrațiile locale gestionează bugete în jur de 45% din totalul cheltuielilor guvernamentale, în Ungaria acest raport este abia de 25%, iar în Polonia doar de 20%.

Însă dacă ar fi să ne uităm mai cu atenție, și în rîndul țărilor occidentale există exemplul Franței, considerat un „simbol al etatismului“, unde raportul definit anterior este abia de 20%, deci comparabil cu cel al Ungariei și Poloniei. De altfel, modelul „prefecturilor“ (prefectul fiind reprezentantul local al puterii cen-

POLIROM

Vladimir Jankélévitch
Ierarea

Carl E. Schorske

Viena fin-de-siècle

Politica și cultură

NOUTĂȚI
februarie-martie '98

În pregătire:

Mihail Psellos Cronografia. Un veac de istorie bizantină
Paul Cornea Introducere în teoria lecțunii
F.M. Dostoevski Idiotul (traducere nouă)

Comenzi la: CP 266, 6600, Iași, Tel. & Fax: (032)214100; (032)214111; (032)217440
București, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (01)6138978
Brașov, str. Toamnei nr.7, bl. 4, Tel. & Fax: (068)150318
E-mail: polirom@mail.ontis.ro

serviciile publice. Dacă dezvoltarea afacerilor în sectorul privat a devenit forța motoare în majoritatea economiilor fostelor țări comuniste, în domeniul administrațiilor locale lucrurile stau complet diferit. Efectele secundare ale lipsei forței financiare ale administrațiilor locale sunt deosebit de nocive; funcționari locali se confruntă cu mari probleme, fiind presați, pe de o parte, de răspunderile sociale tot mai mari, iar pe de altă parte de lipsa resurselor pentru a le putea onora. Pentru guvernele ostile privatizării, această situație este o mană cerească, și chiar și pentru consiliile locale reformiste aceasta reprezintă o bună scuză.

Administrațiile locale din toate țările în tranziție sunt obligate să lupte din greu pentru a obține fonduri. O sursă potențială de venituri este formată din activele ce le-au fost transferate în cadrul procesului de descentralizare. Acestea sunt un lucru foarte important. În Ungaria, prin *Legea transferului de proprietate* din 1991, s-a asigurat trecerea din patrimoniu local a fondului locativ; în România, au fost transferate toate fostele proprietăți de stat împreună cu terenurile aferente (începând de la parcări și terminând cu întreprinderile prestatore de servicii publice); în Rusia, începând cu anul 1991, fondul locativ și pământul au fost transferate nivelurilor locale, în Polonia și Albania miciile întreprinderi au fost încredințate, de asemenea, administrației locale, care se ocupă de privatizarea lor.

Vinzarea acestor active este desigur o potențială sursă de venituri. Din păcate, în aceste cazuri, privatizarea s-a desfășurat într-un ritm extrem de lent. O parte din vină o poate să discută asupra ritmului și metodelor de privatizare – licitații, cupoane sau MEBO – discuții care au tergiversat, de altfel pretutindeni, procesul.

În al doilea rînd, mai sunt transferuri ale unor proprietăți a căror administrare este considerată de către autoritățile centrale prea costisitoare. Dar consiliile locale se tem de creșterea șomajului în raza lor de autoritate, ceea ce face că pe termen lung aceste active devin o povară financiară la nivel local. Putem privi exemplul Budapestei, unde administrația locală s-a trezit pe cap cu o mulțime de firme pe care nu le poate nici vinde, nici încide. De asemenea, volumul scăzut de credite acordate cetățenilor afectează negativ posibi-

litatea de vinzare ale anumitor active, în special în domeniul locativ. Această problemă este accentuată și de statutul dubios din punct de vedere legal al multor proprietăți, și de un set de reglementări legislative incomplete în ceea ce privește vinzarea, cumpărarea sau închirierea.

O a treia chestiune în discuție se referă la raporturile de putere. Prin controlul proprietății, administrațiile locale își rezervă posibilitatea de a împărtășii valoarea unor susținători sau unor aliați. De asemenea, aceasta este o modalitate de a

nistratorilor locali.

În mod deliberat sau nu, deseule guverne naționale încurajează aceste fenomene. Un exemplu tipic este *Legea administrației locale* din România, care prevede că „administrațiile locale au dreptul să creeze sau să contribuie la crearea de noi active, și/sau să dețină acțiuni în societăți comerciale formate cu activele lor proprii sau obținute prin transferuri de proprietate, inclusiv pot forma societăți mixte cu parteneri din țară sau din străinătate“. Unele administrații locale sunt atât de grăbite să intre

impune cedarea contractelor de locație, schimbarea domeniului de activitate sau chiar concedierea angajaților.

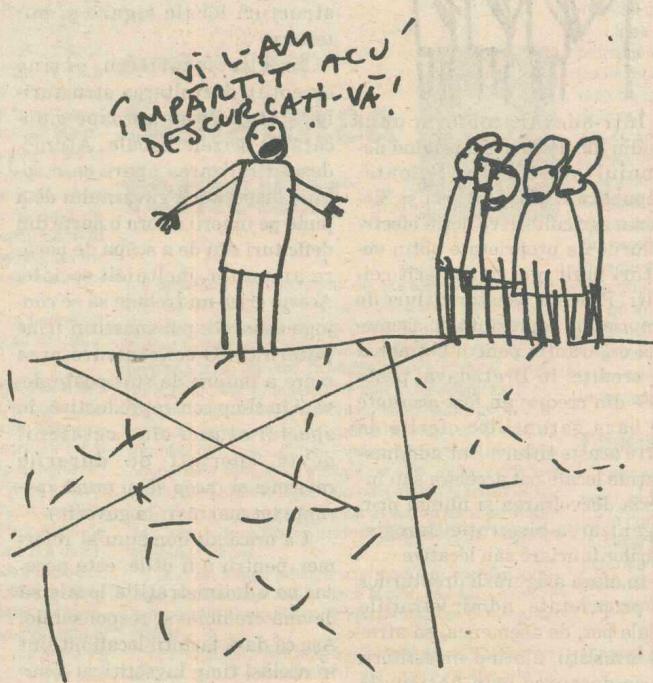
Pentru a finanța inițiative cu caracter populistic, adeseori, administrațiile locale nu ezită să impună condiții financiare dure pentru firmele ce desfășoară afaceri pe plan local și, în special, pentru acele care nu au posibilitatea să plece într-o altă locație. De pildă, în aproape toate țările în tranziție, administrațiile locale beneficiază de un control în proporție de 100% în ceea ce privește impozitele asupra proprietății. Excepție facând Albania, respectiv Ucraina, unde „pretențiile“ locale asupra controlului se ridică la 60%, respectiv 70%. Dar nevoia de surse de finanțare pentru activitățile locale face ca autoritățile să impună taxe împovărătoare asupra locuințelor și firmelor. În Slovacia, 71% din veniturile locale provin din astfel de taxe pe proprietate.

Este deja superfluu de a mai sublinia legătura stînsă dintre o democrație autentică și piața liberă. S-a repetat la nesfîrșit că piață și democrația merg mînă în mînă. Dar observațiile de pînă acum arată că autoritățile locale alese prin vot democratic sunt cele mai dispuse să tolerze atitudinile antiliberale moștenite de către cetățeni. Astfel că întrebarea nu este doar în ce măsură descentralizarea este necesară pentru dezvoltarea democrației, dar și în ce măsură ajută sau împiedică dezvoltarea unei economii de piață dinamice.

Ce urmează?

Faptul că administrațiile locale par a-și da silință în distrugerea democrației – prin tendința de a aplica soluții colectiviste îndreptate împotriva pieței libere și a efectelor acesteia – nu înseamnă că totuși ele nu pot constitui catalizatori ai libertăților economice și ale drepturilor civile. Administrațiile locale nu numai că pot, dar chiar joacă un rol semnificativ în procesul tranziției economice. În acest domeniu se simt rezultate evidente, și sunt de evidențiat orașe ca Tallinn, Sverdlovsk, Szczecin sau București, unde energiile nu se mai răspesc în blocarea privatizării și în lupte sterile cu guvernul pentru a obține o felie cît mai mare din prăjitură, ci se canalizează efectiv pentru a sprijini drepturile de proprietate și a le asigura o susținere solidă prin lege.

De ce oare? În majoritatea fostelor țări comuniste, și în special în CSI, proprietatea privată nu

exercita presiuni asupra unor oameni; de pildă, anumite firme riscă să nu mai poată închiria un sediu sau să nu-și poată reînnoi contractele de locație. Anul trecut a apărut un mare scandal în Ljubljana între administratorii firmelor deținute de către municipalitate, care s-au revoltat împotriva imiștuii continue a primarului orașului în treburile lor.

Devine îngrijorător amestecul administrațiilor locale în activitățile sectorului privat. Veniturile insuficiente de care dispun administrațiile locale le fac foarte dependente de veniturile ce sunt obținute din proprietățile care le-au fost transferate. Această dependență face ca autoritățile locale să păstreze controlul asupra multor întreprinderi pentru a folosi veniturile acestora spre a finanța alte activități, cum ar fi cele pentru creșe, locuințe sau dispensare. O astfel de atitudine nu are drept efect doar întîrzierea privatizării, ci crește și ambițiile comerciale ale admi-

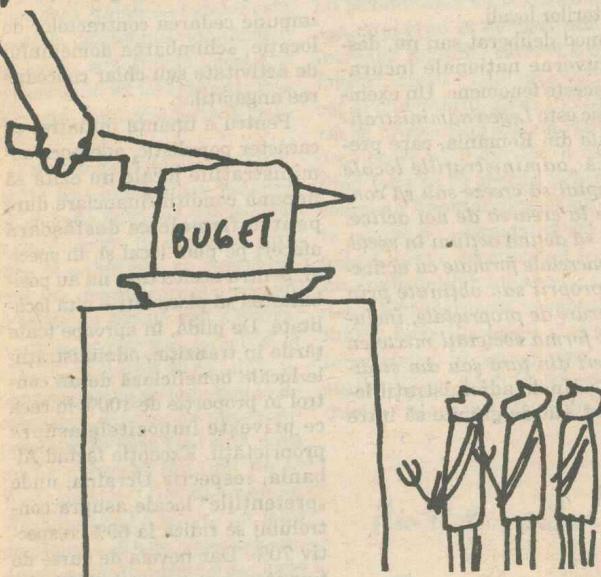
in afaceri, încit adeseori își suprarestează competențele, băuneori, chiar se angajează în afaceri speculative riscante. Primarul Moscovei, Iuri Lukov, este un adevarat campion în aceste chestiuni, dar, din păcate nu este singurul, situații asemănătoare regăsindu-se și în Varșovia sau în alte capitale.

În final, unele comunități locale s-ar putea împăca cu ideea privatizării, dar le este foarte greu să admînă că o fabrică trebuie închisă ca urmare a acestui proces. Datorită implicării directe și a apropierii de viața comunității, autoritățile au tendința de a-i sprijini pe cei care nu în pasul cu tranziția. Acest sprijin poate lua forme absurde prin restricțiile impuse activităților firmelor. Comerțul desfășurat în condiții de locație impuse de autoritățile locale în țări ca Rusia, Ucraina sau chiar și în țări cu o economie de piață mai dezvoltată, cum ar fi Polonia, are adeseori de suferit, comercianților li se

plus

ADMINISTRAȚIE LOCALĂ

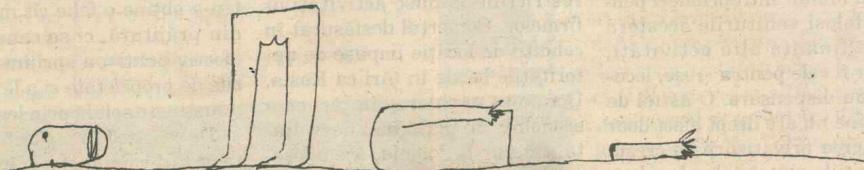
22

este suficient de puternică pentru a permite o bună funcționare a pieței. Dacă luăm drept exemplu domeniul construcțiilor de locuințe, observăm că dezvoltarea spectaculoasă a acestuia în Varșovia, spre deosebire de Kiev, Minsk sau Vilnius, unde s-au înregistrat regrese clare, se datorează exact cadrului legislativ, ce în primul caz a oferit drepturi de proprietate care permit tranzacțiile pe o piață în plină expansiune, spre deosebire de celelalte localități în care aceste legi lipsesc.

Drepturile reale asupra proprietăților nu înseamnă doar un titlu, ci și o motivație a oamenilor de a le păstra și înmulții. Crearea cadrului legal corespunzător asupra proprietății este, evident, o sarcină la care contribuie atât administrația locală, cât și guvernul central. Dar, în anumite cazuri, autoritățile locale au făcut un pas înaintea celor centrale, iar efectele sunt vizibile. În Nijni Novgorod, de pildă, unde reforma agrară este cea mai înaintată din Rusia, s-a observat o creștere a investițiilor în proprietăți de opt ori, spre deosebire de declinul general al investițiilor în fermele colectiviste care s-a înregistrat în tot restul țării.

M-am DESCENTRALIZAT

scurtarea formalităților și procedurilor administrative complicate.

De fapt, în tot spațiul fost comunistic, reducerea responsabilităților guvernului central nu este un scop în sine, ci responsabilitatea revine dezvoltării piețelor. Odată cu colapsul sistemului comunistic, în anii '89-'91, birocratiile s-au prăbușit sub propria lor greutate. Oricit s-ar fi redus birocracia în ultimii ani, efectele puterii centrale persistă încă la toate nivelurile, în întreaga regiune. Chiar și Polonia, care poate fi considerată printre țările cele mai descentralizate, are încă multe de făcut pentru a crea structuri locale sigure și puternice.

În alte locuri (cu puține excepții), dezvoltarea structurilor statului este aproape sufocată de crizele fiscale. Atunci, descentralizarea apare ca o soluție desperată a guvernului de a pune pe umerii altora o parte din deficituri sau de a scăpa de povara anumitor cheltuieli sociale. Aceste crize nu trebuie să se conjughe deoarece pot constitui frâne puternice. O concentrare prea mare a puterii de stat poate deveni în timp contraproductivă, în special atunci cînd cetățenii devin spărați de durerile reformei și încep să-și pună speranțe tot mai mari în guvern.

Ca orice alt domeniu al reformei, pentru a fi utile, este necesar ca administrațiile locale să devină credibile și responsabile. Așa că dacă factorii locali nu sunt în același timp investiți cu o autoritate reală pentru a rezolva problemele ce le revin, dar și cu responsabilități pe măsură, este de prevăzut că puterea guvernelor centrale va rămâne excesivă. Dar ideea împărțirii puterii nu este în general bine acceptată nici de politicienii reformiști, nici de nostalgicii socialismului. Vor fi însă nevoiți să o accepte pînă la urmă, dacă doresc într-adevăr ca statul postcomunist să fie adus la o dimensiune care să asigure guvernarea eficientă.

ÎNTR-E CETĂȚENI ȘI STAT

**Un raport despre
administrațiile locale
din fostele țări comuniste**

Iarna, 1998

**Privatization Project
Syndicate**

Au contribuit:

- **Albania**
Lindita Xhillari
- **Belarus**
Dr. Igor Pelipas
- **Bulgaria**
Spartak Keremidchiev
Todor Gradev
- **Republie Cehă**
Eva Klvacova
- **Kazahstan**
Viacheslav Kozlov
- **Letonia**
Velga Vilne
- **Lituania**
Romas Lazutka
- **Moldova**
Sergiu Botezatu
- **Polonia**
Agnieszka Rybinska
Joanna Dzialo
- **România**
Cristina Carp
Liviu Gaiță
- **Russia**
Maxim Kvasha
- **Slovacia**
Pavel Suda
- **Slovenia**
Franci Krizanic
- **Ungaria**
Dr. András Korosenyi
Dr. Attila Havas
- **Ucraina**
Miroslava Didukh
- **Uzbekistan**
Alisher Ilkhamov
- Comitet editorial*
Kenneth Murphy
Roman Frydman
Andrzej Rapaczynski
- Editori adjuncți*
Josh LaPorte
Melissa Fleer
Pavel Sinev
- Traducere: Eugen Vălean*

Coordinator de proiect:
GABRIELA ADAMEȘTEANU

Redactori:
AURELIAN CRĂCIUN
ALICE TAUDOR

Grafician:
DAN PERJOVSCHI

Tehnoredactor:
FLORIN ANGHEL

Corecturi:
RODICA TOADER
GABI VASCOCENCO
MARA ȘTEFAN

22

1998

3 - 9 martie

Ce înseamnă starea de sănătate?

Definirea stării de sănătate a femeii, ca de altfel a sănătății în general, se face prin prisma absenței bolii. Abordarea ei s-a concentrat pe rolul femeii în reproducere. În ultimii ani definitia s-a extins, inclusiv sănătatea maternă, infecțiile aparatului reproducător și, în mai mică măsură, cancerele organelor genitale, neglijind, însă, în continuare, multe alte aspecte. Una dintre definiriile cele mai complexe, care include multitudinea aspectelor sociale ale vieții femeiei care-i pot influența sănătatea, este cea formulată în 1991 de Van deer Kwaak: „Sănătatea femeii este starea generală de bine, determinată nu numai de factorii biologici și de reproducere, ci influențată printre altele și de munca pe care o depune, starea ei de nutriție, stres, război și migrație”.

Perioade semnificative pentru sănătatea femeilor

Problema sănătății femeilor trebuie abordată din prima zi de viață a nou-născutului de sex feminin. Adolescența este o perioadă din viață în care o bună stare de sănătate și un proces corespunzător de creștere ar putea să ajute la depășirea solicitărilor unor activități cu mare consum energetic, cum ar fi munca și sarcinile. În perioada fertilă, problema sănătății femeilor este abordată, în principal, prin prisma potențialului lor de a naște copii. Se acordă prea puțină atenție programelor de prevenție a cancerelor genitale, celor care se adreseză factorilor de mediu sau riscurilor diverselor locuri de muncă. În urma procesului general de îmbătrâinire a populației din numeroase țări, au început să fie efectuate și studii privind femeia în menopauză și femeia vîrstnică.

Pentru ambele extremitate situate în afara perioadei fertile există importante goluri în înțelegerea sănătății femeii.

Durata medie de viață a femeilor este mai mare decât a bărbaților. În timp ce riscurile majore pentru sănătate asociate sarcinii sunt bine cunoscute, alte probleme care derivă din biologia reproducerei sunt mai puțin abordate (de exemplu, menstruația expune femeia la riscuri crescute de anemie). Anumite condiții de sănătate (anemia, malnutriția, hepatita, tuberculoza, diabetul și afecțiunile cardiaice) sunt aggrave de sarcină. De asemenea, complicațiile sarcinii pot determina sechete permanente. Datorită factorilor biologici, femeile prezintă un risc de expunere la boile cu transmisie sexuală și HIV mai mare decât bărbații și consecințele lor sunt mai frecvent grave din cauza faptului că, la femei, frecvent, aceste afecțiuni nu prezintă simptome, întrizând aplicarea tratamentului. Virusul papilomatos, cel mai important factor de risc pentru cancerul de col uterin, produce degenerescențe neoplazice mult mai frecvent la femei decât la bărbați. În țările în curs de dezvoltare, cancerul de col determină mult mai multe cazuri noi de imbolnăvire decât oricare altă formă de cancer. Chiar dacă se consideră că femeile de vîrstă fertila hormoni estrogeni le conferă o oarecare protecție împotriva afecțiunilor cardiovasculare, riscul pentru această imbolnăvire crește după menopauză. Numărul deceselor prin afecțiuni cardiovasculare pentru grupe de vîrstă 45–65 de ani este mai mare la femei decât la bărbați.

Femeile, cele mai afectate de sărăcie

Mediul socio-economic influențează expunerea femeii la afecțiuni și accidente. De exemplu, gătitul constituie unul din cele mai serioase riscuri ocupaționale și de mediu pentru sănătatea femeii. Inhalarea fumului, gazelor toxice și surfurilor accidentale sunt cauze frecvente de imbolnăvire.

Pozitia socială a femeii, frecvent legată de rolul ei în familie, contribuie la perpetuarea unei condiții precare de sănătate, alimentație necorespunzătoare, sarcini frecvente.

Statusul socio-economic scăzut expune femeia la abuzuri fizice, sexuale și depresie. Drumurile necorespunzătoare, deficiențele sistemului de asistență medicală constituie importanți factori de risc pentru femeia gravidă. Lipsa apei și a sistemelor de canalizare, salubritatea sănătății suplimentare pe urmări femeilor care poartă responsabilitatea gospodăriilor și creșterii copiilor. Sărăcia afectează în principal femeile pentru că ele sunt mai puțin retribuite decât bărbații și pentru că lucrează mai mult în afara locurilor oficiale de muncă, preșind munci neplătite.

Două treimi din femeile de pe glob suferă în prezent din cauza sărăciei. Simptomele ei cele mai frecvente sunt anemia cronică, malnutriția și obosalea severă. Ea se transmite de la mamă la fat, mult mai frecvent la cel de sex feminin decât la cel de sex masculin. Ea își face din ce în ce mai frecvent simptomă prezența și în societatea românească.

În ultimii 25 de ani, se constată o creștere semnificativă a implicării femeii în diferite munci. Angajarea în muncă crește stresul la care este expusă femeia datorită disponibilităților scăzute de timp pentru creșterea copiilor și munca din gospodărie.

Ce înseamnă calitatea vieții?

Dimensiunile vieții femeii îmbrăcă trei aspecte: social și economic, în familie și în gospodărie, la nivel individual. Calitatea vieții poate fi cuantificată numai prin autoraportare individuală și este influențată de contextul social și cultural al normelor, valorilor și așteptărilor care dau sens vieții de zi cu zi. Posibilitatea și abilitatea

BORBALA KOO

Sănătatea femeilor

femeii de a alege modul de alocare a timpului propriu între muncă, familie, activități pentru comunitate, politică și distracție au o importanță deosebită. Rolul femeii în familie și gospodărie include pe cel de soție/parteneră, părinte. În multe situații statutul femeii derivă din performanțele obținute în îndeplinirea acestor roluri, alături de așteptările privind modul în care femeia „ar trebui” să se comporte în relația sa cu ceilalți membri din gospodărie. Evaluarea poziției femeii în gospodărie trebuie să includă: relația dintre parteneri (includând aspecte legate de sexualitate și relații sexuale), comunicarea și dinamica în cadrul familiei, modul de luare a deciziilor în cadrul gospodăriei și violența împotriva femeii.

Decizia femeii privitoare la modul în care își îngrijesc sănătatea acasă și dacă și cînd va utiliza serviciile medicale are loc în contextul priorităților din viața femeilor.

Sănătatea femeii este influențată nu numai de variabilele socio-economice despre care se discută pe larg, ci, direct sau indirect, și de factori legali, politici, culturali și psihologici.

Femeia din România își dorește mai puțini copii decât în urmă cu 30 de ani și și-ar dori să poată avea acces la servicii de îngrijire a copiilor care să îi permită să-i poată menține locul de muncă, în regim de normă întreagă. În România, femeia are acces la concediu de maternitate de un an, interval în care în primele 112 zile are 85% din salariul brut, apoi, pînă la vîrstă de un an, 60%. Ele au acces și la concediu pentru îngrijirea copilului bolnav, în vîrstă de pînă la trei ani. Ambele tipuri de concediu, începînd cu 1997, pot fi solicitate și de tatăii copiilor.

În România, ca de altfel în toată Europa, durata medie de viață este mai mare la femeie decât la bărbații. Dar durata medie de viață a femeilor din România (73,3 ani în 1992) este mai scăzută cu 10 ani decât a femeilor din Norvegia (83,3 ani în 1992), cu trei ani mai scăzută decât a femeiei din Cehia (p.1). Chiar dacă va trăi mai mult decît partenerul ei, probabil va fi mai bolnav și va avea o pensie mai mică.

Cele mai frecvente cauze de deces ale femeilor din România sunt afecțiunile cardiovasculare și cancerul. Dintre afecțiunile neoplazice, cancerul de sân și cancerul de col uterin sunt cele mai frecvente.

Mortalitatea maternă este de 5 ori mai mare decât media mortalității materne în Europa. În 1993, aproape jumătate din decesele materne se datorau avortului.

Mortalitatea prin cancer de col uterin este în România cea mai mare din Europa – 10,68 la 100.000, în comparație cu media europeană, de 3,55 la 100.000. În punct de vedere al mortalității prin afecțiuni cardiovasculare, cifra de 104,3 la 100.000 este de mai mult de două ori mai mare decât media europeană de 45,4 la 100.000.

Un alt aspect important pentru sănătatea femeii este fertilitatea.

Fertilitatea

Scăderea ratei totale de fertilitate este un fenomen general în Europa.

În medie, femeile din România au doi copii, înaintea vîrstei de 25 de ani, în timp ce femeile din vestul Europei dau naștere la copii în special în decada de vîrstă de la 25 la 35 de ani. Femeile din mediul rural nasc primul copil, în medie, doar în primele 18 luni după căsătorie, în timp ce femeile din mediul urban, după doi ani.

Fertilitatea adolescentelor din România este de 3 pînă la 6 ori mai mare decât a celor din vestul Europei, în condițiile în care vîrsta de debut a vieții sexuale este în medie între 18 și 20 de ani.

Începînd din anul 1990, Ministerul Sănătății a înființat Programul Național de Planificare Familială, constînd în deschiderea a 230 cabinete de planificare familială. Toate sunt localizate în mediul urban. Datorită absenței planificării familiare din programele de pregătire a personalului medical, s-a impus reglementarea instruirii minime necesare.

Lipsa unei strategii naționale pentru promovarea planificării familiare și pentru informarea și educarea populației despre metodele moderne de contracepție face ca prevalența utilizării metodelor moderne să fie de doar 14,5% din femeile cu vîrstă cuprinsă între 15–44 ani, altele 43% bazindu-se pe metode tradiționale frecvent folosite incorrect.

Lipsa orelor de educație pentru viață de familie, a educației relațiilor dintre sexe afectează, în principal, fetele și adolescențele. Cu toate că în programa școlară sunt prevăzute 40 de ore de educație pentru viață de familie pe parcursul claselor 5–12, această reglementare este puțin aplicată în școlile din România. Datorită lipsiei de informație a cadrelor didactice, precum și lipsiei personalului special calificat pentru prezentarea acestor teme, majoritatea orelor de dirigenție destinate educației pentru viață de familie sunt cedate pentru completarea orelor de specialitate (matematică, fizică etc.).

Femeia vîrstnică

Pe măsura procesului general al îmbătrâinirii populației, proporția femeilor vîrstnice va crește, iar nevoile lor în domeniul sănătății vor spori. În România nu există studii privind sănătatea femeii vîrstnice. Factorii cu potențial de influențare a sănătății femeii vîrstnice includ nutriția, stresul, impactul negativ al sărăciei, nevoie pentru implicarea în activități utile.

Concluzii

Lipsa unei strategii privind sănătatea femeii face parte din lipsa unei strategii generale privind sănătatea populației în România.

Programele care să adreseză sănătății femeii trebuie să includă componente destinate nutriției adecvate, îngrijirilor medicale și educației fetelor și femeilor tinere, în pondere egală componentelor de sănătate maternă.

Folosirea indicatorilor de natalitate și morbiditate feminină permite doar o evaluare generală a stării sănătății femeilor, deoarece evaluarea potențialului lor de dezvoltare se poate face doar prin evaluarea calității vieții lor. Femeile au nevoie de creșterea statutului lor social prin instruire, educație și participare la decizii pentru a putea preveni și a avea acces la tratamentul afecțiunilor care le debilitează și le ucid.

Disproporția dintre accesul și calitatea serviciilor medicale între mediul urban și cel rural s-a adâncit continuu în ultimii 7 ani. Femeile din mediul rural au din ce în ce mai puțin acces la serviciile medicale de calitate datorită „fugii” medicilor de la dispensarele medicale rurale, a inexistenței unui proces de educație continuă a personalului medical, a dotărilor insuficiente în mediul rural și a precarietății serviciilor de ambulanță care deservesc mediul rural.

Sănătății femeii i se acordă o atenție redusă și datorită faptului că vocea femeilor este rar auzită în cercurile politice. În momentul de față, doar 3% din membrii Parlamentului sunt femei, iar în Guvern nici o femeie nu deține un portofoliu de ministru.

(Fragmente din studiu „Sănătatea femeilor”, prezentat la Conferința dedicată statutului femeilor în România, organizată la Sinaia de PNUD, între 15–17 ianuarie.)

**Ceremonia de decernare
a premiilor GDS pe 1997
(17 februarie 1998)**

**O vină colectivă:
principiul solidarității comunitare
nu a funcționat înainte de 1989**

H.-R. Patapievici: Vreau să spun de ce anume persoana mitropolitului Banatului este foarte nimerită pentru a ilustra premiul unei organizații a societății civile. Vreau să vă reamintesc de asemenea singurătatea noastră înainte de 1989. Sint aici Gabriel Andreescu și Radu Filipescu, care pot să spună ce a însemnat să fii singur împotriva tuturor, atunci cind societatea abdicează de principiul solidarității comunitare. Deși toti, în mod individual, constatați că situația este inaceptabilă, atunci cind unii dintre noi făceau gestul de a spune public faptul că lucrurile sunt inaceptabile, în jurul lor se crea imediat un „spațiu sanitar” prin care cei care erau de acord că lucrurile sunt inaceptabile refuzau să accepte că trebuie făcut ceva.

Întrebarea de ce nu a funcționat principiul solidarității comunitare nu trebuie să dispară din memoria noastră intelectuală și afectivă. Este o vină colectivă pe care o asumăm: cum a fost posibil să nu funcționeze solidaritatea socială în societatea noastră înainte de '89?

Imediat însă trebuie să ne întrebăm dacă ea a funcționat după '89. Părerea mea este că toate zvârcolicele prin care noi trecem reflectă dificultatea pe care o avem, ca populația românească (populație în sens sociologic) să se definească mai întâi ca o societate (adică o populație structurată) și în cele din urmă ca o comunitate (o societate în care principiul solidarității comunitare să funcționeze). O întrebare dramatică prioritară la singurătatea noastră, înainte de '89 și încă în continuare, este aceea referitoare la Biserica Unită, interzisă pînă în '89, la rolul ei față de societate și la modul în care ea a șiut să asume păstrarea acestui principiu de solidaritate comunitară. Cred că unul dintre înalți prelați ai Bisericii Ortodoxe care, prin cuvîntul lui, prin faptul și prezență publică a reușit să înducă modalitatea în care biserică trebuie să fie prezentă în societate pentru a salvagardă principiul solidarității comunitare, a fost mitropolitul Banatului, Nicolae Corneanu. Înainte de a fi preocupată să ilustreze poziții de forță, cum să înfimpiplă astăzi în cazul anumitor prelați din Ardeal față de Biserica Unită, sau poziții doctrinare violență și agresivă afirmate, cum a fost față de Martorii lui lehova cind au vrut să facă un congres la noi, cred că Biserică Ortodoxă ar fi trebuit să facă acest lucru. Unul dintre motivele esențiale pentru care GDS s-a gîndit la IPS mitropolitul Banatului, pentru acest premiu, nu a fost altă ca să-l răspaltească, ci ca să arate cum anume s-ar putea ostoii această singurătate pe care o simțim. Credem că dv. Inalt Preașfințire, ilustrați o manieră de a fi aproape de oameni, pe care toți o asceptăm de la biserică.

Izbutesc să imprime acest tropism, dezumanizant în ultimă instanță, pentru bunul motiv că grosolană brutală – și eficace (pe termen scurt!) – a acestui *modus operandi* a ajuns să constituie, pentru mare parte direcția concetățenii noștri, în plină derulă morală, civică și politică, un veritabil model de urmat (în pofida faptului că, la o considerare mai îndeaproape, felul acesta de a fi de o procede a dovedește a reprezenta un vulgar contra-model).

Pentru a contracara atracția malefică, dar adesea irezistibilă pentru toți cei slabii de înger (și cine oare îndrăznește să susțină că stă întotdeauna bine împînt în sol și deci nu are să leme de forță suviuului ce-l poate oricînd urmări loc?) – pentru a contracara aşadar atracția pe care o exercită asupră-ne contra-modelul, și neapără nevoie să dibuim modelele, atîțea cîte sint, acolo unde se afilă ele, în lăinile în care își petrec viața neexhibindu-se, și să ne îndreptăm atenția spre ele, cu gîndul inocent de a ni le apropia cumva, de a ne remodela comportamentul, însușindu-ne, pe cît se poate, modul lor de a se împlini, dărâindu-se.

In confruntarea dură, la care cu toții asistăm, alinind în neșire spre mileniul cîe va să vină, între (1) un irezistibil proces de mondializare, puțin dispus – și puțin capabil – să-și muleze substanța lui reductivomogenizantă pe relieful delectabil al diferențelor regionale sau locale, generatoare și purtătoare de viață,

IPS Corneanu și H.-R. Patapievici

și (2) oarba reacție defensivă a acestora, de retragere sinucigașă în conturul (devenit mormînt) al propriei identități încremenite, compensîndu-și îndeobște neputința făptuirii roditorie prin violență fără a copera neagresiuni verbale (dar neexcluzînd-o nici pe cea cu adevărat contondentă) – în acest „care-pe-care” dintre două închideri irreducibile înfrîntîndu-se într-o înclădere cu șanse inegale, IPS Nicolae Corneanu a dat și dă mereu dovadă de un veritabil spirit ecumenic, adică de deschidere neechivocă spre o universalitate aerisită, chivernisitoare, înțeleaptă a diferențelor dătătoare de viață care-i constituie bogăția; iar deschiderea aceasta e săvîrșită mereu din însușîlăuntrul proprietiei sale (deplin asumate) diferențe roditorie, capabilă (prin chiar asta) să cheme spre rod propriu diferență constitutivă a Celuilalt, ba chiar și diferențele constitutive ale Celorlalți, pentru a forma împreună, fiecare dintr-un sine, dar în deplină comunione, o lume veritabilă, adică o lume adevărată, a deschiderii și a luminii – oikoumenă.

Semnificăția a două premii

Cît despre minunata doamnă Doina Cornea, a mai șiut oare cineva să dea glas, așa cum a izbutit domnia sa, într-o vreme de mari încercări în care vocile noastre deveniseră firave, durerii profunde a țării întregi, despușătă de trecutul propriu și pe punctul de a-și pierde viitorul? Pe doamna Doina Cornea trebuie să o ținem mereu la mare cinste în inimile noastre, conștiință fiind că doar printr-o nedezmințită solidaritate cu dînsa vom izbuti să ne identificăm cu acea parte, cea mai curată și cea mai lumenosă din propria noastră ființă, care la noi râmine mereu pitită în tenebra putinței nedezfașurate, iar la domnia sa a răzbătut la lumină. De ce oare la noi nu și la domnia sa da? A răzbătut, cred, la lumină, în cazul domniei sale, pentru că trufia n-a izbutit defel să-i ridice obstacole în cale, iar uitarea de sine (creștinăscă smerenie lipsită de ostentație, greu decelabilă ca atare în firescul ei fără scrîrfuri) și nedezmințită dragoste de aproapele i-au croit mereu drum.

Asta e! Modelele nu ies în față pentru a nu se auto-propună ca atare. Noi trebuie să le descoperim acolo

Limita între toleranță

unde sint. Să le descoperim și să mergem spre ele. Să le învățăm lecția. Si o să aplicăm, firește. Dacă nu ținem cu tot dinadinsul să continuăm a bijbi în buimăcea care ne-a cuprins...

Părintele Iustin Marchis: Simpla și puțina mea experiență mi-aduce aminte că la Vilcea era o episcopie cu preoți tineri care încercau anumite gesturi publice, măcar cițiva din cei prezenti acolo au fost alături de cei dintr-o clerci care au ridicat glasul. Am trăit apoi cițiva ani la Cheia și la Vălenii de Munte: preotul Tânase făcea și el astfel de gesturi, și publice, și chiar vizând puterea la virf, în acea vrem. Au fost și alii preoți, chiar în cazul părintelui Calciu, care n-a fost singur nici în interiorul bisericii. Părintele știa că poate conta pe cițiva îl susțin în acel demers.

Marcea Dinescu n-a fost chiar singur, cînd era singur, Andrei Pleșu n-a fost totdeauna singur cînd a fost singur și nici doamna Cornea nu a fost singură. Pentru ea s-au rugat mulți preoți din țară.

As vrea să revin la singularul mitropolit Nicolae Corneanu, printre ai săi. Si în Europa Occidentală, și în Statele Unite, singurul reprezentant stimat al Bisericii Ortodoxe Române era mitropolitul Nicolae Corneanu. Si o spuneau oameni care n-aveau nici un interes să laude Biserica Ortodoxă Română. În condiții în care Biserica avea trimis peste hotare care în general trebuiau să împace lucrurile și cu ce se împăla realitate în România. Peste toate acestea, mitropolitul Nicolae Corneanu a reușit prin mediile catolice, protestante, neo-protestante chiar, să acredeze ideea că lucrurile nu stau așa. Dacă înalt Prea Sfîntia Sa este perceput așa de comunitate, trebuie să spun că are între ei săi destul potrivnici. În mitropolia sa a avut multe afronțuri, dar a reușit să facă și înainte de '89 gesturi pe care nici un alt ierarh al Bisericii nu le-a făcut. Oameni care nu mai puteau să râmână în Biserica Ortodoxă își găseau acoperiș, la propriu și la figurat, în mitropolia Banatului și l-aș cita pe Mihai Avramescu. IPS a fost tratat de clerul Bisericii noastre foarte prost după '89, în primul rînd, datorită, ziceau ei, usurinței cu care a renunțat la catedrala din Lugoj, sau la Biserica din Timișoara socrată noastră precedente ce puteau atrage o mișcare care ar fi destabilizat Biserica Ortodoxă Română.

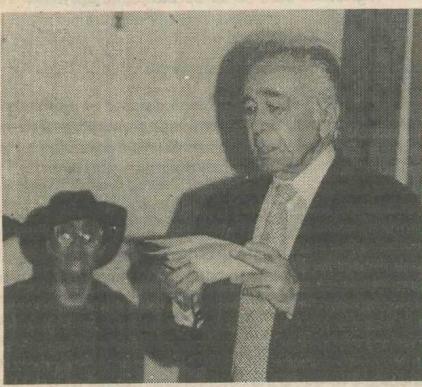
Cum l-au privit mitropolitii și colegii de la Sinod? Înaltul Nicolae n-a făcut nici un gest politic, ci doar gesturi bisericiste și civice, în vorbă și mai ales în scris. Puțini oameni ai Bisericii își asumă și puterea de a scrie un rînd, de obicei se adreseză prin televiziune, prin radio.

Iată că IPS are și ucenici – mitropolitul Daniel al Moldovei și Timotei, episcopul de la Arad. As vrea să afili că-i fac cinste Înaltului Nicolae Corneanu. Mitropolitul Nicolae Corneanu este un adevărat părinte duhovnicesc, nu numai al tinerilor studenți de la Timișoara, al orașului, în care a fost alături de pastorul László Tókés. Eu cred că Înaltul a reușit să refacă imaginea unui păstor al Banatului.

Orthodoxie, dar nu ortodoxism

Alexandru Paleologu: Pe lîngă tot ce se știe despre minunata doamnă Doina Cornea, voi spune, fără să-mi fie frică să fiu acuzat de frivolitate, chiar dacă-i vorba de un prelat, că este un bărbat de o rară frumusețe. O frumusețe din aceleia care nu te seduc numai prin efecte de linie și de proporții, ci exprimă, într-o totală asumare a înțregului, o mare figură a bisericii, a societății și a lumii românești și europene. IPS, prin prezență și acțiunea sa, risipete o sumă de confuzii care se fac, innocent sau nu, cu bună-credință multă sau mai puțină, între ortodoxie și ortodoxism, între păcat și infracțiune, între cea ce este și nu este european. Am remarcat cu foarte multă iritație că se folosește termenul de „ortodoxism” nu totdeauna în sens corect. *Orthodoxia* este o veche cultură, o veche civilizație și o veche morală europeană. Sunt oameni care socotesc că ortodoxia nu este ceva european, că e puțin mai răsăriteană. Dacă te uîji pe hartă, nu există ortodoxie decât în Europa, afară de ce s-a mai petrecut. Europa a apărut în momentul în care s-au creștini slavii, germanii, normanii și tot restul. Adică alte confesii (evreiească, musulmană), sau oameni agnosiți, săi, firește, și ei europeni. Dar Europa a fost creată de creștinism. Si devenirea europeană a fost o devenire pe ambele versante europene (catholic și ortodox), care nu au fost întotdeauna separate, și nici nu are sens să fie concepută ca incompatibile sau ireconciliabile. Nu se poate concepe ceva care este ortodox și este ostil altor creștini.

IPS Corneanu este unul dintre cei, nu foarte mulți,

Ana Şincai și Mihai Şora

Modele și contramodele

Mihai Şora: Trăim într-o lume debusolată. Milioane de oameni necăjiți sint acaparați din creștet pînă-n tălpi de grija (într-totul justificată) a traiului de azi pe mîne; alii, mult mai puțin numerosi, firește, săi, dimpotrivă, angajați cu toată ființa lor într-o luptă fără scrupule pentru acaparare prin orice mijloace de cît mai multe bunuri, de cît mai multă putere. Aceștia din urmă – deși în minoritate numerică – împrînă totuși întregii societăți românești un anumit tropism centripet, aducînd după sine uitarea binelui public și obnubilarea pînă la dispariție a imaginii semenului, aproapelui. Si

și intransigentă

care au o atitudine impecabil creștinească. Și, deci eu-ropeană... deci civilizată.

Vreau să mai adaug un lucru, tot frivol: părintele Corneanu este un gentleman. Acest lucru este foarte important, pentru că numai un gentleman poate asuma virtuțile creștinismului, printre care „umilitatea”.

Ana řincai: Înalt Preasfințite, vă mulțumesc din toată inima că există.

„Eu am cedat în fața dictaturii”

IPS Corneanu: Să fiu alături de doamna Doina Cornea, unul din prefeții în anul care s-a sfîrșit, ai GDS, și pentru mine o deosebită onoare. Și n-aș găsi cuvintele cele mai potrivite pentru a-mi exprima recunoștința. Dar sincer vă mărturisesc, m-a copleșit atenția ce mi-ai acordat-o, inclusiv ziua de astăzi, pe care nu mă așteptăm să o petreacă alături de dumneavoastră în aceste situații, cind personalități ca cele care au luat cuvîntul au găsit potrivit să vorbească despre mine în mod elogios. Aceasta mă provoacă să contrazic cel puțin parte din ceea ce s-au spus despre mine.

În decembrie '89 erau aici, la București, și singurul lucru pe care l-am putut atunci face a fost să îndemn Sfâratul Bisericii, să mărgă părintele patriarh Teoctist la televiziune. Un gest pe care nu numai domnul Paleologu, ci și alții l-au contestat. Trebuie să vă mărturisesc că am fost la originea acestui gest, care pornește dintr-o simțire spirituală și personală. Am insistat foarte mult pe lîngă părintele patriarh să mărgă la televiziune. Dînsul trimisese înainte pe unul din colaboratorii săi. Dar i-am spus că nu se poate, că trebuie să mărgă dînsul. Domnul Paleologu ne-a întîlnit acolo, era și domnul Dinescu, care a avut o atitudine destul de dură, văzîndu-ne acolo, fețe bisericești. Și avea, zic eu, dreptate să aibă o atitudine mai dură. Ne-a protejat puțin domnul Caranfil, dar, în fine, am fost acolo. De ce? Așa am simțit eu. Îmi dădeam seama, chiar dacă lucrurile erau foarte neclare atunci, că s-a sfîrșit o anumită perioadă când oamenii erau singuri, cum spunea domnul Patapievici. Adică Biserica, cea care putea să coaguleze oamenii, nu a făcut acest lucru. Deși putem invoca fel și fel de situații care să demonstreze ce-a

Am avut o situație asemănătoare anterior, cînd, făcînd parte din Grupul de Dialog Internațional între Bisericile Ortodoxe și Biserica Catolică, mi s-a cerut să iau atitudine împotriva numirii unui preot greco-catolic, un român, afiat la Roma într-unul din consiliile de conducere ale Vaticanului. Și nu găseam justificare pentru o atitudine de refuz al acceptării acelei persoane numite

Andrei Cornea și Al. Paleologu

de Vatican într-unul din consiliile de răspundere. M-a ajutat faptul că m-am îmbolnăvit și n-am mai participat la întînările de dialog ortodox-catolic. Deși pe urmă am regretat, pentru că dialogul a luat-o pe o cale anormală, prin să-a ajuns la momentul de astăzi, cind s-a întrerupt pe motiv că unele dintre Bisericile Ortodoxe nu admit lichidarea totală a Bisericii Greco-Catolice. Afără de unele lucruri mărunte, eu în primul rînd nu am făcut altceva decât să fac concesii. Asta era politica Bisericii, începînd cu anul 1944. Sigur că astăzi e ușor să critici. Mai puțin ușor era pînă în '89. Dar, dacă-mi voie să spun creștinește, și preotește, concesiile noastre au fost prea mari. Și cred că foarte mulți s-au simțit singuri în perioada astăzi foarte dificilă. Noi, ca Biserică, și eu, ca ierarh, din 1961, cînd am devenit episcop și apoi mitropolit, n-am ajutat pe confratii noștri preoți sau pe unii ierarhi, și mai ales pe credincioșii, să facă față situațiilor de atunci. Cind s-a pornit teribilă acțiune de socializare a agriculturii, noi am hotărît să renunțăm la orice teren agricol pe care-l aveam Biserica, pentru ca să nu constituim o piedică, deși, spuseam, terenurile constituiau o sursă de existență pentru Biserică. Noi nu numai că am acceptat socializarea agriculturii, dar am și încurajat-o. Noi am lichidat mănăstirile. Sigur, ideea a venit de unde veneau toate ideile „geniale” de atunci. Dar noi am venit cu o hotărîre de lichidare a mănăstirilor, prin faptul că s-a stabilit cine poate fi călugăr, cine nu: numai bărbății peste 55 de ani și femeile peste 50 de ani. Tot ce era sub 55, sub 50, au trebuit să părăsească mănăstirile. Multe mănăstiri au fost transformate în „obiective economice”.

Culpă și recuperare după '89

Cazul părintelui Calciu n-a fost singurul. În numele meu a fost trimisă o telegramă la Patriarhie la Consiliul Ecumenic al Bisericilor, care pregătea niște manifestații în Occident în sprijinul părintelui Calciu. Am acceptat (n-am protestat) să se trimîtă o telegramă prin care părintele Calciu era făcut „legionar” care trebuia să fie condamnat de un „regim democrat”. Nu am motive prea multe de a mă lăuda cu ce a fost înainte de decembrie '89. Decembrie '89 pentru mine a fost ca un fel de purgatoriu. Primile zile ale revoluției la Timișoara m-au găsit la Istanbul, la o întînire a Patriarhiei Ecumenice. Am reușit să ajung la București, dar am fost blocat aici, nu am putut ajunge la Timișoara. Dar zilele acelea, cind n-am făcut nimic deosebit, m-au schimbat. O parte din comportamentul meu se datorează acestui sentiment de culpă și acestei nevoi de recuperare, dacă se mai poate ceva recuperă din atitia anii de trecut.

Sigur, sănătatea ecumenismului și al toleranței. Dar le consider insuficiențe. „A tolera” înseamnă „a accepta”. Dar dincolo de ecumenism, de toleranță, de orice ar putea însemna acceptarea unuia de către altul, contează înfrângerea. De exemplu, există acum o mare tensiune în cadrul Oastei Domnului, o mișcare care în timpul dictaturii sătăcă a fost interzisă. Cei care aparțin Oastei Domnului erau condamnați, închiși, dar acum au început între ei niște divergențe foarte mari. Și am spus: nu ne putem iubi unii pe alții? Aceasta este rezumatul întregii învățături creștine. Și eu aş repta și azi, mereu, același lucru.

**Onorați membri
ai Grupului pentru Dialog Social,**

Premiul GDS/97 a fost o nesperată surpriză pentru mine. Mă simt onorată și emoționată de decizia Grupului de a-mi atribui, în anul acesta, Premiul GDS. Onoarea și emoția îmi sunt sporite prin faptul că numele meu figurează alături de cel al IPS mitropolit Nicolae Corneanu, ale cărui atitudini, strîns legate de valorile democrației, izvorăsc, în realitate, din însăși substanța credinței creștine.

In ceea ce mă privește, aș spune totuși că acest Premiu este, într-un fel, nemeritat, dacă iau în considerare activitatea mea în cadrul Grupului, în ultimii cinci ani, pentru că nu am mai participat la lucrările acestuia și am publicat din ce în ce mai puțin în revista „22”. Nu este însă mai puțin adevărat că, în toată această perioadă, și atît cît am putut, în acest capăt de țară, m-am zbatut pentru lămurirea și propagarea unor concepții în spiritul adevărului și pentru menținerea unei stări de echilibru interetic, interconfesional și chiar politic.

In același timp, sănătatea mea recunoștință și prețuire.

DOINA CORNEA
Cluj, 2 ianuarie 1998

„Nu înțeleg campania contra avortului”

Referitor la condamnarea Martorilor lui Iehova: într-adevăr, doctrinar, nu pot fi acceptați. Reprezintă o altă comunitate decât cea căreia îi aparținem noi. Dar a-i condamna și un lucru pe care eu nu l-am înțeles și nu l-am putut accepta. Se produc astăzi foarte multe reacții împotriva diferitelor grupuri neoprotestante. Mai deunăzi, la Pantelimon, am văzut la televiziune o manifestație foarte dură la adresa unui grup de cinci sau șase baptiști care voiau să-și construiască o casă de rugăciune și noi, mă refer la ortodocși, n-am fost de acord. Probabil că atîi văzut manifestația care s-a transmis la televiziune: amenințări cu pumnii ridicăți, cu cruci în mîni... Nu mai spun de celelalte manifestații anticatolice, antigreco-catolice, culminând cu refuzul de a ne alătura invitației ce i-a fost adresată papei de a vizita România. Nu înțeleg astfel de lucruri. De asemenea, poate că mă vezi condamnat, nu înțeleg condamnarea homosexualilor, deși probabil că în Parlament se va insista în continuare. Nu înțeleg combaterea lor

Radu Filipescu și Mircea Martin

cu Codul Penal. Înțeleg să explicăm oamenilor credincioșii de ce nu poate fi acceptată homosexualitatea sau de ce e o boală, în fond. Dar boala asta, și fizică, și spirituală, n-o tratezi cu închisoarea. După cum, sincer sănătate, poate părintele Marchiș mă va condamna, nu înțeleg această teribilă campanie contra avortului. Sigur, nu pot accepta crima, dar e o problemă atît de intimă a unei femei, incit dacă pot, ca Biserică, ca slujitor al bisericii, să lămușesc păcatul care se săvîrșește prin avort, voi face tot ce-mi stă în putință ca să explic în cînstea. Dar, să vin din nou cu condamnări care să mărgă pînă la pedepse penale, nu cred că e normal. Nu vreau să-l combat pe părintele Moisîn care a propus în Senat un proiect de lege cu pedepsirea avortului. E nevoie de a ne apropia unui de altii și de a ne explica unii altora poziții pe care le adoptăm. Fără

(Continuare în pagina 12)

Gabriel Andreeșu și Cristian Preda

făcut pozitiv biserică în timpul dictaturii comuniste, ceea ce a făcut nu era pe măsura nevoilor oamenilor din perioada aceea. Vă vorbesc în numele meu personal, fără a vrea să fac referințe la nimănii altcineva, deși situația era generală. Eu am cedat în fața dictaturii, nu l-am apărat pe episcopul Tékés în perioada cînd a fost persecutat. Pentru aceasta, dînsul a avut și motive de imputare la adresa mea. El mi-a cerut la un moment dat sprijinul și nu l-am dat. Au fost și alții oameni care aveau nevoie de sprijinul și al meu și al altora.

„Concesiile noastre au fost prea mari”

Noi, dar în primul rînd mă refer la mine, chiar atunci cind am mai făcut cîte ceva bun, am cedat, am făcut compromisuri; acesta este cuvîntul potrivit. E-adevăr că uneori, cind s-a putut, am adoptat alte atitudini decît cele ale cedării. Mi-aduc aminte, prin perioada nu mult anterioră lui decembrie '89, cind erau în toi demolările de biserici, făceam parte din ceea ce se numea atunci Comitetul Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Cind mitropolitul Iustin Moisescu de la lași a ajuns patriarh, n-a mai putut rămîne în Comitetul Central și m-a propus pe mine. Începînd demolările de biserici într-un mod condamnabil, și spune astăzi, nă se cerea celor care mergeam la întînările ecumenice să justificăm, dacă nu cumva să negăm, demolările de biserici. Lucru pe care nu l-am mai putut face. Și m-am retrat din Comitetul Central al Consiliului Ecumenic.

Limita între toleranță și intransigență

(Urmare din pagina 11)

ură, mînie sau porniri belicoase. S-a pomenit mai înainte cuvîntul mondialism. Și mă gîndeam: oare nu vom începe – unii, cel puțin, deși vrem să intrăm în Europa, în NATO – să condamnăm euroatlantismul, euro-atlantismul? Atitudinile acestea dure împotriva celor care au alte idei decît ale noastre, personal, și pun aceasta pe seama momentului decembrie 1989, nu le mai consider valabile la ora actuală.

Aspect din timpul întîlnirii

„Credinței i-ar reveni îndatorirea de a contribui la dialogul social”

De aceea, fără să fi contribuit cu ceva la activitatea GDS, am apreciat extrem de mult tot ceea ce s-a făcut și s-a exprimat prin intermediu, între altele, și al revistei „22”. Bisericii, în general, nu unei biserici, ci credinței, nu numai creștinismul, i-ar reveni îndatorirea de a contribui la dialogul social. Mă gîndesc chiar la situația în care începem să ne confruntăm și cu islamismul, prin faptul că și la noi, și în multe alte țări, se împlesc aderențele islamului. Islamismul e considerat și un extrem de intolerant la ora actuală, fundamentalist. Și mozaicism și fundamentalist, într-un fel. Dar avem marele datorie de a găsi calea de a ne propria unii de alții și puni de legătură.

E domnul Andrei Cornea de față. Foarte mulți oameni credincioși condamnă atitudinea adoptată de domnul Cornea în legătură cu religia în școală. Există opinii. Dar mi-a părut rău atunci cind îi auzeam pe unii condamnându-l. De ce să condamn? Să spui „nu sunt de același părere, am altă opinię”. O justific, o explic. Dar la ora actuală, la noi, e la modă **ofensivă**. Pornim ofensive contra tuturor. Nu e cineva sau ceva de acord cu tine, pornești și ofensivă. De aceea, cred că nu există altă cale decât cea a dialogului, a toleranței, a îngăduinței, a iubirii. Prințipiu acesta, pe care Iisus l-a proclamat, va fi valabil totdeauna. Și îl regăsim și în mozaicism, și în islamism. Islamismul nu e fundamentalist în esență.

Îmi puneam întrebarea ce rol acordăm noi preoților militari sau religiei în armată? Se vorbește mereu de educarea ostașilor în spirit religios. Important e ca ostașul să-și facă datoria. Și la nevoie să ucidă – astăzi însemnează război, luptă. Îmi aduc aminte de o poveste adeverătă din primul război mondial. După una din luptele în care s-au confruntat armata franceză cu armata germană, pe cîmpul de luptă au rămas doi răniți despre care se credea că au murit. Unul era francez, altul german. Noaptea, din cauza frigului, s-au mai dezmorțit și și-au revenit. Erau în agonie, dar încă mai răsuflau. Și ostașul francez, așa spune povestea, dar, la fel de bine, putea fi și cel german, simînd că moare și dindu-și seama că frigul le dăunează și uniuia, și altuia, a reușit să-și mantuia de pe el și să-l acopere cu ea pe „dușmanul” de alături, pe german. Francezul, pînă la urmă, a murit, iar neamul a supraviețuit. Probabil că trăseseră, pînă la un moment dat, unul într-alaltul. Dar, într-un moment atât de tragic ca acela al apropiatului sfîrșit, a izbîndit dragostea unuia față de semenul său. De acest spirit de iubire față de altul avem nevoie și astăzi.

Biserica ortodoxă nu susține că avortul este omucidere

Părintele Iustin Marchiș: Aș dori să spun două cuvinte, în legătură cu prezența la televiziune, în decembrie '89, a patriarhului. Nu i-s-a imputat prezența la televiziune, ci atitudinea avută acolo. Eu socot că acela era momentul cel dintîi ca Biserica să ceară ierarhe și să înceapă „purgatoriu”.

Și al doilea lucru, ca să ne limpezim cu unul din aspectele pe care Biserica, Sfânta Evanghelie, nu le poate accepta, să vorbesc despre „dreptul la viață”. Cum bine ști, Sinodul a răspîndit în toate parohiile din Ro-

mânia o broșură scrisă de părintele Ilie Moldovaș, în care se spunea că cel mai mare păcat este avortul, omuciderea. Ceea ce stîm bine însă că nu este, din punct de vedere teologic, așa. Atunci am spus fraților mei de la București: iată cum Sinodul își asumă lăcarea unui eminent teolog. Chiar nimeni dintre cei care au răspîndit-o întrăg mediu eclesiastic n-a citit broșura? S-a dovedit că nu, din moment ce poate fi făcută o astfel de greșeală. Este o eroare teologică enormă, lată, cîteodată și astăzi, autoritatea supremă bisericească poate pune în circuit lucrări pe care și le-asumă și care cuprind erori teologice enorme.

IPS Corneanu: Din punct de vedere teologic, Biserica Romano-Catolică condamnă fără drept de apel avortul. Însă, curios, Biserica Ortodoxă, care deseori adoptă atitudini fundamentaliste, din punct de vedere teologic, în problema avortului, nu a exprimat o doctrină sau un punct de vedere oficial. Teologic vorbind, nu există o poziție oficială a Bisericii Ortodoxe, care să condamne avortul în felul în care e condamnat prin mijloace penale. E foarte important să subliniem acest lucru, și e o calitate a ortodoxiei, nu a ortodoxismului. E dreptul viitoroarei mame sau posibilei mame să hotărască. Împreună cu soțul ei, dacă e vorba de o sarcină în cadrul familiei. Dar nu vine un for din afară să impinge asupra constinței mamei.

Mărgă Cârnci: Constantin Noica spunea la un moment dat că, cu 20 de genii bine antrenate, ar putea salva România. Mă gîndesc că poate mai adevărat ar fi fost să spună că ar putea salva România cu 22 de oameni autentici, apropiati spiritului acestei nații. De ce n-a fost cu puțină să existe 22 de genii înainte și de ce se pare că nu e cu puțină nici acum să descoperim 22 de oameni sfînti în această țară, care să poată devine solidari între ei?

IPS Corneanu: Ce a fost înainte de decembrie '89 și aputea explica mai ușor decât ceea ce e după. Comunismul a săbăticit oamenii, fără deosebire. Și nu numai atît, dar i-a și pervertit. Și pe oamenii bisericii, și pe ortodocșii. Au profitat, între altele, de modul cum noi, ortodocșii, concepeam colaborarea cu ceea ce formează, și azi, conducerei societății. E o poveste lungă, care începe cu Bizanțul. Permiteti-mi să evoc o înțimplare. Pînă în 24 august, duseam „războul sfînt” împotriva necredinței, în răsărit, și aproape în toate predicile faceam aluzie la „războul sfînt”. S-a petrecut ceea ce s-a petrecut la 23 august, și în dimineață imediat următoare, la Caransebeș, slujeam ca diacon în catedrala de acolo. Era de față episcopul Veniamin Nistor, care pe urmă, săracul, a fost îndepărtat așa cum au fost și alții. Cind a venit rîndul preotului să rostească predica, n-a mai voit să predice pentru că nu șia ce să spună. Schimbarea pe care a reprezentat-o 23 august era de neînchipuit pînă atunci, în sensul că ceea ce a fost dușmanul credinței, dușmanul lui Dumnezeu, nu mai trebuia să fie considerat ca atare. Bietul episcop, un om foarte blînd, care a suferit și el ororile comunismului, desființindu-se episopia și fiind obligat la recluziune, a luat el cuvîntul, pentru că preotul zicea doar: „nu știu”. Eram în altar, slujeam și eu alături de preotul care trebuia să vorbească. Și atunci a vorbit episcopul, niște vorbe incolore, dar a ieșit din încurcătură. Tot așa „am ieșit din încurcătură” pînă în decembrie '89. După decembrie, tot așa (n-aș vrea să politicizez, și dacă aş face-o v-aș ruga să mă iertă), a fost o perioadă cînd lucrurile nu s-au schimbat prea mult. Oamenii de pînă atunci, în fond, au rămas, chiar dacă s-au schimbat unii, pe la vîrfuri, dar nu la toate. Și nici astăzi situația nu e prea grozavă. Să nu-mi luă în nume de rău că spun asta.

„Dacă nu rezolvi, nu se face nimic”

IPS Corneanu: Mi-aduc aminte de o converbere la Patriarhie cu domnul Adrian Năstase. Era ministru de Externe și eu am avut sarcina o vreme, din partea Sînodului, să mă ocup de comunitățile din afara granițelor. Una din mari probleme de astăzi ale noastre, ale românilor, este dialogul cu românii de pește hotare, care nu se poate înjingea aproape în nici un fel. Domnul Adrian Năstase insistă către cei care eram acolo, fețe bisericești, să influențăm comunitățile românești de pește hotare în a-și schimba vizuinăfa de ce se înțimplă în țară. Nu se produsese încă vizita domnului Iliescu la Paris, cu toate consecințele ei, la biserică românească de la Paris. Se insistă foarte mult că biserica să contribuie la refacerea legăturilor dintre români din țară și români de pește hotare. Și spuneam atunci, pentru că treceam de la purgatoriu, că e imposibil acest lucru. Dacă noi, din țară, vom merge să le spunem ceva frajilor noștri de pește hotare, ei vor refuza și din nou se va relua conflictul.

Va trebui noi, din țară, să schimbăm situația ca ei să o perceapă ca schimbare. Biserica să contribuie, între altele, la refacerea legăturilor dintre români din țară și români de pește hotare. Forurile politice, inclu-

siv cele de astăzi, ne cer acest lucru. Am avut o discuție cu domnul Emil Constantinescu, înainte de a deveni președinte, și discutam între altele, despre frâmintările ce sînt în interiorul țării, pe teme bisericești. Atunci era vorba ca președintele să contribuie la aplanaarea divergențelor care există, una din divergențele cele mai acute fiind între Biserica Ortodoxă și Biserica Greco-Catolică.

Dar cînd a ajuns președinte, domnul Emil Constantinescu a spus: „Eu săn deasupra divergențelor. Eu mediez, nu rezolv”. Dar dacă nu rezolvi, nici nu se face nimic. Iată, conflictul continuă și astăzi, în forme foarte acute. Și ceea ce nu s-a putut în trecut nu se poate nici azi face prea mult, pentru că sînt mentalități care au rămas. Și, mai mult decât orice, a rămas ceea ce a realizat comunismul: să ne învățească pe unii cu alții. Nu știu dacă la ora actuală, vorbind figurativ, există un român care să se poată înțelege cu altul. Toți suntem unii împotriva altora.

Ana Șinca: Nu ați făcut nici un comentariu la afirmația lui Horia Patapievici în legătură cu asumarea viunei colective. Dar eu, care sunt mai puțin toleranță, am să spun că există un motiv foarte simplu pentru care n-am să accept asumarea viunei colective. În Cartea Sfîntă se spune foarte clar că fiecare, la Judecata de apoi, în fața Dumnezeului celui adevărat, Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh, va răspunde *pentru sine*.

În privința avortului, mi se pare o încărcare elementară a unui drept al omului, deci nu avem ce discuta. Cei cărora nu le convine apropierea de credința originală, a ortodoxiei, să se convertească la catolicism.

Ana Blandiana: Tocmai pentru că IPS Corneanu a argumentat împotriva omagilor care i-su adus și prin această argumentație a dovedit că le merită din plin, să vrea să-i aduc un omagiu împotriva căruia nu poate să argumenteze. Aș vrea să-i mulțumeșc însă în mod public, după atîția ani, că în decembrie '90 s-a înscris în Alianța Civică, asemenea sutelor, miielor de oameni care și-au trimis în scris, din toată țara, cererea de adzeziune. În acel moment noi eram inamicul public numărul unu și faptul că dumneavastră ați fost alături de noi a fost extraordinar de important. Poate chiar pi-

Părintele Iustin Marchiș și Ana Blandiana

cătura care ne-a împiedicat să obosim de propriile noastre idei și speranțe. După cum știți, Alianța nu înseamnă cei cărora liideri ai ei, ci un anumit spirit. Am fost în toți acești ani minîndri de tot ceea ce ați făcut ca mitropolit al Banatului, ca și cum astăzi ar fi și o exprimare a spiritului nostru, o dovedă că și noi contribuim, cu foarte puțin, la rezolvarea acelor îngrozitori de spinoase probleme pe care nu le ocolîți.

Unul din primele noastre visuri, despre care atunci credeam că se va putea îndeplini foarte ușor, a fost de a pune față în față preoții și credincioșii ai Bisericii Ortodoxe și preoții și credincioșii ai Bisericii Greco-Catolice. Recunosc, am încercat să o facem doar cu bucurieșteni și a fost cea mai mare înfrângere pe care am trăit-o vreodată. Dumneavastră sunteți singura doavă și singura victorie din punctul ortodox, singurul care a încercat și chiar a reușit să fie tolerant, fără a nu fi întransigent. Pentru că, pînă la urmă, astă este una din mariile teme care ar putea fi discutată și la GDS: care este limita între toleranță și intransigență?

Pagini realizate de
GABRIELA ADAMEȘTEANU
și RODICA PALADE

ILEANA VRANCEA

Fapte uitate în dezbaterea „procese '46 – sentințe '49 – recursuri '97“

1. Unde este „informația istoricilor“?

În prezentarea oferită de revista „22“ asupra controversei șerate de scrisoarea de protest a unor congressmeni americani adresată președintelui României în legătură cu recursul în anulare a sentințelor pronunțate în 1949 în procesul unor demnitari din guvernul Antonescu, recurs motivat prin lipsa probelor de vinovătie, citim:

„In scrisoarea congressmenilor american [...] apar informații istorice eronate. „Clișee sau inexacitate apar și în presa internațională“. Observația este intemeiată – curat eronate! – dar ea ridică două întrebări: 1. De unde au luat congressmenii americani „informațiile eronate“? Ca și în alte împrejurări care implică raporturi în probleme-cheie cu factori de decizie occidentali, observația referitoare la „informațiile istorice eronate“ asupra României se revarsă exclusiv asupra factorilor occidentali ghidați de „informații istorice eronate“, dar niciodată asupra sursei românești care emit informațiile eronate sau le omologhează drept surse infiabile atunci cînd sunt difuzate în limbi de circulație sub semnătura unor autori stăini. 2. De unde să fi luat congressmenii americani și „presa internațională“ informații neeronante asupra României anilor '40-'50, și ce fel de informații corecte le opune „22“ în cadrul celor cinci pagini consacrate temei?

Nu numai că aceste întrebări nu sunt puse, dar nici redacția, nici preșinenții care critică în scrisoarea congressmenilor americani, „o vizionă limitativă și foarte sumară“ asupra „climatului vremii“ în perioada antonesciană nu oferă nici un fel de informație faptică menită să aseze dezbaterea pe terenul datelor istorice. Deși prezentarea redacției invocă „adevărul despre istoria României dintr-o perioadă cînd ea a fost succesiș falsif cătă în scopuri politice“, deși anunță „un dosar din care să nu lipsească opinia și informația istoricilor“, tocmai „informația istoricilor“ lipsește cu desăvîrșire din cele cinci pagini consacrate temei. Ceea ce abundă în cele cinci pagini „opiniile“ – vocabular repetată insistent în prezentarea redacției „pentru ca cititorii să și facă o opinie despre această complicată problemă“. Dar „complicata problemă“, înainte de a deveni una juridică, de principiu, este mai întîi de toate una de informație istorică, faptică de primă importanță: invocarea „adevărului istoric falsificat“ nu ne apropie de adevar prin prezentarea de „opiniile“ care fac abstracție de datele faptice îngropate în milul falsurilor, ci ne obligă la punerea în discuție a faptelor înlocuite prin falsuri.

În ce fel de „climat“ au functionat demnitarii antonescieni? Clișee falsificate preluate drept fapte

Falsuri vechi și noi publicate în limbi de circulație și acreditate azi ca bibliografie de referință asupra climatului vremii și a situației evreimii sub dictatura antonesciană alternează în funcție de adresant, și uneori chiar sub aceeași semnătură, cind imaginea roză a „unicel“ comunității iudee salvează de la exterminare mulțumită lui

Antonescu, sub regimul căruia s-ar fi petrecut doar „practici discriminatoare“ săvîrșite „prin abuz de putere de către subalternii lui“ (s-a ajuns chiar, prin perverțire de texte, la inventarea unui Antonescu „adept al unui antisemitism ponderat și nerăsinit“), cind imaginea apocaliptică de „fară hotărâță să steargă orice prezență evreiască de pe teritoriul ei“. În zig-zagul acestor minciuni și generalizări falsificate, o singură rămîne consecvență și omniprezentă: „tradiționalul antisemitism al maselor românești“, „tradițional antisemitism al intelectualității românești“, dispariția din viață

discuție dovezile că „în climatul vremii“, invocat în alb în această dezbatere, aceia care au „gindit altfel“ și-au asumat răspunderea de a se exprima public altfel și de a acționa altfel în domeniul lor de activitate – fenomen incompatibil cu logica statului comunista-nazist și tocmai de aceea exclusă încă din toate procesele comuniste, începînd cu cele din '46, vinat de cenzură și abandonat și astăzi de către istorici; statul totalitar comunista, fie el în fază „internaționalismul proletar“, cind Antonescu era considerat doar „o slugă a lui Hitler“, fie el în fază „independenței naționale“, cind

care își asumaseră răspunderea de a gîndi „altfel“ fie prin demisionare – în dezacord cu angajarea armatei române dincolo de Nistrul –, fie prin manifestări publice antirasiste în răspîr cu antisemitismul și nationalismul privind la ideologia oficială, după cum nu i-a exterminat nici pe liderii formațiilor politice democratice dizolvate în 1938, care îi înaintaseră în scris lungi memorii împotriva trecerii Nistrului și împotriva deportării/masacrărilor.

În anii războiului, Antonescu și-a crutat adversarii politici și demnitarii dezobedienți, din necesitatea de a-și prezerva pioni de legătura cu Occidentul în eventualitatea victoriei aliaților. Faptul că, în eventualitatea victoriei lui Hitler, aceia care își manifestau public sau în memoriile scrise modul de a gîndi „altfel“ în fața rasismului antonescian, își asumau riscuri majore – se vede limpede din amănintările lăsate de Antonescu în rezoluțiiile lui din august '42 la adresa acelor care prin presunile lor îl impiedicau să-și desăvîrsească programul început de „purificare totală a nației“ de „neghina“: „Voi infiera la timp [subl. mea] pe toți aceia care au venit – ultimul dl. Iuliu Maniu – și vor veni să mă impiedice a răspunde dorinței majorității acestei nații [...] Ordinul meu a fost să se deporteze evreii“.

Dar ordinul care viza la început doar Basarabia și Bucovina, și care a fost în cele din urmă extins în secret la întreaga țară, nu a putut fi îndeplinit. După succesul inițial al deportărilor execute fulger, prin surprindere, din ordinul lui Antonescu, anul 1942 marcă desconspirarea operei de „purificare“ de către înșesă autoritățile locale însărcinate cu executarea ei: ordinele de deportare odată ajunse la destinație au fost aduse la cunoștința liderilor comunității evreiesti înainte de intrarea în vigoare a termenului de executare și la semnalul de alarmă dat de reprezentanții „neghinelor“ s-au pus în mișcare „toți aceia care au venit“ să-1 împiedice“ pe Antonescu să-și desăvîrsească opera, lovindu-se de brute refuzuri, dar determinând în cele din urmă, alături de presunile factorilor externi, frinarea procesului de exterminare a evreimii române, la jumătatea drumului.

Datele fapte asupra acestor presiuni și asupra brutalității cu care au fost respinse de Antonescu, constrins în cel din urmă să cedeze doar parțial și tacit, au fost înlocuite cu minciuna consensului general de care s-ar fi bucurat acțiunea antonesciană de „curățire“ a țării de evrei, iar supraviețuirea unei jumătăți din populația evreiască a României mai este și astăzi atribuită „independenței“ lui Antonescu și „rezistenței“ lui în fața presunilor germane de aplicare a „soluției finale“. Antonescu a acționat într-adăvăr independent față de Hitler, pentru că a inițiat înaintea lui Hitler deportarea evreilor în lagăre cu regim de exterminare (prin foame, ger și masăcre). Dacă nu și-a mai putut desăvîrși propria „soluție finală“ în ritmul fulger aplicat inițial și dacă nu și-a putut respecta sincronizarea stabilită în '42 cu „soluția finală“ hitleristă – aceasta s-a petrecut nu pentru că Antonescu a rezistat presunilor germane de deportare generală a evreilor români, ci pentru că nu a mai putut rezista presunilor interne de oprire a deportărilor, presunii exercitate de personalitate și

(Continuare în pagina 14)

Volumul de Ion Petrovici

publică de după 1937 a reprezentanților spiritului critic față de naționalism primitiv/antisemitesim și identificarea lor generală cu „discriminările“ antisemite aplicate de intelectualii de tradiție democratică și filosemită“ care ar fi intrat, chipurile, în guvernul Antonescu.

Păcălitarea acestei minciuni a vacuum-ului lăsat de pretinsa disparație a spiritului critic antirasist din viață publică a anilor '40 – minciuna primită cu bună-credință în mediiile unui public neavizat – se sprinjă deopotrivă și prezumția de vinovătie colectivă și prezumția de nevinovătie colectivă, care se confruntă în dezbaterea de principiu asupra revizuirii sentințelor de condamnare pronunțate în '49 împotriva unor demnitari din guvernul Antonescu, eliberăți în procesele anterioare din '46 din lipsă de probe; ambele porneșc de la premissa conform căreia în timpul dictaturilor legionaro/antonesciene nimici dintre reprezentanții spiritului democratic și cu atât mai puțin un demnitar al guvernului de dictatură militară nu și-ar fi putut permite o distanțare publică față de racism/antisemitesim, necum o frinare a efectelor acestei politici în propriul domeniul de activitate; singura posibilitate pe care ar fi avut-o cei neimplicați în crime ar fi fost aceea de a fi gîndit cu totul altfel“.

O asemenea premisă exclude din

primativul naționalism legionaro/antonescian a fost idealizat/anexat drept moștenirea pe care un Antonescu patru, independent față de Germania, ar fi lăsat-o unui Ceaușescu patru, independent față de Rusia, nu putea cu nici un chip accepta drept reală și drept prilej implicit de comparatie, doar că ideologia oficială rasistă a dictaturii antonesciene a putut fi contracară public pe plan teoretic și efectele ei frinăte pe plan practic de către un demnitar care „gîndește altfel“. În logica statului comunista, ca și în logica statului nazist, un ministru care și manifesta public modul de a gîndi „altfel“ este în cel mai bun caz demis (cind nu este asasinat) – logică statutată în mod expres chiar înainte de instalația de jure a comunismului, în rezchiziitorile proceselor din '46, care nu-i condamnaseră încă pe aceia căroia le va veni rîndul în '49. „Este o minciună cînd ei spun: personal am făcut totul ca să opresc dezastrul țării la departamentul meu... Este evident că dacă frinarea pe care o invocă acuzații ar fi fost reală [...] nu [li] s-ar fi îngăduit nici 24 de ore să mai ocupe fotoliile ministeriale respective“ („Procesul Marii Trădări Naționale“, 1946, p. 31).

Datele fapte de care fac abstractie și rechiziitorul din '46, și dezbaterea din '22 atestă însă că, atât timp cînd războiul nu se încheiește, dictatorul român nu și-a permis să-i extermine și nici să-i demitea pe acei demnitari

Fapte uitate în dezbaterea „procese

(Urmare din pagina 13)

cercuri de care Antonescu avea nevoie și pe care nu și putea îngădui să le anihileze.

Așadar, nu intr-un vacuum al reacțiilor critice, ci în acest spațiu al confruntărilor între politica și ideologia de stat a dictaturii militare rasiste și manifestările contracarante ale unor factori lipsiți de orice putere de decizie s-a situat și activitatea demnitărilor guvernamentali. Ecăcei gîndeau cu totul altfel: ei au avut de ales între gîndirea tacită și manifestarea publică a gîndirii lor în practica propriului departament.

Fapte abandonate de istorici

Mărginindu-mi aici exemplificarea manifestarea publică a modului de a „gîndi altfel” adoptat de Ion Petrovici, ministrul Educației Naționale în guvernul Antonescu (dec. 1941–aug. 1944), prin texte publicate și prin activitatea ministerului său, nu îmi pun să le prezint nici drept prosto to în dezbaterea asupra demnitărilor evocați în „22” (din simplul motiv că activitatea fiecăruia reclamă atenția istoricilor cunoscători ai respectivelor domeniilor – juridic, militar, economic), și nici drept „un caz”. Prezența lui Ion Petrovici în menținerea în tipăriturile anilor ’40 a spiritului critic împotriva ideologiei rasiste și a naționalismului primitor nu constituie „un caz”, ci doar o exemplificare a unei serii de repere similare – parte din ele le-am expus – concluzione pentru continuitatea acestei direcții în viața publică românească din anii dictaturilor legionar/antonesciene. Astfel, în contextul în care Ion Antonescu dicta consiliului de miniștri „măsuri de apărare rasială” fără de care „rasa (română) se duse peste cap”, Ion Petrovici, în conferință publică ținută în martie 1941 și publicată în volum în 1942², reluând o temă abordată anterior, explică publicului că „nu există nici un popor de rasă pură”: „Fiecare popor este o amestecătură de rase” și „de obicei dușmanii noștri aruncă această invuiuire asupra poporului nostru cînd spun că sintem un popor de amestecătură, dar as vrea să știu care nu este un popor de amestecătură”. „Nu fondul rasial și acela care formează unitatea națională” și „nici unitatea limbii”, ci „unitatea tradiției, comunității omintărilor – aceasta este pîrghia unității naționale”.

În contextul în care politica de punere rasistă a țării dictată de Ion Antonescu și teoretizată de profesorul și juristul Mihai Antonescu își căuta sprînjul în tradiția „vinjoiescă” exaltată în acei ani de adeptii extremității drepte care proclamasă superioritatea tradițiilor protoistorice, ale fondului geto-dacic-scitic asupra valorilor morale ale civilizației latine; în contextul în care în Consiliul de Miniștri cei doi amintiți mai sus declarau că „libertatea de acțiune totală” pentru „o totală și violentă înlăturare a elementelor străine” nu poate fi realizată „dacă nu i se fixează de la început bazele pe vințioasă pe care (naținea) să stie să o aibă” și dacă nu se lichidează tradiția opusă – „omenia siropoasă predicită de unii traditionaliști care mai pot fi între Dv.” – Ion Petrovici relua în *Putea și limitele tradiției*, text retipărit în 1942, un mai vechi avertisment: „Este o curată nebunie [...] ca cineva, cînd este vorba să facă triajul tradițiilor, să preferă unei tradiții pe care se poate alcătuia un ideal de progres, o tradiție pe care nu se poate altoini și care nu ar fi altceva decât invierea unei intuneicate și retrograde barbarii”. La exaltarea „vinjoiescă” și la

batjocorirea „omeniei”, Petrovici opune „examenul critic al răjiunii: răjiunea socotea că are dreptul să examineze temeinicia și valoarea tuturor lucrurilor, și prin urmare și temeinicia tradițiilor [...] fundată există în patriomoniu unui popor și tradiții contradictorii [...]. Cîndva, poporul român era foarte mindru de tradiție română”, însă „alte idei au urcat în public... o adevarată scitomanie” („Noi nu suntem romani! Noi suntem daci, noi suntem geti, noi suntem sciti”), „o admirare pentru tradițiile poporului scit... pentru disprețul lor de viață; numai că atunci cînd să disprețuiște viața, omul și tentă să o disprețuiască mai puțin pe a lui, cît pe a vecinului său... Această scitomanie... s-a incubat încet, încet, și s-a dat roadele pe care le cunoaștem și la a căror desfășurare am asistat îngrozită... Să ne întoarcem la tradiția română. Pe această tradiție se poate găsi un ideal de viață superioară”, pe tradiția „care a creat și înălțat dreptul”, „prin reguli de justiție admirate de toată lumea. Să renunțăm la tradiția geto-scitică. Sunt încă destui în Europa care se pot incununa și infumura cu dinsa”.

În contextul în care propaganda dictaturii militare intensifică perverzia doctrinei creștine începută de Garda de Fier, iar Mihai Antonescu invoca „bazele național-creștine ale societății românești” pentru a justifica „purificarea etnică a națiunii”, Ion Pe-

concesii și restricții reciproce”.

Ministrul Educației Naționale Ion Petrovici nu s-a mărginit să-și expună public în propriile-i conferințe și tipărituri poziția opusă față de etnicismul rasist și religios oficializat atunci de politica de stat, ci a menținut această poziție opusă și în învățămîntul public. În chiar anul 1943, în care Ion Antonescu elogia în presă „actiunea de deparazitare a țării de dușmanii interni, eurei...”, învinuită de „otrăvirea și ticidosearea suflului neamului nostru”, un manual de istorie aprobat cu nr. 28/1943 de Ministerul Educației

programa analitică apărătă de Petrovici a rămas în vigoare.

Ministrul Educației Naționale Ion Petrovici a dovedit de asemenea că atunci cînd normele hitleriste-rasiste în organizarea învățămîntului fusese ră instituite de jure, consecințele lor au putut fi anulate de facto: rolul jucat de ministru Petrovici, secundat de o serie de inspectori generali precum Tiberiu Ionescu, Emil Giurchescu, Ilie Marinescu, Al. Vasilescu, Teodor Neș s.a., în menținerea sistemului de învățămînt de toate gradele organizat de Comunitatea Evreilor pe baza programei analitice a învățămîntului de stat, pentru elevii și studenții evrei eliminati din școlile statului, s-a dovedit hotărîtor. Nu numai că nu a cedat preșumilor scrise de desființare a acestor școli, acordindu-le anual autorizația de funcționare, dar a aprobat înmulțirea lor. Astfel, efectul practic urmărit de instituirea legislației rasiale în organizarea învățămîntului public – excluderă evreilor de la certificatale de stat – a fost anulat: rapoartele inspectorilor generali din Ministerul Educației Naționale condus de Ion Petrovici atestă că învățămîntul evreiesc a funcționat neîntrerupt pe baza programei analitice a învățămîntului de stat. Ca urmare, certificatele eliberate de școlile și institutele de învățămînt evreieschi de toate gradele au putut fi în mod legal recunoscute valabile la sfîrșitul războiului.

Adoptarea unor astfel de decizii și difuzarea în învățămîntul public, în conferințe publice tipărite în colecția populară „Biblioteca Petru Toții” a unor astfel de texte în contradicție cu rasismul de stat al anilor ’40, a încurajat manifestarea practică în viața de zi cu zi a stării de spirit ostile antisemitismului, în mediile în care această stare de spirit a existat, și a frinat efectele propagandei antisemite în mediile aflate sub influența acestei propagande.

Manifestindu-si public modul de a gîndi „altfel” în fața tezelor rasiste propagate de ideologia legionar/antonesciană, ministrul Educației Naționale a avut autoritatea morală de a caracteriza drept „forme de vasalitate spirituală” tendințele de „a renunța la gîndire proprie și la lină personală, a adopta ideile altuia sau formulele lui de exprimare”. „Se poate vorbi de vasalitate spirituală și atunci cînd te supuri orbește ideilor sau formulei altuia, chiar în ipoteza că personal n-ai avea nici o idee proprie, ori n-ai fi în stare să îți o făresti [subl. în text]. Faptul că influența unei singure persoane îți împiedică lărgimea aprecierii și te face să nescotești alte puncte de vedere, oricare ar fi temeiul pe care îl invocă și autoritatea acelora care le repreintă – aceasta constituie o vasalitate, cu deficiență evidentă a libertății de manifestare” (p. 105). Adresindu-se celui care a ajuns să se afle în situația „de-a dreptul primejdioasă” de a fi „prizonierul unui singur punct de vedere și al unui orizont limitat”, punind în discuție „capul care adoptă docil ideea altuia, cu argumente cu tot, fără să refacă în minte esafodajul ei documentar”, Petrovici avertizează: „Măcar controlul gîndirii tale cu reflectia altora, care au meditat asupra aceleiași probleme, privind-o din unghiuri diferite, și o necesitate ce nu se poate înlătura nepedeștit” (pp. 101, 107). Celor aflați sub „influența unei singure persoane” și a „miturilor”, avertizamentul pedagogic le opune imperativul spiritului critic: „În viața publică se constată continua trebuință de mituri care ridică la suprafață personaje, uneori cu merite mai multe, alte dăți cu foarte puține, dar în jurul căror se

Ion Petrovici

• **Ministrul Educației Naționale, Ion Petrovici, nu s-a mărginit să-și expună public poziția opusă față de etnicismul rasist oficializat de politica de stat, ci a menținut această poziție opusă în învățămîntul public • Kefuzul lui Ion Petrovici de a înlocui disciplina istoriei universale cu istoria Germaniei • Rolul hotărîtor al ministrului Educației în menținerea sistemului de învățămînt organizat de Comunitatea Evreilor •**

trovici publică în 1942 în formă largită la conferința Creștinism și Naționalitate, rostită în ianuarie 1940, în care remăntea: „Creștinismul a descoperit un Dumnezeu care inseamnă iubire și a căruia solie către oameni a fost: Iubiti-vă, îngăduiți-vă! Ideea creștină îmbrițează toate neamurile egal. Ideea națională are în schimb un puternic altoi egoist și își îngădăseste elanurile de solidaritate și capacitatea de sacrificiu în marginile comunității sale naționale”. Dar între cele două idei „suprapunere nu există”, există în schimb „o acomodare”: „Cel de Sus nu poate să admînă ca o particule din lume să se substituie întregului, ci mai degrabă voiește ca fiecare particică să și păstreze caracteristicile sale proprii în ansamblu ordinii universale”.

În același spirit, în contextul în care paralel cu perverțirea valorilor creștine, în centrul instigărilor oficiale se afla nu numai „jidovimea” ca etnie, ci religia mozaică în sine, caracterizată de Mihai Antonescu drept „o religie profitoare”, Ion Petrovici evoca „religia din antichitate care este considerată indeobște ca o avangardă, o anticameră a credinței creștine, religia mozaică”, drept „o participare a cugetării evreiesti la netezirea acestui drum, către Dumnezeul găsit”, „presimpt și în epoca de mai tîrziu a profetilor...”. Dar și în vechea religie „care l-a creat pe Iehova în conformitate cu natura românească”, zeu „crud și răzbunător” care „pedepsește pe copii pentru greșelile părintilor, pedepsește popoarele pentru greșelile Regilor”, Petrovici releva „partea de utilitate”, „căci de teama proprietății sale plăsmuri florosae, omul și-a înfîrt egoismul personal, și cu aceasta s-a putut crea ordinea socială bazată pe

Naționale, condus de Ion Petrovici, oferă elevilor acest text la capitolul „Evreii”.

„Nu însemnătatea politică distinge rolul evreilor în istorie: ei sunt pomeniți în istorie pentru că din religie mozeistă relevător lor de Moise s-a născut o morală superioară [...] Spre deosebire de alte popoare care după dispariția statului și incetarea vieții politice dispar din istorie universală, Evreii au rămas mai departe ca un factor creator [...] Ceea ce economisează din forțele sale spirituale prin interzicerea activității politice, poporul folosea pentru aprofundare a vieții interioare și pe tărîm religios și moral. Evreii au creat concepții care-i așeză din nou între factorii istoriei [...] Prin activitatea de predică a profetilor, zeul aspiru și mistitor al lui Moise ajunge un zeu al dreptății și al morală. În istorie aceasta este meritul evreilor de a fi dat lumii gîndirea monoteistă și religia intermității morală și dreptate din care se va naște creștinismul [...] cu caracterul său mai universal”.

Lecția este însoțită de recomandarea lecturii din profetul Isaia: „Căutați dreptatea, ocrotiți pe cei apăsați...” (Manual, semnat de Remus Ilie, constituit în genere o foarte mare reușită.)

Această nealinire n-a trecut neobservat. Prin reprezentantul școlilor grupului etnic german din România, i se cere lui Ion Petrovici, la 5 august 1943, să înlocuiască disciplina istoriei universale cu istoria Germaniei. Ministrul Educației Naționale respinge cererea cu următoarea rezoluție: „nu se poate substitui germanismul omenirii întregi”. Programa analitică de inspirație hitleristă a fost respinsă și

'46 - sentințe '49 - recursuri '97"

crează un nimb de raze imaginare, către care se îndreaptă ochii ulușii ai obștii, și în fața căroru incetează orice critică, orice simț de apreciere justă"; „strâarea în fictiv și în mit [...] , chiar cind ele se dovedesc periculoase”, naște „explozile periodice de crizime, care în ciuda unei educații sistematice de generozitate, de justiție, izbucnesc cu furie elementară” (p. 86). Răul este diagnosticat și în „tendința mișcărilor revolutionare la care pleau participă în toate deuna în largă măsură, de a uniformiza nivelul societății reținând capetele care o depășesc și scăpând de reprezentanții spiritului critic, cu care-n-a două casă bună niciodată fanatismul revoluționar” (p. 89).

În programul de „dezintoxicare morală a tineretului”, Petrovici s-a buzinut nu numai pe manuale scolare de tipul citat mai sus, ci și pe publicarea unei variate bibliografii educative sub auspiciile Ministerului Educației Naționale. De o mare importanță s-a dovedit în acest sens ritmul de activitate imprimat de Ion Petrovici editurii „Casa Școalelor” în intensificarea educației umaniste-reaționaliste, orientate explicit împotriva normativelor etniciste, misticoidice, rasiste, prin lucrări accesibile publicate în domeniul istoriei ideilor, al eseisticii morale axate pe critica actualității – culegeri de conferințe rostite de cărturari la radio sau în sesiuni ale Academiei Române în 1941, 1942, 1943, 1944. În cadrul lucrărilor de acest profil, a inițiat Petrovici și ciclul de „studii jumătate” contractat de „Casa Școalelor” cu E. Lovinescu, în decembrie 1941, în toate campaniile de presă de o extremă violență întreținute împotriva intelectualilor care inițiaseră cu un an în urmă – anul centenarului Maiorescu – actualizarea spiritului critic maiorescian împotriva normativelor etniciste ale zilei. Să rememorăm contextul în care a fost încheiat acest contract. Printre elementele-cheie ale legăturii moral-politic revendicat pentru contemporaneitate în masiva monografie lovinesciană *Titu Maiorescu* – publicată în 1940 de Fundațiile Regale –, fuseseră expuse *in extenso* și filipicele maioresciene marcate de „vehemenția împotriva celor ce agita instințele relle ale oricărui mulțimii incluse pentru a întregine persecuția evreilor”. Faptul că monografia raporta în mod direct la prezent problemele atacate de Maiorescu în polemică împotriva politicii de agitație antisemita, prin precizarea expresă „[ele] sunt astăzi și mai actuale”, faptul că prin citate massive monografiea rememora vechile avertismente – „nenorocirea este pentru evrei, dezonaarea pentru români” –, faptul că politica de instigare antisemita era încadrată în contextul ei real drept parte integrantă a politicii distructive fată de valorile românești respinse în numele naționalismului primitiv – toate acestea declansaseră amenințările directe ale publicisticii legionaro/antonescieni. Acuzațiile de „destrămare a neamului”, de „inaltă trădare”, injuriile de cea mai joasă spăță revărsate asupra cărturărilor care susțineau în preșă actualizarea legăturilor maioresciane, n-au rămas fără urmări.

În mai 1941, directorul Fundațiilor Regale care tipărise monografia, Al. Rosetti (invitat și de tipărire *Istoria Literaturii Române* de G. Călinescu), a fost înlocuit cu D. Caracostea. Aceasta a susținut colaborarea la RFR a intelectualilor „de formăție liberalizantă și la simpatii fată de ideologia și literatura semitică”, somindu-i să facă dovada că ei recunosc cerințele vremii” (RFR, 8/1941). Nici unul din cei vizuati n-a cedat somației și colab-

rarea le-a fost interzisă. Acestea sunt condițiile în care Ion Petrovici pune la dispoziția intelectualilor ostracizați contractele „Casete Școalelor”, inclusiv printre noile lor lucrări publicate sub auspiciile Ministerului Educației Naționale pe aceea care, apărută în 1943 (*T. Maiorescu și posteritatea lui critică*, de E. Lovinescu), nu se va mulțumi doar să proclame „actualitatea” naționalismului și criticismului maiorescian, precum monografia din 1940, ci va așzea în fața intelectualității „datoria unei atitudini militante, bărbătești”... „împotriva misticilor și a mistagogilor”; față de o „boală spirituală care a cuprinzat generația întreagă cu grave reperecții sociale” („ortodoxismul, misticismul, «criterionismul», „trăiris-

liste, dar a impus în schimb prin campanii de presă teroiste tocmai direcțiile promotoare ale „unei întunecate și retrograde barbarii”, combătute de Petrovici în anii '40, și acreditate în anii '70 drept monopol al spiritualității românești. Ca dovadă: în carte mea *Confruntări în critica decenilor IV-VII (E. Lovinescu și posteritatea lui critică)*, din cele o sută de pagini cite au mai rămas la tipărire în 1975 din capitolele massive consacrate „sensului politic” al naționalismului militant promovat de maiorescianismul anilor '40³, printre fragmentele interzise de cenzură au fost și citatele din texte publicate de Ion Petrovici împotriva tezelor rasiste și a tradițiilor retrograde. La sfîrșitul tocmelii am izbutit să

riilor naționale românești, a „fondului autohton de rationalitate” (citez fericiți expresie a lui Vasile Gogea); atât timp cit elogiu și tacerea comisivă vor continua să acrediteze sentințele falsificate care atribuie naționalismului primitiv, antisemit și antiintelectual în egală măsură, statul de monopol asupra manifestărilor publice ale intelectualității românești – statut de care nu s-a bucurat niciodată –, intelectualul român de azi nu are nici un motiv să se mire, și cu atât mai puțin să se supere, atunci cind efectul de bumerang al falsurilor acceptate de el drept axiome⁴ se revârsei asupra țării într-un spectacol public aflat sub reflector pe scena lumii.

...și o opinie strict personală

Supunând atenției cîteva date uitate în discuția din „22”, bazată exclusiv pe „opiniile”, fie-mi îngăduită totuși și exprimarea unei opinii strict personale: dacă la capătul acestei re-lecții a textelor publicate și promovate de ministrul Ion Petrovici în anii '40, împotriva rasismului, a tradițiilor retrograde și pentru respectul valorilor morale iudeo-creștine, m-aș întreba cum sună ele astăzi, în sfera decizională a învățămîntului public românesc sau israelian, de care mă simt, afectiv, deopotrivă legată, aș răspunde că urarea cea mai caldă pe care as face-o elevilor/studenților din România, precum și elevilor/studenților din Israel, între care se numără și nepoatele mele – este să poată avea un ministru al Educației Naționale care să le ofere, spre audieri și spre lectură, texte precum cele conferențiate și publicate de ministrul Ion Petrovici în anii '40, cîte foarte pe scurt în acest articol.

Ierusalim, februarie 1998

NOTE:

1) Am citat pe larg o parte a acestei bibliografii de dezinformare în „Sensul Unic al Amneziei Selective” (AGORA, 2/1993), text reprodus în culegerei *Un minimum obligatoriu*, DIALOG, 1996.

2) Ion Petrovici, *Fulgurăii filosofice și literare*, editura „Biblioteca Pentru Toți”, nr. 1543-46 (1942).

3) M-am mirat că H.-R.Patașevici – pentru ale cărui bune cuvinte îi mulțumeș – îmi atribuie reducția spiritului lovinescian (maiorescian) „la autonoma estetică în interiorul literaturii” (Cerul văzut prin lentiile, 1996 ediția a II-a, p. 157), reducție a cărei falsitate am expus-o în toate capitolele volumului din 1975 amintit mai sus și în monografiile lovinesciane care l-au precedat. Cît despre „proclamarea victoriei” spiritului maiorescian/lovinescian, nu numai că nu am susținut ideea unei astfel de „victoriilor”, dar am consacrat concluziile cărtii din 1975 unei idei opuse (vezi E. Lovinescu și posteritatea lui critică, „In loc de încheiere”).

4) Am citat pe larg astfel de falsuri în „Falsificarea istoriei ca bumerang” (vezi *Un minimum obligatoriu*, DIALOG, 1996).

(Fotografi de Cicerone Mândru)

DIN SUMARELE VIITOARE 22

• Supliment gratuit: *Tîrgul de carte de la Leipzig* • Supliment gratuit pe tema Către o societate pentru toți – persoana cu handicap într-o societate deschisă • Interviuri cu Dumitru Costin, președintele Blocului Național Sindical, Bogdan Hossu, președintele sindicatului Cartel Alfa, Leuen Miller, reprezentant coordonator al Sistemului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, Teodor Meleşcanu, președintele ApR • Masă rotundă la GDS: „Învățămîntul românesc pe traseele reformei”. Invitat Andrei Marga, ministru Educației Naționale • Legă răspunderii ministeriale – anchetă • *Istoria românilor sau Istoria României?* – anchetă • Cristian Preda: „Temea. Destinul generației noastre” – despre memorile lui Ion Diaconescu

DAN L. DANIELOPOL

Despre oameni multilaterali și cultura electronică

În viața culturală românească se poate observa că există, la fiecare generație de intelectuali, personalități cu o educație bogată, oameni cu interese multiple, ce reușesc să ne fascineze prin vastele lor cunoștințe. Bunicul meu dădea adesea ca exemplu al acestui tip de om universal pe mentorul său, profesorul Ion Cantacuzino, fondatorul Institutului de Seruri și Vaccinuri din București. Aceasta era nu numai un medic strălucit, ci și un naturalist versat în biologia marină, un colecționar de artă cu multă pricepere, un om care avea o cultură literară diversă, dar și darul să transmită aceste interese tinerilor săi colaboratori. Exemplul meu favorit, al omului cu calități intelectuale multilaterale, este Gheorghe (Georges) Răut. Că jurist, a făcut parte din delegația română la tratatul de la Trianon, după primul război mondial. Îl pasionația artă populară, istoria, urmarea îndeaproape viață literară și artistică românească, deși trăea de mulți ani la Paris. Răut a avut legături strinse cu personalități precum Iorga și Titulescu, le-a cunoscut bine pe Martha Bibescu și Elena Văcărescu. Asemenea profesorului Cantacuzino, Răut a fost un colecționar de artă avizat și un mecenă pentru artiști români. Theodor Pallady a trăit și a pictat mult timp la Paris, fiind întreținut de Răut. Colecția de artă lăsată de acesta din urmă statului român, și repusă în valoare după 1990 la București, în strada Spătarului, reflectă bine ideea de om universal cu gusturi rafinate. Acest lucru apare probabil mai bine celor care l-au cunoscut direct pe Gheorghe Răut. Un om care avea întotdeauna darul de a asculta, de a se interesa de situația prezentă în domenii diverse, de a comenta și apoi repune în contextul discuției amintiri despre România.

CITITORII DIN STRĂINATATE

Se pot abona la revista "22" achitând la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunându-l în conturiile deschise la Banca Comercială Ion Tîriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12 (menționând CODUL SWIFT: CBTRROBU);
 (pentru dolari în contul 4024009230,
 pentru mărci în contul 4024009231,
 pentru franci francezi în contul 4024009235,
 pentru lire sterline în contul 4024009232,
 pentru franci elvețieni în contul 4024009233,
 pentru lire italiene în contul 4024009234) sau
 (pentru orice fel de valută) trimițând un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Pentru a nu se reține un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonatorii cărora le stă în putință acest lucru că plătele care se fac prin cec (nu virament) să se facă prin cecuri plătibile în SUA și exprimate în dolari SUA sau prin cecuri exprimate în mărci germane și plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
- Europa	80 \$	40 \$	20 \$
occidentală	140 DM	70 DM	35 DM
și Israel:	500 FF	250 FF	125 FF
140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT	
56 £	28 £	14 £	
100 CHF	50 CHF	25 CHF	
- Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$
- SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertible.

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RÖDIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

nia și personalitățile ei, așa cum îi apăruseră lui de-a lungul a mai bine de trei sferturi de veac. Vizitele la Răut, în apartamentul său din Place Dauphine, cu vedere pe cheiul Senei, îmi apar acum ca un fel de plimbări imaginare printre-o lume fascinantă, extrem de vie. Așadar, printre calitățile omului universal, putem menționa acel talent de a avea interesuri diverse, dar și capacitatea de a selecta, din noianța de lucruri obișnuite, esențial și frumosul. Realizarea acestui tip de personalitate culturală este datorată, probabil în mare parte, unei educații în spiritul tradițional polivalent, practicat de generații, în lumea occidentală.

Generația mea (am peste 50 de ani) și aceea ce mă urmează sunt confruntați cu un alt tip de oameni și de cultură. Sintem confruntați cu o educație extrem de specializată și compartmentată, bazată pe tehnici foarte precise. Una dintre ele este tehnica informatică practicată prin mijloace electronice. Oamenii care stăpinesc această tehnică, care minuiesc cu dificultate programe de computer cu care comunică datele lor în mod rapid și eficace au o mare căutare, se bucură de un adevărat prestigiu social. Cultura electronică este în plină înflorire și ne invadază viața cu pași rapizi. Nu trei doi, trei ani cind noi programele înlătură pe cele ale căror secrete abia le deprinsem parțial. Există în librării o cantitate însemnată de cărți care, odată citite și apoi aplicate prin exercițiu, ne ajută să ne descurcăm în comunicarea prin computer cu prețul unui timp enorm și cu risipă de nervi, cind informația se blochează dintr-un motiv obscur. Există reviste care apar direct pe micul ecran și care pot fi citite prin internet. Există nenumărate persoane și instituții care își prezintă

ideile și produsele prin „home page”-ul internetului. Mai mult decât atât, transmiterea mesajelor epistolare prin „e-mail” face să comunicați cu o rapiditate nemaiîntîlnită. Sintem depășiți de acest potop de informații pe care nu ajungem nici să-l asimilăm bine, nici să-l digerăm ca lumea.

Tehnica electronică a deschis omului posibilități infinite. În domeniul comunicării între oameni, ea îi leagă pe cei ce se află separați prin distanțe imense. În domeniul lumii nemateriale, tehnica electronică a permis creația virtuală, prin semne, de imagini sau sunete a unor aspecte din lumea abstractă ce erau greu de redat prin imaginea omului comun. Cu toate aceste progrese imense ale tehnicii informatici, respectiv electronice, mulți oameni (cel puțin dintre cei cu care am putut discuta acest subiect) au impresia că săi mai izolați ca înație, stând toată ziua în fața computerului. Există la ora actuală mai puțin contact direct între oameni, în comparație cu generațiile care au fost educate prin mijloacele culturii tradiționale. Cind o asemenea comunicare electronică stabilește dialogul, chiar dacă foarte util, comunicarea apare mai săracă decât cea care se face prin vorbire directă, de la om la om. Ce scriem și transmetem prin „e-mail” sunt adesea mesaje cu un stil primitiv și nu lipsite de greșeli de scris. Nu mai avem răbdarea să alegem cuvintele pentru a exprima în mod elegant ceea ce vrem să spunem, nu ne mai luăm timpul să recitim cu atenție ceea ce am scris. A citi o revistă la computer nu este același lucru ca și a avea în mintă și a o citi și savura pe indelete. O carte sau o revistă bună se citesc și se recitesc, pentru a gusta și medita asupra pasajelor subtile sau a sensurilor ascunse. Acest lucru nu este,

practic, realizabil la computer decât cu eforturi nervoase foarte mari, pe care, în general, nu le investim. Iar imprimearea paginilor după documente internet face să ne regăsim cu un morțan de foi răzlețe pe care cu timpul nu mai știm unde să le punem. Sintem departe de placerea pe care mulți oameni de cultură o au atunci cind sunt în prezența unei cărți frumos editate.

Dacă, printre altele, cultura este o expresie a modului prin care oamenii comunică cu persoanele înconjurătoare, atunci putem spune că îi lipsesc culturii electronice dimensiunea umană a personajelor multilaterale, de tipul celor amintite aici. Mai grav, comunicarea electronică lasă puțin loc fizului nevăzut ce leagă prezentul de trecut și ne ajută să ne identificăm prin tradiție și istorie.

Așadar, la ora actuală, reacția oamenilor față de cultura electronică este diferită. Unora le dă senzația de progres, altora, printre care mă număr și eu, le apără ca o săracire intelectuală, în comparație cu cultura tradițională, în care comunicarea orală este bine dezvoltată. Cultura electronică dă multor oameni o senzație de nemulțumire datorită faptului că se creează, între mijloacele tehnice ale informaticii, care avansează foarte repede, și capacitatea limitată a oamenilor de a se adapta la aceste mijloace de comunicație, un decalaj greu de trecut.

Concluzia care ar putea fi trasă din această comparație a două tipuri de culturi, cea tradițională, în care au evoluat oamenii ca Răut și Cantacuzino, și cea electronică, dezvoltată recent, este simplă. Există speranță ca generația celor mai tineri să asimileze cultura electronică mai bine decât o facem noi acum și, în consecință, să o facă capabilă de a îmbogăția viața noastră culturală. Pentru aceasta, însă, va fi util să se îmbine puternicele mijloace informative cu ancestrala tradiție a comunicării orale. Sunt convins că va fi nevoie, în continuare, de oameni cu o educație polivalentă și interese multilaterale. Prin ei, cultura unui popor, a unei țări are cele mai bune perspective de a înflori.

Salzburg, 20 februarie 1998

Proiecte pentru sănătatea reproducării în România

La 23 februarie a avut loc la Centrul American, la inițiativa Ministerului Sănătății și a Proiectului Policy (finanțat de USAID – Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională), o dezbatere pe tema situației actuale a politicii naționale pentru sănătatea reproducării în România. Proiectul Policy activează în prezent în 36 de țări. Colaborarea cu România durează de doi ani, iar obiectivele pentru 1998 se centrază pe stabilirea unui program național în domeniul sănătății reproducării. Participanții (dr. Doina Boagea – Ministerul Sănătății, Daniela Semenescu – Ministerul Muncii, dr. Dan Viorel, Maria Liuvi (sociolog), dr. Bânceanu Gabriel s.a.) au subliniat că politicele în ceea ce privește sănătatea reproducării nu urmăresc un control demografic, ci au în vedere reducerea numărului de avorturi, a sarcinilor nedorerite, a mortalității maternă, ameliorarea sănătății feminiei și a statutului său în societate. A fost discutată și problema interesului medical și statutul specialistului în planificare familială. Concluziile întâlnirii privesc implicarea cadrelor medici și a personalului nemedical (asistenți sociali, de exemplu) în domeniul planificării familiale: necesitatea funcționării în continuu a cabinetelor de planificare familială existente, a promovării unei educații sexuale corespunzătoare în școli și a instruirii medicilor generaliști în domeniul. (A.T.)

NOUTĂȚI ÎN LIBRĂRII

HUMANITAS

Cartea care dă-nuie

GEORGE BĂLAN (coordonator)
Cum să ascultăm muzica

Volumul de debut al seriei Ghidurile Humanitas / Humanitas Practic

Blaga
 Experimental și spiritul matematic

Georg Simmel
 Cultura filozofică

LUCIAN BLAGA
 Experimental și spiritul matematic

GEORG SIMMEL
 Cultura filozofică.
 Despre aventură, sexe și criza modernului

Redactor-șef: GABRIELA ADAMEȘTEANU
 Redactor-șef adjuncță: RODICA PALADE
 Publicist comentator: ANDREI CORNEA
 Grafician: DAN PERJOVSCHI

Contabil-șef: ALINA CORBU; Seul departament marketing-distribuție: MIRCEA VLAD IOANESCU; Asistent marketing-publicitate: MIHAELA CUCU; Seul departament social: JULIAN ANGHEL; Seul departament cultural: IOANA IERONIM; Redactor: DAN HERA (economie, istorie); AURELIAN CRACIUN, SANDU IORDACHE, ALICE TAUDOR

Secretar: Mara Stefan
 Difuzăre, abonamente: Constantin Satallă, Alexandru Petrea; Corecții: Rodica Toader, Gabriela Vascoceanu
 Casierie: Mihaela Antonescu

Rubrici: SERBAN ORESCU, EMIL HUREZEANU, STELIAN TĂNASE, H.-R. PAPACHEVICI, DAN PAVEL, RADU CĂLIN CRISTEA, CRISTIAN PREDA (comentariu politic), N. RĂDULESCU DOBOREGA (ecologie), MARIANA CELAC (viață urbană), C. și M. MIHAILOIU (cronică literară), MAGDA ČARNECI (cultură), IRINA CORONU (cronică de teatru).

Consilii consultativi: 22*: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHAELA SORA, SERBAN PAPACOSTEA, SORIN ALEXANDRESCU, MIRCEA MARTIN, MIHAELA BERINDEL, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PAPACHEVICI

Teatru la Program Humanitas: Teatrul Național Cooperativ "22".

Redacția și administrație: București, Calea Victoriei 120.

Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08

e-mail: r22@r22.sfs.ro, http://www.dntb.ro/22

Responsabil de număr: Aureliu Craciun

ISSN-1220-5761